

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní obchod

Korejský finanční systém před a po asijské finanční krizi

Diplomová práce

Vypracovala: Bc. Alena Žižková

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Josef Taušer, Ph.D.

Rok obhajoby: 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Korejský finanční systém před a po asijské finanční krizi* vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury a jiných zdrojů.

V Praze dne 20. 11. 2015

Alena Žižková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala doc. Ing. Josefu Taušerovi, Ph.D. za cenné připomínky, rady a odborné vedení této diplomové práce.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na vývoj korejského finančního systému, a to především na období od vypuknutí asijské finanční krize, jež oblast jihovýchodní Asie postihla v roce 1997, do současnosti. Cílem této práce je zejména popis a zhodnocení opatření přijatých za účelem boje s touto krizí, identifikace přetrvávajících problémů a hrozeb a zhodnocení aktuální stability finančního sektoru.

Abstract

The thesis focuses on the development of the Korean financial system, especially on the period since the outbreak of the Asian financial crisis that hit Southeast Asia in 1997, to the present. The aim of this thesis is to describe and evaluate the measures taken to combat this crisis, identify remaining challenges and threats and evaluate the current financial sector stability.

Obsah

Seznam tabulek	7
Seznam zkratk	8
Úvod.....	10
1. Asijská finanční krize	12
1.1. Pojem „Finanční krize“	12
1.2. Ekonomický vývoj asijských ekonomik před vypuknutím krize	13
1.3. Orientace investorů na oblast JV Asie.....	16
1.4. Počátek krize.....	18
1.5. Příčiny vzniku finanční krize.....	19
1.6. Průběh krize a způsob šíření do dalších zemí.....	21
1.7. Způsoby řešení krize.....	22
1.8. Ekonomický dopad na země.....	25
2. Korejský finanční systém do roku 1997	28
2.1. Základní informace o Jižní Koreji	28
2.2. Vývoj Korejského finančního systému.....	30
2.3. Nejvýznamnější finanční instituce.....	36
2.3.1. Korejská centrální banka „ The Bank of Korea“	36
2.3.2. Komerční banky.....	38
2.3.3. Specializované finanční instituce.....	41
2.3.4. Nebankovní finanční instituce	43
3. Změny korejského finančního systému vyvolané asijskou finanční krizí	45
3.1. Asijská finanční krize v Jižní Koreji	45
3.2. Reformy provedené v korejském finančním systému	50
3.2.1. Institucionální změny.....	51
3.2.2. Restrukturalizace bank.....	53
3.2.3. Změny v korporátní sféře.....	54

3.3.	Zhodnocení provedených změn a výsledného stavu	56
4.	Současný korejský finanční systém a přetrvávající problémy	63
4.1.	Finanční systém po asijské finanční krizi a provedené reformy	63
4.2.	Finanční instituce.....	66
4.2.1.	Korejská centrální banka.....	66
4.2.2.	Komerční banky.....	68
4.3.	Současný stav a identifikace přetrvávajících problémů	72
4.4.	Zhodnocení současného stavu	77
Závěr.....		80
Citovaná literatura a ostatní použité zdroje:.....		82

Seznam tabulek

Tabulka 1-1 Příklady významnějších finančních krizí od konce 80. let	12
Tabulka 1-2 Reálný růst HDP (v %)	14
Tabulka 1-3 Míra inflace (v %).....	14
Tabulka 1-4 Meziroční růst exportu (v %).....	15
Tabulka 1-5 Nezaměstnanost (v % z ekonomicky aktivního obyvatelstva)	15
Tabulka 1-6 Bilance běžného účtu jako % z HDP	16
Tabulka 1-7 Ukazatele – zahraniční dluh.....	17
Tabulka 1-8 Vývoj kurzů měn v letech 1997 – 1998 vůči USD	19
Tabulka 1-9 Vývoj HDP a exportu mezi 1997 – 1999.....	25
Tabulka 1-10 Vývoj nezaměstnanosti a inflace mezi 1997 - 1999	26
Tabulka 2-1 Aktuální ekonomické ukazatele – Jižní Korea	30
Tabulka 2-2 Objem (v mld. KRW) a podíly (v %) depozit podle typů bank.....	32
Tabulka 2-3 Průměrné úrokové sazby na vládou podporovaných úvěrech v 70. letech.....	39
Tabulka 2-4 Podíl vkladů a úvěrů poskytovaných bankami a NBFÍ	44
Tabulka 3-1 Změny v rating Korejské republiky v roce 1997	49
Tabulka 3-2 Zahraniční rezervy Korejské centrální banky	49
Tabulka 3-3 Vývoj makroekonomických a finančních ukazatelů v době před a po krizi.....	57
Tabulka 3-4 Změny v počtu finančních institucí mezi roky 1997 a 2004.....	61
Tabulka 4-1 Cílování inflace v letech 1998 - 2015.....	67
Tabulka 4-2 Aktuální finanční data - Korejská centrální banka 2011 – 8/2015	68
Tabulka 4-3 Aktuální finanční data – KB Kookmin Bank 2011 - 2014	69
Tabulka 4-4 Aktuální finanční data – Woori Bank 2011 - 2014.....	70
Tabulka 4-5 Aktuální finanční data – Hana Bank 2011 - 2014	71
Tabulka 4-6 Aktuální finanční data – Industrial Bank of Korea 2011 - 2014	71
Tabulka 4-7 Aktuální finanční data – Korea Development Bank 2011 - 2014.....	72
Tabulka 4-8 Hodnocení vybraných zemí v rámci 8. pilíře.....	74

Seznam zkratek

APEC	Asijsko-pacifické hospodářské společenství
ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie
BOK	Korejská centrální banka
CPI	Index spotřebitelských cen
CRCC	Corporate Restructuring Coordination Committee
DTI	Debt-to-income ratio
ECN	Elektronická komunikační síť
FSC	Financial Services Commision
FSS	Financial Supervisory Service
G-20	Skupina největších ekonomik světa
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní produkt
IBRA	International Bone Research Association
ICA	International Co-operative Alliance
IKCF	Inter-Korean Cooperation Fund
IMD	International Institute for Management Development
KAMCO	Korea Asset Management Corporation
KDB	Korea Development Bank
KDIC	Korea Deposit Insurance Corporation
KEXIM	Export-Import Bank of Korea
KOSDAQ	Korean Securities Dealers Automated Quotations
KOSPI	Korea Composite Stock Price Index
KRW	Korejský won

KRX	Korea Exchange
LCR	Ukazatel likvidního krytí krátkodobého
LTV	Loan to value („částka k zapůjčení“)
MIB	Medium Industry Bank
MMF	Mezinárodní měnový fond
MSP	Malé a střední podniky
NACF	National Agricultural Cooperation Federation
NBFI	Nebankovní finanční instituce
NFFC	National Federation of Fisheries cooperatives
NPL	Úvěry v selhání (non-performing loans)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
OTC	Over-the-counter
PCA	Prompt Corrective Action
POSCO	Pohang Iron and Steel Company
PZI	Přímé zahraniční investice
S&P	Standard & Poor's
SB	Světová banka
SDR	Zvláštní práva čerpání
UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji
USD	Americký dolar
WTO	Světová obchodní organizace

Úvod

Stabilní a rozvinutý finanční systém je jedním ze základních předpokladů umožňující dobré fungování a rozvoj ekonomiky. Korejská republika patří mezi nejvyspělejší země na světě, což dokládá mimo jiné i členství ve skupině největších ekonomik světa G-20. Její finanční systém prošel od doby svého vzniku mnohými proměnami. Některé byly součástí přirozeného vývoje, jiné musela země přijmout z důvodu vypořádání se s finančními krizemi. Největší změny korejského finančního systému bylo možné zaznamenat zejména koncem 90. let, kdy zemi postihla největší finanční krize v její dosavadní historii. Krize zastihla Jižní Koreu nepřipravenou, a o to horší byl její průběh. V předcházejících dekádách totiž ekonomika vykazovala velmi dobré výsledky, zejména vysoký růst HDP a exportu a byla řazena do skupiny tzv. asijských tygrů. Nikdo tedy nečekal, že by toto úspěšné období mělo být tak nečekaně a náhle přerušeno.

Diplomová práce se zaměřuje na vývoj korejského finančního systému, a to především na období od vypuknutí asijské finanční krize, jež oblast jihovýchodní Asie postihla v roce 1997, do současnosti. Cílem této práce je zejména popis a zhodnocení opatření přijatých za účelem boje s touto krizí, identifikace přetrvávajících problémů a hrozeb a zhodnocení aktuální stability finančního sektoru. Za účelem naplnění tohoto cíle, byla diplomová práce strukturována do čtyř kapitol, z nichž za stěžejní lze označit především poslední dvě.

První část práce je věnována obecné charakteristice asijské finanční krize. Je zde popsán ekonomický vývoj postižených zemí před počátkem krize a obecné důvody vedoucí k jejímu vypuknutí. Dále je stručně definován způsob, jakým finanční krize probíhala a proč docházelo k jejímu rychlému a nekontrolovanému šíření z jedné země do druhé. Závěr této kapitoly se zabývá opatřeními, jež země byly nuceny přijmout a celkovým ekonomickým dopadem na jednotlivé státy.

Druhá část práce se již zabývá výhradně Jižní Koreou. Nejprve je uvedena stručná charakteristika země, a to jak z pohledu geografického, tak zejména ekonomického. Dále se věnujeme vývoji korejského finančního systému a zásadním provedených změnám od počátků jeho vzniku až do období první poloviny 90. let. Důraz je kladen především na nejdůležitější finanční instituce v zemi, konkrétně Korejskou centrální banku, komerční banky a nebankovní finanční instituce. Je zde též charakterizován způsob, jakým korejská vláda využívala

finančního sektoru v prosazování své industrializační a proexportní politiky a podpoře vybraných odvětví a podniků.

Třetí kapitola popisuje asijskou finanční krizi v Jižní Koreji. Nejprve jsou stručně identifikovány příčiny, jež vedly k vypuknutí krize v rámci této ekonomiky. Následně je podrobně popsán průběh krize a opatření, jež země musela přijmout, aby s naskytnutými problémy dokázala bojovat a vymanit se z nich. V závěru jsou následně zhodnoceny přijaté změny, identifikovány přetrvávající nedostatky a problémy a popsáno, jak rychle a úspěšně dokázala Korea s krizí bojovat a jak silná z ní vyšla.

Závěrečná čtvrtá část práce se již zabývá současným korejským finančním systémem. Nejprve jsou charakterizovány zásadní změny provedené od počátku 20. století do současnosti se zaměřením na další, pro Koreu o něco méně závažnou, krizi v letech 2008/2009. Následující část je věnována současným nejvýznamnějším finančním institucím v zemi, zejména prověřce jejich finančního zdraví. Závěrem bylo na základě vydávaných zpráv renomovaných agentur, konkrétně Korejské centrální banky, Mezinárodního měnového fondu a Světového ekonomického fóra, definováno celkové zdraví a prosperita finančního sektoru v Koreji a identifikovány přetrvávající problémy a možné skryté hrozby, jež by v budoucnosti mohly nejen finanční systém a jeho stabilitu, ale i celou korejskou ekonomiku ohrozit.

1. Asijská finanční krize

1.1. Pojem „Finanční krize“

Finanční krize nastávají ve světové ekonomice poměrně pravidelně. Pojem „finanční“ zdůrazňuje fakt, že krize se nenachází v reálné ekonomice, ale vzniká ve finančním systému.¹ Dle Charlese Wyplosze či Andrew Rose bylo v rozvinutých zemích mezi roky 1959 a 1993 identifikováno 78 takových krizí, zatímco jiní autoři, např. Jeffrey Frankel, uvádí, že v mezidobí 1971 a 1992 postihlo 105 rozvíjejících se zemí celkem 117 krizí.² Příklady některých krizí, jež bylo možno pozorovat ve světové ekonomice od konce 80. let minulého století, dokládá Tabulka 1-1.

Tabulka 1-1 Příklady významnějších finančních krizí od konce 80. let

Název	Období	Typ krize
Americká bankovní krize	1980 - 1995	Bankovní krize vyvolaná vnějším šokem
Krize evropského měnového mechanismu	1992 – 1993	Spekulativní měnová krize, která vyvolala krizi bankovní
Mexická krize	1994 - 1995	Dluhová (systemická) finanční krize
Asijská finanční krize	1997 - 1998	Dluhová (systemická) finanční krize
Ruská finanční krize	1998	Vnější dluhová krize, která přechází v krizi bankovní/měnovou
Argentinská krize	2001 - 2002	Dluhová (systemická) finanční krize

Zdroj: Dvořák P., Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize, 2008, str. 172

Pojem „finanční krize“ je poměrně široký a zahrnuje několik specifických případů poruch finančního systému. Jedná se zejména o³:

- Měnové krize – v tomto případě jde o spekulativní útok na měnu, který vyústí ve výraznou depreciaci měny v případně flexibilního měnového kurzu. V režimu pevného měnového kurzu je měnová autorita nucena bránit nastavený směnný kurz (buď nakupuje domácí měnu, což je spojeno s výrazným odlivem rezerv, či rozhodne o navýšení úrokových sazeb), často však tato opatření nejsou účinná a je nutné přistoupit k devalvaci měny.

¹ Dvořák P., Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize, 2008, str. 169

² Bosworth B., The Asian Financial Crisis, 1998

³ MMF, Financial Crisis: Characteristics and Indicators of Vulnerability, 1998, str. 74 - 75

- Bankovní krize – zde se jedná o problémy s nedostatečnou likviditou a insolvenčí některých bank. Typickým průvodním znakem krize tohoto typu je ztráta důvěry vkladatelů a následný run na banky.
- Dluhové/Úvěrové krize – tato krize nastane v případě, že země není schopná splácet svůj zahraniční dluh.
- Systemické krize – systemická finanční krize zahrnuje všechny, nebo většinu výše uvedených symptomů, jež se projevují s větší či menší vzájemnou kauzalitou.

Většina finančních krizí, které bylo možno ve světové ekonomice pozorovat, byly převážně menšího rozsahu a jejich řešení nebylo pro napadené země tolik nákladné. Existovaly ale výjimky. Mezi ně patřila asijská finanční krize, o níž bude následující část této kapitoly pojednávat. V tomto případě se jednalo o krizi bankovní, měnovou a vnější dluhovou (tedy výše uvedenou systemickou krizi). Důvody, které ke vzniku této, ale i přechodí mexické krize vedly, se v určitých ohledech odlišovaly od dřívějších krizí nejméně ve dvou aspektech. Zaprvé, nebyly zde zaznamenány takové problémy se solventností, nýbrž spíše s nedostatkem likvidity. Zadruhé, velkou roli v krizi sehrály nedostatečná rozvinutost domácího finančního sektoru v souvislosti s čím dál větší liberalizací a otevíráním se světu.

1.2. Ekonomický vývoj asijských ekonomik před vypuknutím krize

Ekonomický vývoj států JV Asie byl v první polovině 90. let charakteristický poměrně rychlým tempem růstu HDP, zároveň vyšší inflací, obrovským růstem exportu a celkově zvyšující se prosperitou. V následující části bude více prostoru věnováno těmto státům: Thajsku, Malajsii, Indonésii, Filipínám a Jižní Koreji z toho důvodu, že právě tyto země byly asijskou finanční krizí postiženy nejvíce. Je však nutné zdůraznit, že, i když v menší míře, byly zasaženy i země jako Čína, Hongkong a Tchaj-wan, nepřímo pak Japonsko a Singapur.

Pětice nejpostiženějších zemí, jejíž zástupci jsou často označováni jako asijské tygři,⁴ zaznamenala v druhé polovině 20. století obrovský hospodářský růst podpořený zejména značným procesem industrializace. Podobný růst, i když již v o něco menší míře bylo možno sledovat i v 90. letech.

⁴ Do 1. vlny asijských tygrů se řadí mimo jiné Jižní Korea, do následné 2. vlny Thajsko, Indonésie, Filipíny a Malajsie.

Tabulka 1-2 Reálný růst HDP (v %)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Filipíny	3	-0,6	0,3	2,1	4,4	4,7	5,8
Indonésie	7,2	7	6,5	8	7,5	8,2	7,8
Jižní Korea	9,3	9,7	5,8	6,3	8,8	8,9	7,2
Malajsie	9	9,5	8,9	9,9	9,2	9,8	10
Thajsko	11,6	8,1	8,1	8,3	9	9,2	5,9

Zdroj: Passport, upraveno autorem

Jak je vidět z Tabulky 1-2, dobré výsledky zaznamenávalo zejména Thajsko a Malajsie. U těchto států neklesl růst HDP za sledované období pod 8 %. Podobně na tom byla Jižní Korea, avšak s výjimkou let 1992 a 1993, kdy na ni mírně dolehla krize, jež v tu dobu ve větší míře postihla zejména rozvinuté země. U ostatních ekonomik není v těchto letech propad natolik patrný, neboť ještě nebyly v takovém rozsahu zapojeny do mezinárodního obchodu. Indonésie si taktéž nevedla špatně, její růst byl sice o něco menší, ale přesto se pohyboval v rozmezí 6,5 – 8,2 %. Nejhuře na tom byly jednoznačně Filipíny, které v roce 1991 vykázaly dokonce lehký pokles a ani v dalších letech nedosáhl růst HDP (s výjimkou roku 1996) hranice 5 %. Důvodem byly jak přírodní katastrofy a energetická krize v zemi a tak i nepříliš stabilní a důvěryhodná vláda.⁵

Problémy způsobovala na evropské poměry poměrně vysoká míra inflace. Vysokých hodnot dosahovala zejména v Indonésii, Filipínách a Jižní Koreji. Menší problém představovala inflace v Thajsku (maximálně 6 %) a především v Malajsi, kde míra inflace nepřesáhla pěti procentní hranici.

Tabulka 1-3 Míra inflace (v %)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Filipíny	12,7	18,5	8,6	6,9	8,4	6,7	7,5
Indonésie	7,8	9,4	7,5	9,7	8,5	9,4	8
Jižní Korea	8,6	9,3	6,3	4,7	6,3	4,5	4,9
Malajsie	2,6	4,4	4,8	3,5	3,7	3,5	3,5
Thajsko	5,9	5,7	4,1	3,3	5	5,8	5,8

Zdroj: Passport, upraveno autorem

Meziroční růst exportu, k němuž přináší data Tabulka 1-4, byl vykazován ve většině zemí i ve dvouciferných hodnotách. Důvodem, který k tomu vedl, byla zejména deprecie jenu na počátku 90. let a tím zvýšení konkurenceschopnosti námi sledovaných zemí na zahraničních

⁵ Josef T. Yap: Inflation and Economic Growth in the Philippines, str. 7-8. Philippine Institute for Development Studies, discussion paper, 1996.

tržích. Struktura exportu a země, kam export z Japonska a těchto států mířil, se totiž příliš nelišila. Jakmile však došlo k depreciaci jenu v roce 1995, růst exportu již tak vysoký nebyl. Je to zřejmé zejména u Jižní Koreje a Thajska, jejichž vývozní struktura se k té japonské přibližovala nejvíce. Mezi další důvody, jež vedly k poklesu exportu, patří celkový pokles světového obchodu a přesycenost světového trhu s elektronikou.⁶

Tabulka 1-4 Meziroční růst exportu (v %)

	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96
Filipíny	8,4	10,8	14,1	19,5	31,6	16,6
Indonésie	13,7	16,4	8,4	8,8	13,5	9,7
Jižní Korea	10,5	6,6	7,3	16,8	30,3	3,7
Malajsie	16,6	18,7	15,6	24,9	25,6	6
Thajsko	23,2	14,2	13,8	22,4	24,7	-1,3

Zdroj: Passport, upraveno autorem

Nezaměstnanost nepředstavovala pro země této oblasti velký problém. Nejnižší byla zaznamenána v Jižní Koreji, kde se stabilně pohybovala kolem nepatrných 2 % a dále v Thajsku. Malajsie vykazovala na počátku dekády lehce vyšší čísla, ale podařilo se jí za sledované období snížit nezaměstnanost o 2 procentní body. Opačný průběh byl k vidění v Indonésii, kde se nezaměstnanost zvýšila z necelých 3 % až na 5,3 %. Mezi srovnávanými zeměmi na tom byly nejhůře Filipíny, kde byla každoročně nezaměstnanost vyšší než v ostatních zemích a pohybovala se kolem 5 až 7 %. Je to možné přičíst obecně ne příliš dobré ekonomické situaci v zemi.

Tabulka 1-5 Nezaměstnanost (v % z ekonomicky aktivního obyvatelstva)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Filipíny	5,4	6,8	6,3	6	6,1	6,1	5,5
Indonésie	2,7	2,7	2,9	3,5	4,3	5	5,3
Jižní Korea	2,4	2,3	2,4	2,8	2,4	2	2
Malajsie	4,5	4,1	3,7	4,1	3,6	3,1	2,5
Thajsko	2,2	3,5	3,5	2,6	2,6	1,7	1,7

Zdroj: Passport, upraveno autorem

V podstatě veškeré výše uvedené ukazatele naznačují, že si jednotlivé země vedly v první polovině 90. let dobře. Jedinou výjimku představovaly Filipíny, které měly ve srovnání s ostatními zeměmi nižší růst HDP, vyšší inflaci i míru nezaměstnanosti. Při pohledu na následující Tabulku 1-6, je však možné identifikovat potenciální nastávající problémy. Bilance běžného účtu byla ve všech sledovaných letech záporná. Markantní je to zejména

⁶ Goldstein, M., The Asian Financial Crisis: Causes, Cures, and Systemic Implications, 1998, str. 16

u Malajsie a Thajska, kde tento ukazatel převyšoval i hodnotu 5 % HDP, jež je z dlouhodobého hlediska brána za maximální udržitelnou hodnotu. O něco lépe si vedly Filipíny a pak zejména Indonésie a Jižní Korea, jejíž deficit běžného účtu byl jen malý a v roce 1993 jako u jediné z těchto zemí byla dokonce vykázána bilance kladná.

Tabulka 1-6 Bilance běžného účtu jako % z HDP

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Filipíny	-5,5	-1,9	-1,7	-5	-4	-2,4	-4,2
Indonésie	-2,6	-3,1	-2	-1,3	-1,6	-3,1	-2,9
Jižní Korea	-0,5	-2,3	-0,6	0,8	-0,8	-1,4	-3,8
Malajsie	-2,1	-8,6	-3,7	-4,6	-7,6	-9,7	-4,4
Thajsko	-8,4	-7,3	-5,4	-4,9	-5,4	-7,9	-7,9

Zdroj: Passport, upraveno autorem

1.3.Orientace investorů na oblast JV Asie

Přibližně od počátku 90. let docházelo v zemích JV Asie k rychlé liberalizaci finančních toků. To, v souvislosti s velmi dobrými ekonomickými výsledky jednotlivých zemí, začalo lákat mnoho zahraničních investorů, jež se snažili dosáhnout větší diverzifikace svého portfolia a zároveň vyšších výnosů. Obecně celé období mezi roky 1990 a 1996 je považováno za období boomu finančních toků do rozvíjejících se zemí.⁷ Je odhadováno, že čistý kapitálový tok do rozvíjejících se ekonomik dosáhl za tuto dobu 1,04 bilionů USD⁸, což tvořilo něco kolem 3 % jejich HDP.

Finanční toky do zemí JV Asie tvořily nejen dlouhodobé investice (PZI), ale i méně stabilní krátkodobé portfoliové investice. Portfoliové investice v roce 1997 směřovaly z 85 %⁹ do firemních a vládních obligací. Zbylou část tvořily úvěry domácím firmám a především bankám. Domácí subjekty měly zájem o tyto úvěry, jelikož si ze zahraničí mohly půjčovat za výhodnějších podmínek, než doma. Bylo tomu tak z toho důvodu, že domácí úrokové míry byly vyšší než zahraniční a zároveň byly měny fixovány pevnými kurzy či případně byly v režimu currency peg.¹⁰ Liberalizace finančních toků však nebyla doprovázena adekvátní infrastrukturou bankovního a finančního systému, což dalo očekávat možné budoucí problémy, jež postupem času skutečně nastaly.

⁷ Das, K. Dilip, Asian Crisis: Distilling Critical Lessons, 2000, str. 3

⁸ MMF, Financial Crisis in Emerging Markets, 1998

⁹ Dvořák P., Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize, 2008, str. 231

¹⁰ MMF, Financial Crisis in Emerging Markets, 1998

Tabulka 1-7 Ukazatele – zahraniční dluh

Celkový zahraniční dluh (v mil. USD)	1980	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Indonésie	20 938	69 872	88 002	89 172	107 824	124 398	128 940	136 173
Jižní Korea	29 480	34 986	44 156	47 202	72 415	85 810	115 803	136 984
Malajsie	6 611	15328	20 018	26 149	30 336	34 343	39 673	47 228
Thajsko	8 297	28 165	41 865	52 717	65 597	83 093	90 777	93 731
Čisté finanční toky (v mil. USD)	1980	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Indonésie	1 902	5 901	7 945	3 622	9 594	12 901	15 564	11 592
Jižní Korea	2 440	1 369	7 753	8 603	12 244	13 045	19 358	22 382
Malajsie	2 052	1 183	6 093	10 923	8 680	10 495	12 031	9 152
Thajsko	2 087	4 691	4 175	8 226	4 863	10 630	14 220	9 615
Podíl dluhu na HDP (v %)	1980	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Indonésie	28	64	66,2	58,7	63,3	64,6	58,3	65
Jižní Korea	48,5	13,9	14	13,7	18	17,6	22,3	28,9
Malajsie	28	37,5	36,3	42,9	44	41,3	42	49,8
Thajsko	25,9	33,4	38,4	42,9	46,4	50,5	51,4	62,8

Zdroj: UNCTAD, Growth After the Asian Crisis: What Remains of the East Asian Model?, 2001

Jak vyplývá z Tabulky 1-7, zahraniční dluh zemí se od 80. let do počátku finanční krize zněkolikanásobil. Například v Thajsku byla hodnota zahraničního dluhu v roce 1997 více než 11 krát vyšší než na počátku 80. let. Značně rostly též čisté kapitálové toky, které směřovaly nejvíce do nejvyspělejší ze zemí, do Jižní Koreje. Tato čísla podtrhuje poté podíl dluhu na HDP zemí. Ten se, s výjimkou Jižní Koreje, každoročně zvyšoval a během zhruba 15 let, dosáhl z mírných hodnot kolem 25 – 30 % HDP až na 50 % v případě Malajsie a přes 60 % u Indonésie a Thajska. Velký nárůst objemu krátkodobých zahraničních pohledávek zároveň převýšil stav devizových rezerv. Udává se,¹¹ že před vypuknutím krize byl podíl těchto závazků na devizových rezervách v Thajsku a Indonésii přes 100 %, v Jižní Koreji dokonce 214 %.

Investice do těchto zemí sice stále rostly, ale kvalita těchto investic příliš velká nebyla. Většina směřovala buď do spekulativních činností, nebo do průmyslových odvětví, u nichž ze střednědobého hlediska hrozila nadprodukce. Jednalo se zejména o různé infrastrukturní projekty či o investice do nepříliš výkonných vládních monopolů.

¹¹ Dvořák P., Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize, 2008, str. 231

1.4. Počátek krize

Obecně je za počátek krize považován den, kdy z důvodu obrovského tlaku na thajský baht bylo rozhodnuto, že dojde k přechodu této měny z pevného kurzu k floatingu. Stalo se tak 2. července 1997. Během jediného měsíce depreciovala thajská měna oproti americkému dolaru o 15 – 20 %.¹² Tlaky na depreciaci bahtu se objevovaly zhruba od května téhož roku, kdy se investoři začali, pro mnohé poměrně překvapivě, rychle thajského bahtu zbavovat. Thajská centrální banka se zpočátku snažila intervenovat ve prospěch měny a udržet ji ve stanovené výši, svůj boj však postupem času prohrála a musela změnit kurzový režim bahtu z fixního na flexibilní. Další centrální bankou, jež musela intervenovat za účelem udržení stanoveného směnného kurzu národní měny, byla malajsijská Bank Negara. Intervence ale podobně jako v Thajsku nebyly úspěšné a kurzový režim malajského ringgitu byl v polovině července 1997 změněn na floating. V srpnu následovala ringgit indonéská rupie a i tato měna později přešla na flexibilní měnový kurz.

První náznaky možných budoucích problémů se ale začaly objevovat již dříve. V březnu 1997 byly oficiálně oznámeny problémy dvou finančních společností v Thajsku a jejich rekapitalizační program. Postupně je následovaly další finanční společnosti, jimž musela být dodána likvidita thajskou centrální bankou za účelem udržitelnosti jejich činnosti.¹³ O měsíc později, v dubnu, se problémy začaly rozšiřovat do dalších zemí. První na řadě byla Malajsie, na počátku července následovala Indonésie, Filipíny a posléze i Korejská republika. Průvodním znakem krize byly dramatické poklesy cen akcií a měnových kurzů, obvykle o 50-70 % ve srovnání s hodnotami před vypuknutím krize. Situace v jihovýchodní Asii se rázem dramaticky změnila. Z ekonomických tygrů se ze dne na den začaly stávat slabé, nedůvěru budící ekonomiky, odhalující do té doby skryté problémy.

¹² MMF, Financial Sector Crisis and Restructuring, Lessons from Asia, 1999, str. 93

¹³ Tamtéž str. 2

Tabulka 1-8 Vývoj kurzů měn v letech 1997 – 1998 vůči USD

Země	Měna	USD za 100 jednotek domácí měny	USD za 100 jednotek domácí měny	USD za 100 jednotek domácí měny	Procentní změna za období	Kumulativní změna za období
		30.6 1997	31. 12. 1997	8. 5. 1998	6/97 – 12/97	6/97 – 5/98
Filipíny	peso	3,79	2,51	2,54	-33,9	-33
Indonésie	rupie	0,04	0,02	0,01	-44,4	-73,8
Jižní Korea	won	0,11	0,06	0,07	-47,7	-36,2
Malajsie	ringgit	39,53	25,7	26,25	-35	-33,6
Thajsko	baht	4,05	2,08	2,59	-48,7	-36

Zdroj: Goldstein, The Asian Financial Crisis: Causes, Cures, and Systemic Implications

Jakým způsobem se vyvíjely kurzy měn vůči USD, ukazuje Tabulka 1-8. Během sledované doby došlo k obrovské deprecii měn zemí postižených krizí. Ve druhé polovině roku 1997, se průměrná míra depreciace pohybovala mezi 30 – 50 %. Nejvíce postiženou měnou byl thajský baht, tedy měna, jež jako první čelila náporu spekulantů, a jež jako první přešla od pevného k flexibilnímu kurzu. Na počátku roku 1998 došlo k postupné stabilizaci a měny začaly mírně posilovat vůči dolaru. To neplatilo jen pro indonéskou rupii, která i v tomto období depreciovala a celková kumulativní procentní změna vykázaná za období od konce června 1997 do počátku května 1998 činila přes 73 %. Oproti tomu korejský won a thajský baht v první polovině roku 1998 výrazněji posilovaly. Kurzy filipínského pesa a malajsijského ringgitu se v prvních pěti měsících roku 1998 příliš neměnily.

Obrovské znehodnocení měn mělo mnoho negativních důsledků. Jedním z nich byla skutečnost, že pro společnosti, které byly ve velkém financovány nezajištěnými úvěry denominovanými v cizích měnách, se v podstatě ze dne na den stalo (z hlediska domácích měn) nemožné splácet své závazky.

1.5. Příčiny vzniku finanční krize

Mezi příčiny, jež krizi přivodily, jsou řazeny na jedné straně problémy v rámci jednotlivých zemí a na druhé straně externí vlivy. Jedním z interních problémů byl obrovský úvěrový boom, jenž v zasažených zemích od 90. let dominoval. Na tomto fenoménu bylo nejhorší to, že se investovalo zejména do nemovitostí a do nejistých, složitě predikovatelných projektů. Velký úvěrový boom zároveň vedl k velkému růstu inflace, a to ještě více motivovalo finanční instituce, ať již bankovní či nebankovní, k půjčování. Velice špatná a nedostatečná byla regulace těchto institucí v zasažených zemích. To platilo především pro dohled nad nebankovními

institucemi. Nebankovní instituce například v Thajsku nemusely splňovat tak přísné licenční požadavky a v Koreji a Indonésii byly pro tyto instituce nižší kapitálové požadavky. Z důvodů uvedených snazších podmínek podnikání, začal počet nebankovních institucí v 90. letech skokově narůstat. Tyto společnosti však držely mnohem rizikovější aktiva než komerční banky a ve výsledku právě u těchto nebankovních institucí se projevila krize jako první. Některé totiž začaly mít problémy s likviditou, stávaly se insolventní a musely být uzavřeny.

Obrovské problémy začal způsobovat nesoulad ve splatnostech na straně aktiv a pasiv v portfoliích bank, jelikož kapitál plynoucí ze zahraničí byl především krátkodobý a půjčky bank domácím subjektům byly dlouhodobé. Banky tak byly vystaveny velkému měnovému riziku. Kromě toho se začalo více projevovat i úvěrové riziko. Banky totiž nebyly v minulosti nuceny rozvíjet své schopnosti v úvěrové činnosti, neboť bylo zvykem, že velký vliv na tom, komu bude nebo nebude poskytnut úvěr, měly vlády. Ty, za účelem dosažení velkého ekonomického růstu a podpory vybraných zejména proexportních odvětví, podporovaly poskytování úvěrů především velkým korporacím činným v těchto sektorech. Nebylo však výjimkou, že do vedení těchto společností byly dosazovány, či společnost přímo vlastnily osoby příbuzné, či známé někoho z vlády.¹⁴ Určitou dobu tento fenomén fungoval. Jakmile však začalo docházet k postupné liberalizaci finančního sektoru a bankám se naskytl větší manévrovací prostor při poskytování úvěrů, nebyly na to dostatečně připraveny a teprve se potřebné znalosti začaly učit.

Nebezpečí ale nebylo pouze na straně bank a nebankovních institucí, ale také u velkých korporací. V jejich rozvahách totiž rostl nesoulad v měnové expozici. Společnosti nebyly v minulosti nuceny nebezpečí plynoucí z pohybu měnových kurzů řešit, neboť měnové kurzy byly v zemích pevně zafixovány k americkému dolaru. Zároveň byly podniky financovány především cizím kapitálem a byly velice zadlužené. Důvodem byla především nemožnost financovat se jiným způsobem než prostřednictvím úvěrů, protože akciové a dluhopisové trhy nebyly v té době ještě rozvinuté a zároveň mnoho zejména velkých rodinných firem mělo z tohoto způsobu financování strach. Uvádí se,¹⁵ že ukazatel cizí kapitál/vlastní kapitál dosahoval u společností kótovaných na burze v Koreji a Thajsku na konci roku 1996 v průměru hodnoty 400. Pro srovnání, hodnota tohoto ukazatele byla dvakrát vyšší než pro společnosti v USA a dokonce čtyřikrát vyšší než u tchajwanských společností.¹⁶ V Indonésii, Malajsii a

¹⁴ Krugman P., Návrat ekonomické krize, 2009

¹⁵ MMF, Financial Sector Crisis and Restructuring, Lessons from Asia, 1999, str. 12 - 14

¹⁶ The World Bank; East Asia: The Road to Recovery, 1998, str. 8

na Filipínách zadlužení firem takový zásadní problém nebyl. Zde byla hodnota tohoto ukazatele vykazována v průměru mezi 150 – 200.

Obecně je možné identifikovat dvě hlavní příčiny vzniku krize. Jednak byl zahraniční dluh asijských zemí koncentrován především do krátkodobých závazků a dále rezervy, které by v případně nutnosti mohly tyto závazky krýt, byly příliš nízké. Uvádí se¹⁷, že např. Jižní Korea vykazovala na počátku roku 1997 rezervy v takové výši, že nepokrývaly ani polovinu krátkodobých závazků.

1.6.Průběh krize a způsob šíření do dalších zemí

Jak již bylo uvedeno výše, finanční krize nejprve zasáhla Thajsko, a postupem času se rozšířila do dalších zemí JV Asie. Otázkou zůstává, proč a jakým způsobem došlo k přenosu krize mezi jednotlivými státy.

Způsobů, jakými může dojít k rozšíření krize, je několik. Asi nejznámější příčinou je mezinárodní obchod. A i ten, sehrál v Asii svou roli. Thajské exporty, v okamžiku, kdy země devalvovala svou měnu, v zahraničí zlevnily a poptávka se přesunula jejich směrem. To negativně ovlivnilo např. Indonésii, po jejíž vývozech poptávka klesala a tím pádem se zvyšoval deficit běžného účtu. S tím, jak klesala cena thajských exportů, docházelo zároveň z pohledu Thajců ke zdražování importů a jejich poklesu (např. z Laosu). Jelikož byla devalvace měny doprovázena ještě recesí, projevílo se to tím více a deficit běžného účtu rostl i v Laosu.

Ve skutečnosti nedocházelo po devalvaci bahtu k okamžitému růstu thajských exportů a poklesu importů. Stačil však fakt, že investoři začali tento průběh očekávat a předpokládali, že indonéská měna bude v budoucnosti oslabovat. Z toho důvodu začali rupii prodávat, aby ji poté mohli nakoupit levněji. Prováděli tedy tzv. short-selling.

Jinou možnost, jak může dojít k přelití krize z jedné země do druhé, představují finanční kanály. Může se jednat o efekty související s likviditou, volatilitou či o tzv. Bandwagon efekt.¹⁸ Právě poslední zmiňovaný model byl vyvinut v souvislosti s asijskou a předchozí mexickou krizí. Zahrnuje v sobě fenomén „sebenaplnujících se očekávání“, který vysvětluje poměrně často se vyskytující iracionální chování v měnových krizích.

¹⁷ Bosworth B., The Asian Financial Crisis, 1998

¹⁸ Walker Ch., Contagion: How the Asian Crisis Spread, 1998

Jiní autoři¹⁹ uvádějí dále možnost „informační nákazy“. Informační nákaza nastane tehdy, pokud se předpokládá, že dvě země jsou korelované a v jedné z nich nastane krize, která odhalí nedostatky v její ekonomice. To pak může být interpretováno tak, že stejné problémy má i stát, který je s touto zemí blízce korelován. Tento problém se objevil zejména v případě mexické krize a býval označován jako „tequilla efekt“. Poté, co krize postihla Mexiko, začala se kvůli této informační nákaze šířit i do dalších latinskoamerických zemí. A to i přes to, že v podstatě není doložena nějaká zásadní souvislost mezi mexickou a řekněme argentinskou ekonomikou. Investoři však nedisponovali přesnými informacemi o pravém důvodu vzniku mexické krize a mezi jednotlivými zeměmi nijak zvlášť nerozlišovali. Domnívali se, že to, co se stalo v Mexiku, se brzy může objevit v Argentině či jiném státu této oblasti.

Podobné to mohlo být i u asijské krize. Investoři uvažovali oblast JV Asie jako celek, jako ekonomicky úspěšné asijské tygry. V okamžiku, kdy byly odhaleny problémy v Thajsku, předpokládali, že podobné ekonomické nedostatky se dají velmi pravděpodobně očekávat i u dalších států. Proto se začali chovat z jejich úhlu pohledu racionálně a začali stahovat investice z těchto potenciálně krizí ohrožených zemí.

1.7. Způsoby řešení krize

Jak jasně ukázala předchozí podkapitola, krize začala postupně dopadat s menší či větší silou na jednotlivé státy. Aby byly tyto negativní dopady krize utlumeny, bylo nutné přijmout mnohá opatření. Svou roli při řešení krize sehrál i Mezinárodní měnový fond (dále MMF) společně se Světovou bankou (SB). Tyto dvě mezinárodní instituce poskytly zemím napadeným krizí pomoc, a to jak finanční, tak poradenskou, výměnou za provedení důsledných reforem finančních sektorů, jejichž nevyhovující infrastruktura přispěla ke vzniku krize. Kromě MMF a SB se na pomoci podílely taktéž vlády Spojených států amerických, Japonska a dalších států. Společně daly dohromady záchranný balíček, jenž měl vést ke stabilizaci mezinárodních finančních trhů. Ke konci roku 1997 obnášela celková suma pomoci přibližně 110 mld. USD.²⁰ Je zajímavé, že zpočátku Západ neměl příliš velký zájem podílet se na řešení krize v oblasti JV Asie.²¹ Situace se však razantně změnila, jakmile bylo jasné, že dochází k rozšiřování problémů i do dalších zemí (např. do Ruské federace či Brazílie).

¹⁹ např. Franklin Allen, Douglas Gale, *The Asian Crisis and the Process of Financial Contagion*, 1999

²⁰ University of Michigan; *Japan and the United States in the Asian Financial Crisis Management*

²¹ Jomo, K. S., *Growth After the Asian Crisis: What Remains of the East Asian Model?*, 2001, str. 26

Přestože se MMF do boje s krizí aktivně zapojil, není jeho úloha hodnocena pozitivně a dokonce samotní představitelé instituce později přiznali, že spíše než aby situaci v zemích postižených krizí zlepšili, učinili pravý opak. Kritika se na Fond snesla z toho důvodu, že sám významně podporoval výraznou liberalizaci finančního sektoru, která však posléze vedla mimo jiné i k přílivu krátkodobých finančních investic a přispěla tedy také určitou měrou ke vzniku krize. Ovšem ani v průběhu krize nepostupoval Fond vždy optimálním způsobem. MMF je vytýkáno,²² že selhal jako věřitel poslední instance v době, kdy to bylo nejvíce potřeba. Jako perlička se dále například uvádí, že kvůli chybě v memorandu Fondu došlo k uzavření 16 indonéských bank, což místo aby vedlo ke stabilizaci v zemi, zapříčinilo naprostý opak. Došlo totiž ke ztrátě již tak malé důvěry Indonésanů v domácí finanční instituce, run na banky a způsobilo to tedy ještě větší destabilizaci celého systému.²³ A nejednalo se o ojedinělé přijaté opatření s podobným efektem.

Krize byla řešena na několika frontách najednou. Bylo nutné provést restrukturalizaci bank, udělat změny týkající se provádění monetární politiky a také přijmout institucionální reformy lépe definující postavení regulačních orgánů finančních institucí.

Jako první se budeme krátce věnovat základní charakteristice restrukturalizace v bankovním sektoru. Cílem těchto provedených změn bylo zejména co nejrychlejší zajištění efektivního alokování finančních zdrojů, zamezení morálního hazardu, obnova důvěry veřejnosti v banky a zároveň dosažení těchto met s minimálními náklady. Zpočátku bylo nejdůležitější zabezpečení určitého stupně stabilizace a především snaha zabránit runu na banky. To bylo zajištěno zavedením všeobecných záruk (blanket guarantees) ve všech postižených zemích, jež zaručovaly plnou ochranu vkladatelům i věřitelům.

Následné strategie přijaté jednotlivými zeměmi se mezi sebou lišily. Důvodem byla zejména rozdílnost finančních sektorů před krizí, zkušenosti vlád s řízením takovýchto krizí a také do jaké míry byly země krizí zasaženy. Výsledný stav však měl odpovídat světové praxi a požadavkům (např. kapitálová přiměřenost bank, klasifikace úvěrů a jiné) a měl v ideálním případě zabránit či alespoň minimalizovat případné budoucí hrozby. Za účelem zastřešení celého projektu restrukturalizace byly zpravidla založeny nové specializované instituce.

²² Weisbrot M., Ten Years After: The Lasting Impact of the Asian Financial Crisis, 2007

²³ The Wall Street Journal, MMF Admits Errors in Asia But Defends Tight Money, 1999

Příkladem může být instituce IBRA²⁴ vzniklá v lednu 1998 v Indonésii a fungující následně až do února 2004.

Ve všech zemích došlo k uzavření velkého počtu bank, časté byly taktéž fúze finančních institucí. V období od června 1997 do června 1999 bylo např. v Indonésii uzavřeno 67²⁵ komerčních bank (18 % podíl všech bank v této zemi), v Koreji pak 5 komerčních bank a přes 100 nebankovních finančních institucí a v Thajsku 56 finančních společností a 1 komerční banka. Fúzí bylo nejvíce provedeno v Malajsii (celkem 15), v Indonésii byly 4 ze sedmi státních komerčních bank zfúzovány do jedné komerční banky.²⁶ Kromě uzavření a fúzí bylo také časté znárodnění bank (v Indonésii se jednalo o 12 bank, což byl zhruba 12 % podíl), či odkup problematických finančních institucí zahraničními subjekty. To bylo umožněno liberalizací do té doby poměrně značné regulace v oblasti působení zahraničních investorů v bankovním sektoru.

Mezi nejdůležitější úkoly patřilo dále vypořádání se s rizikovými aktivy (nesplácenými úvěry), jež banky držely ve svých rozvahách. Existovaly dvě možnosti jak toto řešit. Některé státy (např. Korea, Malajsie) založily speciální státem vlastněné společnosti, jež problematické úvěry od bank odkupovaly. Druhou možnost skýtalo zřízení podobných společností přímo postiženými bankami. Obě tyto metody jsou spojeny s určitými výhodami i nevýhodami, proto státy musely velmi důsledně vše zvážit a rozhodnout se, co se v jejich konkrétním případě zdá být vhodnějším a efektivnějším řešením.

Další bod restrukturalizace tvořila rekapitalizace bank, během níž byly do bank nality zdroje dosahující miliard USD. Nejvyšší částku obnášel rekapitalizační plán v Indonésii, jenž se pohyboval kolem 41 mld. USD.²⁷ Byl zvolen pomalejší, postupný proces, jenž měl dospět do finálního stadia, který by odpovídal světovým standardům ohledně minimálních požadavků na kapitálovou přiměřenost. Obvyklé se jevílo dosažení 6 – 8 % zhruba do konce roku 2000, příp. 2001. Zajímavé je, že v době vypuknutí krize byl v platnosti původní „The Basel Accord“²⁸ z roku 1988. Jelikož však nevedl k optimální prevenci finančních krizí a spíše dokonce přispíval k rizikovějšímu poskytování úvěrů, bylo rozhodnuto, že dojde k jeho revizi. Posléze tedy vznikl

²⁴ the Indonesian Bank Restructuring Agency

²⁵ Arnold Wayne, the NY Times, 2003

²⁶ MMF, Financial Sector Crisis and Restructuring, Lessons from Asia, 1999, str. 36

²⁷ Institute for International Economics, The Political Economy of the Asian Financial Crisis

²⁸ Původcem je instituce: Basilejský výbor pro bankovní dohled působící při Bance pro mezinárodní vypořádání (BIS).

„The Basel Accord II“, jenž redefinoval regulaci bankovního dohledu a měl zároveň banky více podpořit ve zlepšení svých metod využívaných při měření a řízení rizika.²⁹

Za účelem zabezpečení lepšího a průkaznějšího fungování bankovního sektoru byla též přijata opatření vedoucí k zpřísnění dohledu nad finančními institucemi. Nejprve bylo nutné zajistit větší autonomii a menší ovlivnitelnost centrálních bank. Bylo toho dosaženo přijatými reformami, které sice nebyly vždy optimální, ale přesto nejzávažnější nedostatky vyřešit dokázaly. Dozorčí orgány poté kromě již výše uvedeného zvýšení minimálního kapitálového požadavku, změnily ve všech zemích klasifikaci úvěrů, zavedly nová pravidla pro řízení likvidity a někde také přísnější limity na poskytování úvěrů jedinému subjektu. Toto se týkalo především čebolů v Koreji. Komerční banky byly zároveň povinny častěji zveřejňovat podrobné informace o svých finančních, aby byla zajištěna větší transparentnost a tedy i větší důvěra v bankovní sektor.

Celkové náklady vynaložené na boj s krizí se těžko odhadují a liší se země od země. Předpokládá se, že dosáhly cca 15 až 50 % HDP³⁰ postižených států a výrazně vedly ke zvýšení veřejného dluhu.

1.8. Ekonomický dopad na země

Asijská krize závažným způsobem ovlivnila hospodářský a sociální vývoj postižených zemí. Na každou ze sledovaných ekonomik dopadla krize s rozdílnou mírou, nějakým způsobem se ale projevila u všech. Bylo zaznamenáno zpomalení růstu a posléze dokonce pokles HDP, klesal export a výrazným způsobem rostla nezaměstnanost.

Tabulka 1-9 Vývoj HDP a exportu mezi 1997 – 1999

	Růst HDP			Růst exportu		
	1997	1998	1999	1996-97	1997-98	1998-99
Filipíny	5,2	-0,6	3,1	21,9	18,2	24,3
Indonésie	4,7	-13,1	0,8	7,1	-8,6	-0,4
Jižní Korea	5,8	-5,7	10,7	5	-2,8	8,6
Malajsie	7,3	-7,4	6,1	0,5	-7	15,5
Thajsko	-1,4	-10,5	4,4	2,9	-5	7,3

Zdroj: Passport

²⁹ Parreas, J. C. The New Basle Accord: Challenges for Asia's Banks and Regulations, 2002

³⁰ The World Bank, Financial Restructuring in East Asia: Halfway There?, 1999

V roce 1997 ještě většina ekonomik rostla. Výjimkou byla první krizí postižená země - Thajsko, které vykázalo pokles o 1,4 % HDP. V následujícím roce se recese již nevyhnula žádnému státu. Nejvíce se snížilo HDP v Indonésii (o 13 %), následovalo Thajsko s 10 % a Malajsie se 7,4 %. Recese však netrvala dlouho a již v roce 1999 bylo ve všech zemích zaznamenáno oživení ekonomiky. Nejvyššího růstu dosáhla Jižní Korea (o více než 10 %) a dále Malajsie.

Asijská krize měla významný vliv i na vývoj exportu. Stejně jako u předchozího ukazatele si nejlépe vedly Filipíny, jež si překvapivě udržely dvouciferný růst exportu i v době krize. U ostatních zemí pokles vývozu zaznamenán byl. V Indonésii byl největší propad a udržel se dokonce dva následující roky po sobě. Postupem času, v souvislosti s reálnou depreciací měn, docházelo k růstu konkurenceschopnosti na zahraničních trzích a tedy i k oživení exportu.

Tabulka 1-10 Vývoj nezaměstnanosti a inflace mezi 1997 - 1999

	Nezaměstnanost			Inflace		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Filipíny	5,6	6,6	6,3	5,6	9,3	5,9
Indonésie	5,6	6	6,4	6,2	78,3	20,5
Jižní Korea	2,6	6,8	6,3	4,4	7,5	0,8
Malajsie	2,4	3,2	3,4	2,7	5,3	2,7
Thajsko	1,6	4,3	4,2	5,6	8	0,3

Zdroj: Passport

Tabulka 1-10 zaznamenává vývoj nezaměstnanosti a míry inflace. I u těchto dvou ukazatelů je dobře viditelný vliv krize. Růst míry nezaměstnanosti byl charakteristický pro všechny státy. Nejmarkantnější je to především u Jižní Koreje a Thajska. U prvního jmenovaného byl mezi lety 1997 až 1998 vykázán nárůst nezaměstnanosti z 2,6 % až na 6,3 %. Bylo to způsobeno zejména krachem velkého množství podniků, především velkých čebolů, které zaměstnávaly významné procento obyvatelstva. U Thajska byl vykázán nárůst nezaměstnanosti během dvou let o cca 2,5 procentního bodu.

Inflace představovala velký problém zejména pro Indonésii, jež v roce 1998 vykazovala míru inflace přesahující 78 %. V ostatních zemích byla především v roce 1998 inflace zvýšená, nikde však nepřesahovala hranici 10 %. V následujícím roce došlo i v souvislosti se stabilizací směnných kurzů ke zmírnění inflace, v Jižní Koreji a Thajsko byla zaznamenána téměř deflace.

Velmi negativní vliv měla finanční krize také na investice. V prvním čtvrtletí roku 1998 poklesly v Indonésii hrubé domácí investice reálně o 32 % a v následujících dvou čtvrtletích

o 53 %. Ještě výraznější propad byl zaznamenán v Koreji, kde byl ve stejném sledovaném období pokles nejprve o 66 %, posléze pak o 54 % resp. 45 %.³¹

Krize se ve všech sledovaných zemích projevila zejména v letech 1997 a 1998. Poté se již zasaženým státům začalo dařit lépe a i provedené reformy přispěly k opětovnému nastartování ekonomik a navázání na dobré výsledky předkrizového období. V současné době je na státy JV Asie hleděno s opětovnou důvěrou a zemím se s větší či menší mírou daří z ekonomického hlediska poměrně dobře.

³¹ OECD, Structural Aspects of the East Asian Crisis, 1999

2. Korejský finanční systém do roku 1997

2.1. Základní informace o Jižní Koreji

Jižní Korea je stát ležící ve východní Asii na jižní polovině Korejského poloostrova. Na severu sousedí se Severní Koreou, zbylá část území je omývána Japonským a Žlutým mořem. Celková rozloha země činí 99 270 km² a žije zde přibližně 49 milionů obyvatel.³² Jižní Korea je etnicky velmi homogenní země, neboť více než 95 % obyvatelstva tvoří Korejci. Mezi nejvýznamnější etnické menšiny patří Číňané a Američané, následované méně početnými skupinami Filipínců, Vietnamců či Thajců.³³ Přibližně polovina populace je věřících. Nejvíce jsou zastoupeni křesťané s 31,6 % (zejména protestanti a římská katolíci) a buddhisté s 24 %.

Hlavní a zároveň největší město je Soul s téměř 10 - ti milionovou populací. K dalším velkým městům patří Busan, Incheon či Daegu. Země je administrativně členěna na 9 provincií, 6 metropolitních měst, 1 speciální město (Soul) a 1 speciální autonomní město. Nejvyšším představitelem státu je prezidentka Geun-hye Park, která nastoupila do svého úřadu 25. února 2013.

Země je aktivním členem mnoha významným mezinárodních i regionálních organizací. Jižní Korea patří do skupiny nejvyspělejších zemí světa G-20, 14. dubna 1967 přistoupila ke Všeobecné dohodě o clech a obchodu (GATT), aktuálně je členem WTO. K Organizaci spojených národů se stát ve srovnání s jinými vyspělými zeměmi připojil poměrně pozdě, 17. září 1991. Důvodem byla skutečnost, že až v roce 1991 byl oficiálně potvrzen statut obou korejských států a bylo legalizováno KLDR. Od počátku roku 2007 stojí v čele OSN Jihokorejec Pan Ki-mun, který se stal v pořadí již osmým generálním tajemníkem organizace a Jižní Korea může z této prestižní pozice těžit. Dále je stát členem například OECD, MMF či regionální organizace APEC.

Současná Korejská republika vznikla 15. srpna 1945, kdy po mnoha letech okupace získala nezávislost nad Japonskem. Již po pěti letech od vzniku země započala válka demokratické Jižní Koreje podporované Spojenými státy a komunistické Severní Koreje, již naopak pomáhal Sovětský svaz a Čína. V roce 1953 bylo vyhlášeno příměří a Korejský poloostrov byl rozdělen podle 38 rovnoběžky na dvě části. Po skončení korejské války patřila Korejská republika mezi

³² CIA, The World Factbook, data platná k červenci 2015, dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html>

³³ Korean Statistical Information Services; Dostupné z: www.kosis.kr/eng

nejchudší státy na světě s výší HDP na obyvatele blízkou africkým rozvojovým zemím. To se však začalo v 1. polovině 60. let s nástupem diktátorského režimu prezidenta Pak Čong-huie velice rychle měnit a během následujících 20 let země zaznamenala obrovský ekonomický růst, podpořený především značnou industrializací a pro-exportní politikou. Země je proto řazena společně s Hongkongem, Singapurem a Tchaj-wanem do první vlny asijských tygrů.

Jižní Korea není příliš bohatá na nerostné suroviny. Nacházejí se zde menší zásoby železné rudy, uhlí, wolframu, grafitu a olova. Co se průmyslových odvětví týče, k nejdůležitějším se řadí bezesporu elektronika (Samsung Electronics – dle zisku největší technologická společnost na světě), telekomunikace, výroba automobilů (Hyundai Motor, Kia Motors), stavba lodí (největší společnost na světě v tomto odvětví – Hyundai Heavy Industries³⁴), ocelářství (POSCO) a chemický průmysl (LG Chem). Země je vysoce exportně orientovaná, řadí se mezi největší světové exportéry (628 mld. USD, 6. místo na světě) a importéry (543 mld. USD, 9. místo)³⁵ a má v současné době podepsáno několik dohod volného obchodu. Země vyváží zejména výrobky s vysokou přidanou hodnotou, jako je elektronika, automobily, lodě a výrobky petrochemického průmyslu. Dováží hlavně suroviny – ropu, zemní plyn, ocel a stroje a dopravní prostředky. Nejdůležitějšími obchodními partnery jsou Čína, Spojené státy americké a Japonsko.

Po ekonomické stránce si Korejská republika vede dobře. V celosvětovém žebříčku obsazuje dle celkové výše HDP 14. místo, na základě ukazatele HDP/obyvatele s 35 300 USD pak 31. místo³⁶. Aktuální ekonomická data přináší Tabulka 2.1. Hrubý domácí produkt reálně rostl i v krizovém roce 2009 a v poslední čtyřech letech země zaznamenává stabilní udržitelný růst ve výši 2 – 4 %. Dobrých výsledků, zejména v posledních letech, dosahuje inflace a stabilně velmi nízké hodnoty vykazuje i míra nezaměstnanosti. Poměr veřejného dluhu vůči HDP se za sledované období zvýšil o cca 5 p. b., ale ve srovnání s dalšími vyspělými ekonomikami dosahuje stále poměrně nízkých hodnot pod 35 %. Obchodní bilance byla ve všech uvedených letech kladná, exporty každoročně převyšovaly importy, a přebytek se pohyboval mezi 2,3 až 4,5 %.

³⁴ CNBC, South Korea's 10 Biggest Companies, Dostupné z: <http://www.cnbc.com/2012/07/23/South-Koreas-10-Biggest-Companies.html?slide=5>

³⁵ CIA, The World Factbook, dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

³⁶ MMF, World Economic Outlook, říjen 2015; měřeno podle parity kupní síly

Tabulka 2-1 Aktuální ekonomické ukazatele – Jižní Korea

Ekonomické ukazatele	2009	2010	2011	2012	2013	2014
HDP (v mil. USD)	902 119	1 094 746	1 202 382	1 222 167	1 305 758	1 410 378
Reálný růst HDP (%)	0,7	6,5	3,7	2,3	2,9	3,3
Inflace (%)	2,8	2,9	4,0	2,2	1,3	1,3
Míra nezaměstnanosti (%)	3,6	3,7	3,4	3,2	3,1	3,5
Veřejný dluh (% z HDP)	29,0	32,6	33,4	34,0	34,8	33,8
Obchodní bilance (% z HDP)	4,5	3,8	2,6	2,3	3,4	3,3

Zdroj: Databáze Passport

Korejská republika vychází poměrně dobře i z hodnocení různých žebříčků konkurenceschopnosti. V ročence Doing business 2015, která měří snadnost podnikání v jednotlivých zemích, obsadila Korea vynikající 5. místo. O něco horší výsledky země zaznamenala v IMD World Competitiveness Scoreboard, kde byla hodnocena jako 25. nejlepší ekonomika. Jako 26. skončila v The Global Competitiveness Index 2015-2016. V posledním uvedeném žebříčku byla země kladně hodnocena především za makroekonomické prostředí, infrastrukturu, velikost trhu a inovace. Hůře si země vedla v otázkách institucí, efektivnosti pracovního trhu a rozvoje finančního trhu.³⁷

2.2. Vývoj Korejského finančního systému

Počátky korejského finančního systému sahají do závěru 19. století. V těchto dobách plynuly do Koreje zdroje především z Japonska, kde byl finanční systém již více rozvinutý a první finanční instituce zde vznikly již o mnoho let dříve. Tento fenomén vyvrcholil v červnu 1876, kdy byla v Busanu založena pobočka japonské banky Daiichi Gingo.³⁸ Banka postupně rozšířila své aktivity i do dalších korejských měst, jednalo se například o Soul, Incheon, či Wonsan. Korea chtěla tento japonský nápor zastavit a více se spolehnout na své vlastní finanční prostředky. To vedlo k rozhodnutí zřídit korejské banky s domácím kapitálem. Nejprve byla založena „Bank of Chosun (1896), následovaná Hanseong Bank (1897) a Daehan Cheonil Bank (1899).³⁹ Jedním ze zakladatelů poslední jmenované instituce byl mimo jiné i král Go - jong.

³⁷ WEF, The Global Competitiveness Report 2015-2016

³⁸ COLE, David Chamberlin a Yŏng-ch'öl PAK. *Financial development in Korea, 1945-1978*. Cambridge, Mass.: Distributed by Harvard University Press, 1983, xxii, 349 p. ISBN 0674301471

³⁹ KOREA, [Bank of a Sang Woo Lee. *Financial Institutions in Korea*. Seoul: Bank of Korea, 2011. ISBN 9788992858496

Počátkem 20. století se představitelé Koreji snažili zřídit instituci centrálního bankovníctví. Funkci centrální banky, k jejímž počátečním úkolům se řadilo především vydávání bankovek a mincí a správa národní pokladny, zabezpečovala až do listopadu 1909 japonská Daiichi bank. Poté převzala její agendu nově vzniklá „The Bank of Korea“. 1. srpna 1911 navázala na její činnost reorganizovaná a přejmenovaná Bank of Chosun, která ve své činnosti pokračovala i po získání nezávislosti Koreje na Japonsku po 2. světové válce. Ve výsledku se ale korejským bankám příliš nedařilo naplnit své původní poslání. Finanční síla Japonska byla větší a následující historický vývoj neumožnil Koreji, aby svůj teprve vznikající finanční systém plně rozvinula. Důvodem byly politické a ekonomické okolnosti - anexe Koreje Japonskem, z jehož podruží se země dostala až roku 1945.

Moderní finanční systém se v Jižní Koreji začal formovat na počátku 50. let minulého století. Základním kamenem bylo vydání dvou zákonů „The Bank of Korea Act“ v roce 1950 a „Banking Act“ o čtyři roky později, které přispěly ke značné restrukturalizaci centrálního a komerčního bankovníctví. Při vypracování těchto dvou zákonů spolupracovala korejská vláda s vládou Spojených států amerických. Za nejdůležitější body restrukturalizace byly označeny⁴⁰:

1. Přeměna The Bank of Chosun na korejskou centrální banku.
2. Vytvoření měnové rady, jejímž úkolem byla tvorba monetární politiky a dohled nad měnovým systémem.
3. Zpřísnění a posílení kontrol komerčních bank a jejich převod ze státního na soukromé vlastnictví.
4. Zavedení protiinflační politiky, jež by vytvořila vhodné podmínky pro ekonomický růst.

Následující vývoj korejského finančního systému je možno rozdělit na dvě období. Pro první, trvající v 60. a 70. letech je typická velká regulace ze strany státu, naopak následné dvě dekády jsou charakterizovány jako doba postupné liberalizace.

Pro 60. léta byla charakteristická vládní politika, která měla vést k rozvoji korejské ekonomiky. Vláda začala zakládat specializované banky, jež měly podporovat vybrané sektory. Mezi takto založené instituce je možno zařadit National Agricultural Cooperatives Federation (NACF) či Medium Industry Bank (MIB), jejichž cílem bylo posílit postavení drobných farmářů a malých a středních podniků. Zřízení těchto finančních institucí lze považovat za poměrně úspěšné, objem jimi poskytovaných úvěrů totiž značně rostl a v průběhu roku 1961 se jejich podíl

⁴⁰ Financial Development in Korea, David Chamberline Cole, Yung Chul, str. 50

na celkových bankovních úvěrech zvýšil z 32 % na 38 % především v neprospěch tradičních komerčních bank, jejichž podíl poklesl z 29 % na 24 %.⁴¹ Závěrem 60. let vznikly další instituce. Jednalo se o „The Korea Exchange Bank“, jež se specializovala na devizové operace, „The Korea Trust Bank“ a také „The Korea Housing Bank“ financující úvěry na bydlení pro nízkopříjmové rodiny.

Celkově je pro dekádu 60. let typický výrazný nárůst jak objemu poskytnutých úvěrů, tak i bankovních vkladů. První uvedené bylo způsobeno na jedné straně vznikem výše uvedených specializovaných bank a dále opětovným stahováním komerčních bank do rukou státu. Dalším působícím faktorem byla nově i možnost obdržet úvěry ze zahraničí (zejména z Japonska). Jejich získání však bylo zatíženo poměrně složitou byrokracií, neboť žádosti o udělení úvěru musely být nejprve schváleny korejskými autoritami. I přes toto znesnadnění byl o zahraniční úvěry poměrně zájem.

Důvodem k růstu bankovních vkladů byla v září 1965 provedená reforma úrokových sazeb. Jejím prostřednictvím došlo ke značnému růstu úroků u termínovaných vkladů a Korejci tak byli více motivováni si spořit. Během čtyř let po ustanovení této reformy se výše bankovních vkladů zvýšila z 9,7 % až na 28,7 % HNP (viz Tabulka 2-2). Postupně rostla úloha specializovaných bank, jejichž podíl na celkových vkladech vzrostl za sledované období o 4,5 p. b. Zahraniční banky mohly přijímat vklady počínaje rokem 1967 a jejich role tedy zatím příliš významná nebyla.

Tabulka 2-2 Objem (v mld. KRW) a podíly (v %) depozit podle typů bank

	1965	1966	1967	1968	1969
Celková bankovní depozita (v % HNP)	9,7 %	11,7 %	16 %	22,5 %	28,7 %
Celková bankovní depozita	78,4	120,9	205,1	371,6	618,8
Komerční banky	55,3	82,5	137	248,8	408,6
Podíl na celkových depozitech	70,5 %	68,2 %	66,8 %	67,0 %	66,0 %
Specializované banky	23,1	38,4	68,2	122,8	210,2
Podíl na celkových depozitech	29,5 %	31,8 %	33,3 %	33,0 %	34,0 %
Zahraniční banky	-	-	0,6	2,0	3,6

Zdroj: Financial Development in Korea, David Chamberline Cole, Yung Chul, str. 68

V červnu 1962 byla zavedena negativně hodnocená měnová reforma, která byla provedena z toho důvodu, že se během krátké doby razantně zvýšila nabídka peněz (téměř o 50 %) a vláda měla strach z vysoké míry inflace. Reforma spočívala ve změně denominace měny, kdy z 10

⁴¹ Tamtéž, str. 57

hwan (původní měna) vznikl 1 won (nová měna), přičemž konverze měny byla limitovaná na 500 wonů. Reforma však úspěšná nebyla. Podniky se totiž velice brzy začaly potýkat s nedostatkem likvidních prostředků a nebyly schopny platit svým zaměstnancům ani dodavatelům. Již 5 týdnů po zavedení této reformy ji byla vláda donucena zrušit. O dva roky později, v květnu 1964, byl zaveden kurzový systém „currency peg“, kdy byl korejský won pevně navázán na americký dolar.

V 70. letech se korejská vláda zaměřovala na podporu těžkého a chemického průmyslu a finance tekly především do velkých firem působících v těchto sektorech. Výraznější změny či reformy nebyly ve finančním sektoru provedeny, vládní politika plynule navazovala na předchozí desetiletí. Od 70. letech se začal více rozvíjet trh nebankovních finančních institucí a v průběhu několika let začal hrát stále důležitější roli. V roce 1977 byla založena „The Securities Supervisory Board“ s cílem zajistit efektivní fungování trhu s cennými papíry a podpořit růst kapitálového trhu.⁴² Došlo také ke snížení byrokratických záležitostí nutných k získání úvěru ze zahraničí. Vyjednávání ohledně úvěru probíhalo přímo mezi domácí firmou a zahraničním subjektem a až následně po uzavření dohody vstoupil do hry stát, který schválil dohodnutou smlouvu.⁴³

K výraznějším reformám korejského finančního systému začalo docházet především v následujících 80. letech. Jižní Korea přistoupila tehdy ke značné liberalizaci a internacionalizaci finančního sektoru současně s přesunem k více tržně orientovanému přístupu v ekonomice. Jižní Korea byla do liberalizace tlačena z několika stran. Podporovala ji skupina G7, mezinárodní finanční instituce i mezinárodní banky a společnosti. Zvláštní úlohu sehrály i Spojené státy americké, které tak chtěly usnadnit přístup a zlepšit postavení svých bank v Koreji.⁴⁴

V roce 1982 byla zahájena činnost vedoucí k postupné liberalizaci úrokových sazeb. Nejprve došlo ke snížení rozdílů mezi všeobecnými a preferenčními úrokovými měrami, o 2 roky později mohly již banky samostatně stanovovat výši úroky u poskytnutých úvěrů na základě jejich vlastního hodnocení kredibility klienta. Takto určené úroky se však musely pohybovat

⁴² KOREA, [Bank of a Sang Woo Lee. *Financial Institutions in Korea*. Seoul: Bank of Korea, 2011. ISBN 9788992858496

⁴³ SHIM, Jae-Seung a Moosung LEE. *The Korean economic system: governments, big business and financial institutions*. Burlington, VT: Ashgate, c2008, x, 209 p.

⁴⁴ Kwon, E. (2004). Financial liberalization in south korea. *Journal of Contemporary Asia*, 34(1), 70-101.
Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/194235973?accountid=17203>

v dopředu stanoveném pásmu.⁴⁵ K významnější liberalizaci úrokových měr došlo až později, na přelomu 80. a 90. let. Existovaly však určité výjimky. Jednou z nich byly vládou podporované úvěry a druhou úrokové míry u krátkodobých vkladů. Zde byly regulovány úrokové míry z důvodu zamezení přílišné konkurence mezi finančními zprostředkovateli. Ani tak však úrokové míry nebyly stanovovány tržně. Pokud totiž začaly překračovat původní, regulací stanovený limit, mohly finanční instituce, s tichým souhlasem vlády, uzavřít mezi sebou dohodu, a udržet míry v původním rozmezí.⁴⁶

Po dvou dekadách výborné ekonomické výkonnosti se v Jižní Koreji začaly objevovat první problémy. Země vykazovala vysokou míru inflace dosahující až na 22,8 %⁴⁷ a narůstající deficit běžného účtu platební bilance. Korea proto přistoupila k finanční reformě a v roce 1984 zmírnila omezení týkající se přímých zahraničních investic a povolila přítok zahraničního kapitálu. Poté, co se deficit běžného účtu snížil a v druhé polovině 80. let dokonce dosahoval přebytku, povolila korejská vláda finanční toky opačným směrem, z Koreje do zahraničí. Zároveň byl zrušen původní kurzový režim currency peg, kdy byl won pevně navázán na americký dolar. Nově byl zaveden sice opět fixní kurzový režim, tentokrát však byla hodnota wonu determinována na základě vývoje celého koše měn. Ten obsahoval zejména SDR⁴⁸ v kombinaci s měnami nejvýznamnějších obchodních partnerů – USA, Kanady, Japonska a Německa.⁴⁹

Novinkou bylo také v roce 1989 uzákoněné spojení dvou původně samostatně existujících trhů s likvidními prostředky („call money“) do jednoho. Do té doby to fungovalo tak, že na jednom trhu operovaly převážně banky, na druhém pak nebankovní finanční instituce. Úrokové míry na druhém jmenovaném byly determinovány trhem a jak na vkladech, tak i na poskytovaných úvěrech dosahovaly vyšších hodnot a lépe odrážely skutečnou situaci. Na trhu, kde působily banky, stále nebyly úrokové míry stanovovány zcela volně a nekorespondovaly tak s aktuálním stavem na trhu. Sloučení trhů vedlo k výraznému růstu peněžní nabídky. Počínaje rokem 1989 se zároveň začal více otevírat trh se zahraničními likvidními prostředky.

⁴⁵ Akimov A., Dollery B., Financial System Development in Indonesia and South Korea in 1980s and early 1990s: Policies and Outcomes, 2009, Dostupné z:

https://www.griffith.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/139199/financia-system-development-in-indonesia-and-south-korea-in-1980s-and-early-1990s-policies-and-outcomes.pdf

⁴⁶ DALLA, Ismail a Deena R KHATKHATE. *Regulated deregulation of the financial system in Korea*. Washington, D.C.: World Bank, c1995, vii, 32 p. ISBN 0821333569

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Special Drawing Rights – Zvláštní práva čerpání

⁴⁹ International Economics; Historical Exchange Rate Regime of Asian Countries; dostupné z: http://intl.econ.cuhk.edu.hk/exchange_rate_regime/index.php?cid=7

V 90. letech, z důvodu opětovného deficitu běžného účtu, jenž byl způsoben jak obecnou celosvětovou deflací, tak i reálnou depreciací domácí měny, byla země nucena přistoupit k ještě výraznější liberalizaci kapitálových toků. Po roce 1992 mohly zahraniční subjekty přímo investovat na burze korejských cenných papírů s limitem 10 % na základním kapitálu společnosti.⁵⁰ O něco později bylo umožněno cizincům nakupovat korejské vládní dluhopisy, dluhopisy vydané malými a středními podniky či konvertibilní dluhopisy emitované velkými korporacemi. Došlo taktéž k zavedení větší liberalizace vzhledem k možnosti investování Korejců v zahraničí.⁵¹ Dále byla provedena opětovná změna kurzového režimu a byl zaveden řízený floating. Hodnota korejské měny byla nově stanovována trhem, zároveň ale nesměla překročit předem stanovený pás fluktuace hodnoty wonu vůči USD.⁵²

Ze strany Světové banky a americké administrativy byl na Koreu stále vyvíjen tlak, aby přistoupila k ještě větší deregulaci. Byl zde však i další faktor, neboť Jižní Korea se měla stát členem OECD. Aby k tomu mohlo dojít, musela stejně jako každý jiný člen přijmout mimo jiné dva dokumenty, a to „Codes of Liberalisation of Capital Movements“ a „Codes of Liberalisation of Current Invisible Operations“. Korejské Ministerstvo financí následně v květnu 1993 prezentovalo čtyřfázový plán týkající se restrukturalizace svého finančního systému. V něm bylo například zmiňováno zajištění optimálního stavu celého bankovního sektoru, eliminace vládou podporovaných úvěrů či snížení objemu nesplácených úvěrů u bank. Dále bylo oznámeno omezení některých regulací týkajících se krátkodobých a dlouhodobých kapitálových toků, korejská měna mohla nově fluktuovat 1 % od stanoveného pásma a především mělo dojít k další liberalizace úrokových sazeb.⁵³

Za tímto účelem přijala korejská vláda čtyřfázový plán popisující proces deregulace úrokových sazeb.⁵⁴ Nejprve byla liberalizována většina krátkodobých úrokových měr u úvěrů bank a nebankovních institucí, o 2 roky později následovala liberalizace všech úrokových měr s výjimkou úvěrů financovaných vládou a některých úvěrů od Korejské centrální banky. K úplné liberalizaci všech úrokových měr jak u úvěrů, tak u depozit mělo dojít v červenci 1997 a měla tím tak skončit takřka 20 let trvající snaha vlády.

⁵⁰ Kwon, E. (2004). Financial liberalization in south korea. *Journal of Contemporary Asia*, 34(1), 70-101.
Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/194235973?accountid=17203>

⁵¹ Ha-Joon Chang, Hong-Jae Park, Chul Gyue Yoo, *Interpreting the Korean crisis: financial liberalisation, industrial policy and corporate governance*, Cambridge Journal of Economics, 1998

⁵² The Bank of Korea; FX System, dostupné z: <http://www.bok.or.kr/broadcast.action?menuNaviId=674>

⁵³ Kwon, E. (2004). Financial liberalization in south korea. *Journal of Contemporary Asia*, 34(1), 70-101.
Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/194235973?accountid=17203>

⁵⁴ Four Stage Plan for Interest Rate Regulation

2.3. Nejvýznamnější finanční instituce

2.3.1. Korejská centrální banka „The Bank of Korea“

Korejská centrální banka vznikla 12. června 1950 přijetím zákona „The Bank of Korea Act“. Banka byla založena s kapitálem ve výši 1,5 mld. korejských wonů, což v dnešní době představuje zhruba 1,257 mil. USD nebo 30,105 mil. CZK.⁵⁵ Později, v roce 1962, byl vydán dodatek k zákonu, jenž přeměnil Korejskou centrální banku na zvláštní právnickou osobu bez základního kapitálu. Prvním guvernérem se stal Yong Suh Koo⁵⁶, který ve své funkci vydržel jen necelý rok a půl a koncem roku 1951 byl vystřídán Yoo Taik Kimem.

Funkce Korejské centrální banky byly standardní, obdobné jako u centrálních bank v jiných zemích. Hlavním účelem založení této instituce bylo zajištění měnové stability a přispění tak k rozvoji národní ekonomiky. Banka dále zabezpečovala vydávání mincí a bankovek, tvořila a prováděla měnovou politiku (prostřednictvím tradičních nástrojů jako jsou povinné minimální rezervy či operace na volném trhu, ale zároveň i přímo díky kontrolám bankovních půjček, úvěrů a investic), fungovala jako banka bank a banka státu, spravovala národní devizové rezervy, prováděla dohled nad finančním systémem a dohlížela nad fungováním finančních institucí.

První fáze vývoje Korejské centrální banky se datuje od doby jejího vzniku do zhruba poloviny 80. let. V tomto období byla u moci nedemokratická vláda, která měla velký vliv na politiku banky. Vláda využívala tuto finanční instituci jako jeden z nástrojů své v té době prosazované industrializační politiky. A to i přes to, že v původní verzi „The Bank of Korea Act“, v odstavcích 109 a 111⁵⁷ bylo jasně uvedeno, že by centrální banka měla fungovat nezávisle, bez politického vlivu a instrukcí vlády. Snaha o zajištění cenové stability a určitého dohledu nad finančním sektorem byla až na druhém místě. Vliv vlády na politiku banky způsoboval velice nestabilní míru inflace a také vedl k podpoře finančně slabých korporací prostřednictvím podpory úvěrů plynoucích do specifických, vládou vybraných odvětví ekonomiky. Korejská ekonomika si však v této době vedla dobře, docházelo k rychlé industrializaci a tak zůstával problém nestabilních cen, podpory finančně slabých firem a morálního hazardu poměrně dlouho skryt. Postupem času však začaly být finanční a ekonomické problémy více viditelné a počátkem 80. let přistoupila korejská vláda k prvním liberalizačním krokům, jež měly přispět

⁵⁵ Počítáno dle kurzů platných k 21. 8. 2015, ČNB

⁵⁶ The Bank of Korea: A sixty-year history. Seoul, Korea: Bank of Korea, 2010, ISBN 9788992858373, str. 12

⁵⁷ The Bank of Korea: A sixty-year history. Seoul, Korea: Bank of Korea, 2010, ISBN 9788992858373, str. 21

ke stabilizaci makroekonomického prostředí.⁵⁸ „The Bank of Korea Act“ byl v tomto období pětkrát novelizován. Poprvé 24. května 1962, kdy byl zákon pozměněn za účelem podpory vládní růstové ekonomiky a jejích ekonomických plánů. Výsledkem bylo oslabení role Korejské centrální banky a rostoucí míra vlivu vlády nad finančními a měnovými záležitostmi země. Mezi konkrétní změny zákona patřilo přenesení pravomocí ohledně spravování zahraničních devizových rezerv do rukou vlády, stejně tak jako provádění konečných rozhodnutí ve směřování monetární politiky. Vláda také získala větší možnost prověřovat a zasahovat do hospodaření banky. Do novely byla zároveň včleněna přeměna centrální banky na speciální právnickou osobu bez kapitálu.

K další revizi zákona došlo 16. prosince 1963, kdy byly v podstatě pouze změněny určité formulace tak, aby odpovídaly přeměně korejského politického systému na prezidentský. Třetí novelizace byla přijata 25. července 1968. Jejím účelem byla větší podpora zemědělského sektoru, kam mělo nově směřovat více úvěrů. Bylo toho docíleno prostřednictvím stanovení odlišných výší povinných minimálních rezerv oproti vkladům pro jednotlivé finanční instituce. Zvýhodněny tak byly zejména zemědělská družstva a Národní sdružení zemědělských družstev (National Agricultural Cooperative Federation).

Počtvrté byl zákon novelizován 30. prosince 1977 s cílem vylepšit monetární a úvěrovou politiku banky a posílit její úlohu při kontrole likvidity. Centrální banka například mohla požadovat, aby finanční instituce v případě, kdy to považovala za opodstatněné, držely rezervní aktiva i mimo povinné minimální rezervy. Došlo také například ke snížení povinných minimálních rezerv pro Národní sdružení rybářských družstev (National Federation of Fisheries Cooperative). Opět s cílem podpory tohoto odvětví. K poslední změně zákona v této první fázi došlo 31. prosince 1982, kdy byla Korejské centrální banky vyčleněna ze zákona „The Government-Invested Institutions Budget and Accounts Act“, což umožnilo větší nezávislost rozpočtu banky na vládě a jednodušší proces jeho schvalování. Jednalo se v podstatě o první krok k větší liberalizaci, jež nastala v 80. letech.

Druhá fáze trvala od 80. let až do období asijské finanční krize v roce 1997. V tomto období se korejská vláda začala postupně více demokratizovat a vliv na politiku centrální banky byl přece jen o něco menší než v předchozí fázi. Stále však banka operovala pod autoritou Ministerstva financí a ekonomie a její politika byla velmi negativně ovlivněna snahou mnoha nově

⁵⁸ Cargill T.F., The Bank of Korea in Historical and Comparative Perspective, Academic Paper Series on Korea, 2010, Dostupné z: http://www.keia.org/sites/default/files/publications/APS-Cargill_Final.pdf

zvolených politiků využít centrální banku jako vhodný způsob podpory přátelých odvětví a potažmo i konkrétních podniků. Deklarace vydaná 29. června 1987 urychlila politickou a sociální demokratizaci a zároveň se začaly čím dál více objevovat názory ohledně zajištění větší nezávislosti nejvýznamnější banky v zemi. Oficiální vyjádření s tímto stanoviskem vydali například zaměstnanci busanské pobočky centrální banky nebo o něco později, v roce 1994, také 41 ekonomů. Žádná další revize však dlouho nepřicházela a přijata byla nakonec až v roce 1997, kdy už zemi naplno dostihla asijská finanční krize.⁵⁹

2.3.2. Komerční banky

Zatímco zákon upravující vznik a funkce Korejské centrální banky byl vydán již v roce 1950, „Banking Act“ vstoupil v platnost až roku 1954. Důvodem byla korejská válka, která na tři roky pozastavila činnosti vedoucí k rozvoji korejského finančního systému.

Po korejské válce byla majorita komerčních bank ve státním vlastnictví, což způsobovalo určité problémy a konflikty zájmů. Banky byly pod politickým tlakem a podléhaly krátkozrakým a ne příliš vhodným vládním zásahům. Zároveň byly řízeny managementem, který nebyl za těchto podmínek nijak motivován k činnostem vedoucím k zlepšení situace bank. Proto bylo důležité převést banky do soukromého vlastnictví. To se z velké části podařilo v roce 1957.

Pro 60. léta byl však typický naprosto odlišný přístup. Vláda přehodnotila své názory z minulé dekády a začala preferovat státní vlastnictví bankovních institucí a stahovat akcie od velkých akcionářů, jež tyto akcie podle názorů vlády vlastnili neoprávněně. Vláda se údajně bála především velké koncentrace ekonomické síly kolem těchto bank. Ve skutečnosti však chtěla mít v ruce nástroj, díky němuž by mohla zasahovat do ekonomiky a regulovat, komu a za jakých podmínek budou poskytovány úvěry. Návrat komerčních bank pod státní vlastnictví vedl ve výsledku k růstu poskytovaných úvěrů.

Na konci 60. let začala podpora zakládání lokálních bank, aby byl zajištěn přístup k finančním zdrojům i pro obyvatele menších měst. Lokální banky poskytovaly úvěry s o 2,5 p. b. vyššími úrokovými sazbami než národní banky a zároveň i s vyššími úrokovými měrami na termínovaných vkladech. Byly méně regulované než tradiční banky, jejich služby však byly omezené.

⁵⁹ The Bank of Korea: A sixty-year history. Seoul, Korea: Bank of Korea, 2010, ISBN 9788992858373

Poslední výraznou změnou v komerčním bankovníctví v této dekádě bylo umožnění omezenému počtu zahraničních bank zakládat na území Jižní Koreje své pobočky. Této možnosti využily zpočátku zejména banky z USA a Japonska, které se zaměřily na poskytování úvěrů v zahraničních měnách korejským importérům.

Od počátku 60. do počátku 80. let nebyly komerční banky nijak motivovány zavádět nové produkty či inovovat své analyzační metody. Vláda totiž zavedla značné bariéry vstupu do odvětví, čímž prakticky znemožnila proniknutí nových subjektů na trh. Komerční banky tak byly chráněny před potenciální novou konkurencí. Zejména velké banky byly důsledně řízeny státem a zároveň, v případě potíží, pod jeho ochrannou rukou. Manažerská rozhodnutí typu zvýšení mezd, plánování rozpočtu apod. musela být výslovně schválena vládou.

Je velice zajímavé porovnat, jakým způsobem se lišily úrokové sazby u běžných úvěrů a u úvěrů, které byly podporované vládou a směřovaly do předem vytipovaných strategických odvětví. Srovnání těchto úrokových sazeb ukazuje Tabulka 2-3. Nejvýhodnější úvěry směřovaly do exportu a zemědělství, kde průměrná výše úrokových sazeb dosahovala na 7,5 %. Dobře na tom byla i odvětví jako rybářství, stavba lodí, strojírenství či úvěry plynoucí malým a středním podnikům. Všechny uvedené sektory mohly čerpat úvěry za výhodnějších podmínek, než by je získaly na trhu, kde průměrná výše úrokových sazeb dosahovala na 18 %.

Tabulka 2-3 Průměrné úrokové sazby na vládou podporovaných úvěrech v 70. letech

Typ úvěru	Úroková míra
Export	7,5 %
Zemědělství	7,5 %
Rybářství	8,0 %
Stavba lodí	11,5 %
Strojírenství	14,0 %
Podpora MSP	15,0 %
Vládou nepodporované úvěry	18,0 %

Zdroj: The Bank of Korea

K postupnému uvolňování statní regulace bank docházelo až od 80. let. V letech 1981 až 1983 prodal stát své akcie ve všech 5 národních bankách a uvolnil bariéry vstupu do odvětví.⁶⁰ S tím souvisela i novelizace zákona „The Bank Act“ roku 1982, který nově zakazoval, aby jednotlivec vlastnil více než 8 % vydaných akcií s hlasovacím právem. Tento zákon byl následně změněn v roce 1995, kdy byl podíl snížen z 8 % na 4 % u 8 velkých bank a naopak zvýšen až na 12 %

⁶⁰ Akimov A., Dollery B., Financial System Development in Indonesia and South Korea in 1980s and early 1990s: Policies and Outcomes, 2009

pro vlastnictví akcií specializovanými finančními podniky.⁶¹ V tomto období byly založeny nové banky – Shin-Han v roce 1982 a Korean-American Bank v 1983.⁶² Tento trend pokračoval i na přelomu 80. a 90. let, kdy byla nově otevřena další finanční instituce Donghwa Bank, dvě banky specializující se na služby malým a středním podnikům (Dongnam Bank, Daedong Bank) a následně Peace Bank poskytující zejména finanční podporu výdělečně činnému obyvatelstvu.⁶³

Komerční banky mohly nově nabízet služby jako poskytování kreditních karet, zprostředkovávaly prodej státních, či podnikových obligací. Částečně se také uvolnily restriktce uvalované na zahraniční bankovní subjekty na korejském trhu. To vedlo k posílení postavení a výraznému růstu zisků především americkým bankovních poboček v Koreji. Jednalo se například o pobočky bank Citybank, Lloyd Bank, Bank of America či Chase Manhattan. V roce 1984 se jejich čisté zisky oproti předchozímu roku zvýšily dokonce o 26,6 %.⁶⁴ To lákalo ke vstupu další americké, ale i evropské banky. Americká vláda chtěla podpořit zájmy svých institucí a dlouhodobě tlačila na Koreu, aby restriktce ještě více omezila a zajistila tak rovnocenné zacházení korejské vlády s domácími i zahraničními bankovními subjekty. To se do značné míry podařilo v druhé polovině 80. let a současně s tím, bylo více liberalizováno i působení korejských bank v zahraničí.⁶⁵

V období let 1990 až 1996 se vláda zaměřila na ještě výraznější snížení bariér vstupu do odvětví a přispěla též ke zvýšení manažerské autonomie bank. Banky získaly volnost při rozhodování o navýšení svého kapitálu, vyplácení dividend a zakládání poboček. Opětovně došlo k rozšíření poskytovaných služeb bankami. Finanční instituce se nově mohly více angažovat v obchodu s cennými papíry a prodávat vládní dluhopisy na OTC trhu. Došlo též ke zrušení dříve pevně stanovených maximálních dob splatností u úvěrů a vkladů u bank.⁶⁶

⁶¹ KISHI, Masumi, et al. Korean financial system reform: Shifts in modes of large-scale production and related issues. *Journal of Asian Economics*, 1998, 9.1: 103-118.

⁶² Kwon, E. (2004). Financial liberalization in south korea. *Journal of Contemporary Asia*, 34(1), 70-101. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/194235973?accountid=17203>

⁶³ The Bank of Korea; Financial Institutions in Korea, 2011, Dostupné z: <http://www.bok.or.kr/contents/total/eng/boardView.action?boardBean.brdid=11056&boardBean.rnum=1&menuNaviId=743&boardBean.menuid=743&boardBean.cPage=1&boardBean.categorycd=0&boardBean.sdt=&boardBean.edt=&boardBean.searchColumn=&boardBean.searchValue=>

⁶⁴ The Bank of Korea; Financial Institutions in Korea, 2011

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ Ha-Joon Chang, Hong-Jae Park, Chul Gyue Yoo, Interpreting the Korean crisis: financial liberalisation, industrial policy and corporate governance, *Cambridge Journal of Economics*, 1998

2.3.3. Specializované finanční instituce

The Korean Development Bank (KDB)

Korejská rozvojová banka byla založena v roce 1954 prostřednictvím zákona „The Korea Development Bank Act“, jako finanční instituce plně vlastněná státem. Korejská rozvojová banka měla přispět k pozvednutí a rozvoji jihokorejské ekonomiky po Korejské válce a k urychlení industrializace prostřednictvím financování a řízení průmyslových projektů ve vybraných klíčových sektorech. KDB byla přímo řízená Ministerstvem financí a měla si udržet nezávislost na Korejské centrální bance. Jelikož ale po skončení války panovaly nepříznivé podmínky (inlace, omezené soukromé úspory, zastropování úrokových měr), nebyla KDB schopná prodat dlouhodobé dluhové instrumenty veřejnosti. Musela se tedy v poměrně velké míře na zdroje z centrální banky spoléhat.⁶⁷

The Export-Import Bank of Korea

Korejská exportní banka, známá velmi dobře také jako Korea Eximbank (KEXIM), je oficiální korejskou exportní úvěrovou agenturou činnou od července roku 1976. Banka byla založena s cílem podpořit jihokorejskou exportně orientovanou ekonomiku prostřednictvím poskytování úvěrů a financování velkých projektů a usnadnit spolupráci s jinými zeměmi. Od vzniku do roku 1990 patřila mezi strategická exportní odvětví těžký a chemický průmysl.

Banka byla založena s kapitálem ve výši 150 mld. KRW, ten byl později v roce 1987 navýšen až na 1 bilion KRW. Pod vedením banky byl v roce 1987 zřízen ekonomický rozvojový fond „Economic Development Cooperation Fund“⁶⁸ s kapitálem 15 mld. KRW. Mezi první podpořené projekty se řadily projekty v Indonésii a Nigérii. Druhým fondem se stal v roce 1991 „The Inter-Korean Cooperation Fund (IKCF)“⁶⁹, jehož cílem bylo podporovat vzájemné porozumění a socioekonomické vztahy mezi Jižní a Severní Koreou. K oblastem zájmu patří zejména projekty s ekonomickým, sociálním a humanitárním zaměřením.

The Industrial Bank of Korea

Banka, původně nazvaná jako „the Medium Industry Bank“, byla založena roku 1961 a byla plně vlastněná státem. To se od roku 1994 začalo měnit, jelikož došlo k několika veřejným

⁶⁷ COLE, David Chamberlin a Yŏng-ch'öl PAK. *Financial development in Korea, 1945-1978*. Cambridge, Mass.: Distributed by Harvard University Press, 1983, xxii, 349 p. ISBN 0674301471

⁶⁸ Economic Development Cooperation Fund (EDCF), Dostupné z: <http://www.edcfkorea.go.kr/edcfeng/about/message/minister.jsp>

⁶⁹ Korea Eximbank, Dostupné z: http://www.koreaexim.go.kr/en/ikcf/ikcf_01.jsp

nabídkám akcií a zároveň vzrostl počet akcií banky, jež byl vlastněn zaměstnanci. Přesto stále zůstává majoritním vlastníkem stát. Ústředí banky se nachází v hlavním městě Soulu. Účelem vzniku této finanční instituce byla především podpora malých a středních podniků (do předem stanovené výše aktiv a počtu zaměstnanců) činných v různých odvětvích ekonomiky prostřednictvím poskytování zejména krátkodobých úvěrů a souvisejících bankovních služeb v podstatě jako tradiční komerční banka. Postupně začala „Industrial Bank of Korea“ poskytovat služby i jednotlivcům, domácnostem a ostatním podnikům. Jednalo se o tradiční služby jako přijímání vkladů, poskytování úvěrů, vydávání kreditních karet, pojišťovnictví a dále poradenskou a výzkumnou činnost v oblasti financí a bankovníctví.⁷⁰

The National Agricultural Cooperative Federation (The NACF)

Organizace vznikla v srpnu 1961 fúzí „Agricultural bank“ a „Agricultural cooperative“. Zaměřuje se na podporu zemědělského sektoru. Poskytuje bankovní a pojišťovací služby, poradenské v oblasti marketingu a dodavatelského řetězce a vzdělává členy svého sdružení v oblasti jejich práv a nových technologií. Prvním úkolem této nově vzniklé instituce bylo refinancování dluhů farmářů vůči různým nebankovním subjektům a lichvářům. To mělo vést k posílení postavení farmářů a naopak k oslabení pozic vládou neregulovaných finančních subjektů.⁷¹ V roce 1995 založila Korea Agricultural Cooperative Marketing, Inc, dceřinou společnost zaměřenou na distribuci a prodej.

The National Federation of Fisheries Cooperatives (The NFFC)⁷²

Federace vznikla v dubnu 1962 s cílem podpory rybářského sektoru. V roce 1963 zahájila svou činnost v bankovních službách a začala poskytovat výhodné úvěry svým členům (od roku 1966 i bez zajištění), depozitní služby a zřizovat různé fondy. V 70. letech federace zavedla cenový stabilizační program pro rybářské produkty, zahájila export těchto produktů a poskytování devizových bankovních služeb. V roce 1979 se stala členem mezinárodní organizace International Co-operative Alliance (ICA). Aby federace udržela krok s globálními trendy, byla postupem času nucena uvádět na trh i další nové produkty (online bankovní služby, kreditní karty).

⁷⁰ Industrial Bank of Korea, Resolution Plan for United States Operations, 2013, Dostupné z: <https://www.fdic.gov/regulations/reform/resplans/plans/ibk-165-1312.pdf>

⁷¹ COLE, David Chamberlin a Yŏng-ch'öl PAK. *Financial development in Korea, 1945-1978*. Cambridge, Mass.: Distributed by Harvard University Press, 1983, xxii, 349 p. ISBN 0674301471

⁷² National Federation of Fisheries Cooperatives, dostupné z: <http://www.suhyup.co.kr/eng/index.jsp>

2.3.4. Nebankovní finanční instituce

Nebankovní finanční instituce (dále NBFI) bývají dle portfolia nabízených služeb děleny do čtyř skupin:⁷³

1. Specializované rozvojové instituce (viz podkapitola 2.3.3)
2. Investiční společnosti
3. Spořitelny
4. Pojišťovny

V Korejské republice začalo velké množství NBFI operovat na trhu po roce 1972, po vydání tří zákonů týkajících se liberalizace soukromého financování. Konkrétně se jednalo o „The Short-term Financing Services Act“, „The Mutual Savings and Finance Company Act“ a „The Credit Unions Act“.⁷⁴ Vláda si prostřednictvím těchto zákonů chtěla zajistit větší kontrolu nad NBFI a docílit větší regulace domácího finančního trhu. Počet těchto institucí a i objem jimi poskytovaných úvěrů v 70. a 80. letech výrazně narůstal. Bylo to způsobeno jak, i přes vydání výše uvedených zákonů, výrazně menší regulací ze strany vlády ve srovnání s komerčními bankami, tak i z důvodu větší flexibility při stanovování úrokových sazeb, která jim byla státem umožněna. Komerční banky začaly mít problém z důvodu regulovaných nízkých úrokových sazeb se získáváním finančních prostředků, NBFI se tomuto problému díky větší autonomii vyhnuly. Jak dokládá Tabulka 2-4, v roce 1972 měly výrazně dominantní postavení na trhu banky. Podíl poskytnutých úvěrů tvořil 77,4 % a podíl přijatých vkladů dokonce 81,7 %. Postupem času však z výše uvedených důvodů začaly banky své postavení ztrácet a naopak rostla úloha nebankovních finančních institucí. Mezi lety 1972 a 1980 se zvýšil podíl poskytnutých úvěrů NBFI o necelých 14 p. b. na 36,2 % a podíl přijatých vkladů o cca 12,5 p. b. na 30,9 %.

⁷³ Hong G. Min, Jong-goo Park, How the Republic of Korea's Financial Structure Affects the Volatility of Four Asset Prices, The World Bank, 2000

⁷⁴ KOREA, [Bank of a Sang Woo Lee. *Financial Institutions in Korea*. Seoul: Bank of Korea, 2011. ISBN 9788992858496

Tabulka 2-4 Podíl vkladů a úvěrů poskytovaných bankami a NBFI

Rok	Banky		Nebankovní finanční instituce	
	Vklady	Úvěry	Vklady	Úvěry
1972	81,7	77,4	18,3	22,6
1973	78,6	73,9	21,4	26,1
1974	77,3	75,5	22,7	24,5
1975	78,5	74,6	21,5	25,4
1976	76,1	74,4	23,9	25,6
1977	75,3	68,9	24,7	31,1
1978	74,5	67,8	25,5	32,2
1979	72,2	66,5	27,8	33,5
1980	69,1	63,8	30,9	36,2

Zdroj: Korean Economic System: Governments, Big Business and Financial Institutions

Výrazný nárůst nově vzniklých NBFI nastal po roce 1982, poté, co byly zjednodušeny a zmírněny požadavky nutné k jejich založení. Investiční společnosti a pojišťovny zaznamenaly boom především v období let 1980 – 1995, k čemuž výrazným způsobem přispělo i otevření korejského trhu pro zahraniční životní pojišťovny.⁷⁵

V březnu 1991 přijala vláda zákon „The Merger and Conversion of Financial Institutions Act“, který vedl k přeměně osmi investičních společností na dvě celonárodní banky (Hana Bank a Boram Bank) a pět společností s cennými papíry. O pět let později byl následován dalším zákonem „The Merchant Banks Act“. Ten umožnil transformaci 15 investičních společností na obchodní banky v průběhu července 1996.

⁷⁵ Kwon, E. (2004). Financial liberalization in south korea. Journal of Contemporary Asia, 34(1), 70-101.
Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/194235973?accountid=17203>

3. Změny korejského finančního systému vyvolané asijskou finanční krizí

3.1. Asijská finanční krize v Jižní Koreji

Korejská ekonomika si na počátku 90. let vedla dobře a obecně se nepředpokládalo, že by zemi nějaká vážnější krize hrozila. Růst HDP dosahoval v průměru na 8 %, nezaměstnanost a inflace byla nízká, stejně tak veřejný dluh.⁷⁶ Problémy začaly nastávat až v souvislosti se zhoršujícím se vývojem běžného účtu platební bilance. Příčinou byla zejména apreciace wonu, k níž došlo z důvodu značného posílení amerického dolaru vůči japonského jenu, jejichž směnné kurzy vývoj wonu ovlivňovaly. S tím souviselo postupné zhoršování konkurenceschopnosti korejských exportů. Ne ani tak z důvodu, že by Japonsko bylo natolik významným obchodním partnerem Koreje (plynulo tam zhruba 13,6 %⁷⁷ celkových korejských exportů), ale spíše proto, že struktura korejských a japonských exportů si byla velmi podobná a vzájemně si tak země konkurovaly. K dalším problémům se začala přidávat rostoucí míra inflace, celosvětová recese a zároveň náhlý pokles světových cen počítačových čipů, automobilů a lodí, což ovlivnilo přes 50 % korejských vývozů. Jižní Korea potřebovala nějakým způsobem financovat svůj deficit běžného účtu a přistoupila proto k větší liberalizaci kapitálových toků prostřednictvím zákona „Foreign Exchange Management Act“. Deficit běžného účtu platební bilance však nebyl jediným důvodem vedoucím Koreu k přijetí tohoto zákona. Velký tlak na liberalizaci vyvíjely na Koreu Spojené státy americké a další země a svou roli v tom sehrál i plánovaný vstup do organizace OECD.

Problematické bylo, že země deregulovala zejména krátkodobé finanční toky a určitým způsobem je i zvýhodnila nad toky dlouhodobými. Subjekty byly více motivovány půjčovat si krátkodobé úvěry, jelikož to bylo z byrokratického a administrativního hlediska mnohem jednodušší a zároveň i levnější. Začalo se tedy stávat, že dlouhodobé investice byly financovány krátkodobými půjčkami a docházelo tak k výraznému nesouladu na straně aktiv a pasiv bank. Provedená liberalizace vedla k výraznému zvýšení čistých toků do země. Mezi roky 1994 – 1996 byl přítok třikrát vyšší než za období 1990 – 1993.⁷⁸

⁷⁶ Databáze: Passport

⁷⁷ Adelman Irma, Song Byung Nak; The Korean Financial Crisis of 1997-98

⁷⁸ Yung Chul Park, The Financial Crisis in Korea and Its Lessons for Reform of the International Financial System, 1998

Finanční zdroje směřovaly zejména do elektrotechnického, automobilového a petrochemického průmyslu a podnikům zabývajícím se výrobou lodí. A právě v těchto sektorech vládly čeboly, které v krizi sehrály jednu z vůbec nejdůležitějších úloh a částečně i samotnou krizi nastartovaly. Čeboly byly zejména v 70. a 80. letech zvyklé na přednostní zacházení ze strany státu a mohly po dlouhá léta počítat s velmi výhodnými úvěry, které souvisely s výrazně proexportní a industrializační politikou vlády. Jihokorejské konglomeráty se zároveň spoléhaly, že se o ně v případě závažnějších problémů stát postará a nenechá je padnout. Postupem času se značně zadlužovaly, až situace dospěla tak daleko, že podíl cizího k vlastnímu kapitálu dosáhl na enormních 500 % u 30 největších čebolů⁷⁹. V dobách, kdy se zemi vedlo ekonomicky dobře a exporty v některých letech rostly i dvoucifernými čísly, to žádné výraznější problémy nezpůsobovalo. Jakmile ale v 90. letech v souvislosti s výše uvedenými okolnostmi (apreciace wonu, pokles světových cen, světová recese), začalo docházet k problémům s odbytem, stávalo se pro čeboly čím komplikovanější své úvěry splácet. Konglomeráty, i přes zvyšující se objem zásob na skladě a klesající odbyt, však nechtěly snižovat svou výrobu a omezovat svou činnost. Důvodem byla zejména obecná charakteristika typická pro tyto společnosti. Není pro ně tolik důležitý zisk, jako podíl na trhu. Jakmile však komerční banky začaly pozorovat rostoucí problémy čebolů, nechtěly jim, i přes po mnoho let budované dobré vztahy, buď půjčovat vůbec anebo jen za značně ztížených podmínek. Konglomeráty to ale nijak zásadně netrápilo. Měly totiž možnost získat úvěry buď od investičních bank, nebo nebankovních finančních institucí, s kterými byly i často provázány a držely v nich značné podíly, nebo ze zahraničí, kde byly nižší úrokové sazby než v domácí ekonomice. Tento stav ale dlouhodobě udržitelný nebyl. První opravdu vážné problémy se projeví u Hanbo Group ve druhé polovině roku 1996.

Hanbo Group byl v té době 14. největší jihokorejský čebol. Společnost se specializovala zejména na výrobu oceli a zpracování železa. Hanbo Group nebyla schopna z důvodu poklesu odbytu a nepříznivé ekonomické situace splácet své závazky. Jednalo se zejména o bankovní úvěry dosahující hodnoty kolem 6 mld. USD.⁸⁰ Nejprve byla snaha o restrukturalizaci společnosti, ta ale úspěšná nebyla. Problémy vyvrcholily 23. ledna 1997, kdy byla Hango Group nucena vyhlásit bankrot. V té době dosahoval poměr cizího k vlastnímu kapitálu konglomerátu hodnoty 16. Bankrot společnosti byl pro mnohé velké překvapení, neboť se očekávalo, že vláda čebolu finančně pomůže a odvrátí jeho pád, což bývalo v minulosti zvykem.

⁷⁹ Yung Chul Park, *The Financial Crisis in Korea and Its Lessons for Reform of the International Financial System*, 1998

⁸⁰ The Wall Street Journal, *South Korea to Question Officials in Hanbo Group Bribery Scandal*, 1997, dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/SB855489071875146000>

Ale nestalo se tak. V souvislosti s padnutím této společnosti začaly být odkrývány informace o tom, že velká část úvěrů, jež čebol v minulosti obdržel, získala společnost jen díky politickému tlaku a banky by za normální okolností takové úvěry neposkytly. Díky těmto velice rychle šířícím se negativním informacím rostla obava zahraničních investorů a nedůvěra v bankovní a politický systém v Jižní Koreji a také strach z toho, jak na tom ostatní velké korejské společnosti ve skutečnosti jsou.

Po pádu Hanbo Group rostly obavy ze vzniku dominového efektu. Vláda byla nucena alespoň do jisté míry zasáhnout a provést opatření, která měla pomoci především dodavatelům Hanbo Group, jimž byly vládou poskytnuty úvěry a následně 10. února podpořila i jiné malé a střední podniky. Přesto to nastalou situaci nevyřešilo a začalo docházet k problémům a bankrotům i dalších velkých společností. Po Hanbo Group následoval pád skupiny Sammi Group, dalšího producenta oceli, či například dvou poboček Jinro Group. Velice vážná byla situace u 8. největšího korejského čebolu a 3. největšího tamějšího výrobce automobilů Kia Group v červenci 1997. Vláda chtěla zaujmout stejný postoj jako u Hanbo Group, ale z důvodu tlaku ze strany odborových organizací a také politických lídrů, kteří se obávali, že by toto rozhodnutí mohlo mít vliv na prezidentskou kampaň, chtěla vláda přece jen Kiu zachránit. Jednání se však prodlužovala a žádné jasné stanovisko nebylo přijato. Nakonec bylo pozdě a konglomerát, podobně jako mnoho jiných, zbankrotoval.⁸¹ Na tento velký pád okamžitě reagoval akciový trh, který poklesl o 50 %⁸², oproti svému maximu dosaženému v roce 1997.

Vzájemná závislost a provázanost čebolů s bankami a nebankovními finančními institucemi byla značná. Konglomeráty totiž představovaly z historického hlediska nejdůležitější klienty finančních institucí. V době, kdy se čebolům dařilo, tato propojenost minimálně navenek výraznější problémy nepřinášela, ale v průběhu roku 1997, kdy se ekonomické výsledky konglomerátů výrazněji zhoršovaly, přestávaly být postupně schopny splácet úvěry a dokonce i v poměrně velké míře bankrotovat, začaly se problémy přelévat i na stranu bank a nebankovních finančních institucí, neboť jim významným způsobem rostl objem nesplacených úvěrů.

Problémy finančním institucím však způsoboval i výrazný nesoulad na straně aktiv a pasiv. Ten byl způsoben tím, že si instituce půjčovaly především krátkodobý kapitál a jeho prostřednictvím financovaly zejména dlouhodobé úvěry. Měnový nesoulad pak pramenil z toho, že komerční

⁸¹ Kim Kihwan, The 1997-98 Korean Financial Crisis: Causes, Policy Response, and Lessons, MMF, 2006

⁸² Irma Adelman, Song Byung Nak; The Korean Financial Crisis of 1997-98

banky získávaly finanční zdroje především přes své pobočky a dceřiné společnosti v zahraničí. Byly k tomu motivovány z toho důvodu, že v té době byl značný nominální úrokový diferenciál ve prospěch amerického dolaru a japonského jenu v souvislosti s navázáním wonu na tyto měny. Dalším motivem byl fakt, že investiční banky a další finanční instituce na trhu si tehdy hojně půjčovaly levné finanční zdroje v zahraničí, zejména v Japonsku a Hongkongu, a komerční banky si chtěly vůči nim zachovat konkurenceschopnost. Podnětem k přijímání především krátkodobých prostředků byla poté jak výraznější liberalizace krátkodobých finančních toků oproti tokům dlouhodobým, tak také fakt, že riziková prémie (risk premium) byla nižší pro půjčky s kratší splatností než pro dlouhodobé, a tedy krátkodobé půjčky byly levnější.

Vývoj na straně aktiv a pasiv finančních institucí se v průběhu roku 1997 zhoršoval a v prosinci 1997 bylo dosaženo skutečně velmi kritických hodnot. V té době kryla krátkodobá aktiva pouhých 50 % krátkodobých pasiv u komerčních bank, u investičních bank pouze 25 %, přičemž doporučený limit byl ve výši 70 %.⁸³ Nesoulad však nebyl pouze na straně splatností, ale i z hlediska rozdílných měn, v němž byly aktiva a pasiva denominována.

Zahraníční investoři nesledovali nastalou, poměrně nepřehlednou situaci v Jižní Koreji s příliš velkou důvěrou. Tu ještě více podkopalo znehodnocení thajského bahtu, pád hongkongské burzy a finanční problémy v těchto a dalších asijských zemích. Investoři se báli, že se tyto problémy přenesou i do Jižní Koreje. Důvodem bylo i to, že se často v rozdílech mezi zeměmi této oblasti příliš nevyznali a brali je spíše jako jeden celek. Investoři se obávali o své finanční zdroje a začali je se značnou mírou stahovat ze země. Problémů si postupem času více všímaly i známé ratingové agentury a během roku snížily zemi hodnocení dokonce několikrát. Agentura Moody's třikrát, zatímco Fitch a S&P dokonce čtyřikrát. Z Tabulky 3-1 vyplývá, že zatímco na počátku roku 1997 byl rating země u všech tří nejznámějších ratingových agentur na výborných hodnotách A1 (Moody's) a AA- (Fitch a S&P), tak především v listopadu a prosinci téhož roku došlo k jeho významné degradaci až na hodnoty Ba1 (Moody's), B- (Fitch) a B+ (S&P).

⁸³ LINDGREN, Carl-Johan. *Financial sector crisis and restructuring: lessons from Asia*. Washington, DC: International Monetary Fund, 1999, ix, 103 p. Occasional paper (International Monetary Fund), no. 188. ISBN 1557758719

Tabulka 3-1 Změny v rating Korejské republiky v roce 1997

Moody's		Fitch		S&P	
Datum	Rating	Datum	Rating	Datum	Rating
1.1.1997	A1	1.1.1997	AA-	1.1.1997	AA-
X	X	18.11.1997	A+	24.10.1997	A+
27.11.1997	A3	26.11.1997	A	25.11.1997	A-
11.12.1997	Baa2	11.12.1997	BBB-	11.12.1997	BBB-
22.12.1997	Ba1	23.12.1997	B-	22.11.1997	B+

Zdroj: Internetové stránky ratingových agentur Moody's, Fitch a S&P

Pod neustálým tlakem na znehodnocení byla v tomto období korejská měna. Země však chtěla za každou cenu hodnotu wonu udržet v předem nastaveném fluktuační pásmu a intervenovala na trhu v její prospěch. Vedlo to k velkému úbytku devizových rezerv, který nebyl z dlouhodobého hlediska udržitelný. Nakonec nezbylo Korejské centrální bance nic jiného, než původně nastavené fluktuační pásmo dne 17. listopadu 1997 rozšířit. Tímto krokem chtěla pozastavit rychlý úbytek devizových rezerv, což se bance ovšem nepovedlo a navíc následné znehodnocení wonu vedlo k problémům finančních institucí, které nebyly schopné dostát svým přeshraničním závazkům.

Tabulka 3-2 Zahraniční rezervy Korejské centrální banky

	1996			1997			
		březen	Červen	Září	říjen	listopad	prosinec
Oficiální devizové rezervy (A)	33,2	29,2	33,3	30,4	30,5	24,4	20,4
Depozita v zahraničních pobočkách (B)	3,8	8,0	8,0	8,0	8,0	16,9	11,3
Ostatní (C)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2
Využitelné rezervy (A-B-C)	29,4	21,2	25,3	22,4	22,3	7,3	8,9

Zdroj: The Bank of Korea

Jak dokládá Tabulka 3-2 devizové rezervy Korejské centrální banky klesaly především v druhé polovině roku 1997 a to zejména v listopadu a prosinci. Vysoký nárůst u položky depozita v zahraničních pobočkách v listopadu 1997 byl způsobem tím, že komerční banky, jak již je uvedeno výše, nebyly schopny dostát svým přeshraničním závazkům, a proto Korejská centrální banka byla nucena jim pomoci prostřednictvím vytvoření devizových vkladů na jejich zahraničních pobočkách.

Zásah Korejské centrální banky v podobě rozšíření fluktuačního pásma ale v zásadě nic nevyřešil a problémy přetrvávaly. Již o pár dnů později bylo představitelům země jasné, že Korea není sama schopna současnou situaci vyřešit a 21. listopadu 1997 se obrátila s žádostí

o pomoc na Mezinárodní měnový fond. Jednání probíhala velice rychle a již 3. prosince stát obdržel první finanční prostředky. Ty pocházely jak ze zdrojů samotného MMF, tak i od Světové banky a Asijské rozvojové banky. Celková suma měla dosahovat výše zhruba 21 mld. USD.⁸⁴ Korea tyto zdroje neměla obdržet najednou, ale v průběhu 3 let v rámci jedenácti splátek. Nárok na ně měla však pouze za předpokladu, že dostojí svým závazkům, jež jí plynuly z odsouhlaseného reformního plánu. Další finanční podporu země obdržela od USA, Kanady, Austrálie, Japonska, Německa či Velké Británie.⁸⁵

Problematické bylo, že první splátka ve výši 5,6 mld. USD, jež země získala počátkem prosince, ani zdaleka neuklidnila finanční trhy a zahraniční investory a nevedla ke stabilizaci vyhrčené situace. Korejský won stále nekontrolovaně deprecioval a země i přes další rozšíření flukтуаčního pásma nebyla schopna hodnotu měny v jeho rámci udržet. Nakonec Koreji nezbyvalo nic jiného než přistoupit k flexibilnímu kurzovému režimu, což se stalo 16. prosince 1997. O několik dnů později byl také zrušen strop pro úrokové sazby. Zemi nakonec velkou měrou pomohly Spojené státy americké, které se přimluvily u MMF a ten poté dodal Koreji další finanční prostředky, tentokrát ve výši 3,5 mld. USD,⁸⁶ což už ve větší míře napomohlo ke stabilizace situace.

3.2.Reformy provedené v korejském finančním systému

První reformní plán vypracovala korejská vláda v listopadu 1997, tedy ještě před tím, než oficiálně požádala o pomoc MMF. Plán zahrnoval opatření, která měla například usnadnit restrukturalizaci finančních institucí a to buď prostřednictvím fúzí, nebo poskytnutím dodatečných finančních prostředků. Dalším bodem plánu bylo zvýšení pojištění depozit, další liberalizace kapitálového účtu, zpřísnění dohledu nad finančním sektorem a průkaznější klasifikace úvěrů.⁸⁷ Problémem bylo, že reformní plán byl vydán dva týdny před plánovanými volbami, nebyl proto dostatečně důvěryhodný, a proto nedošlo ke stabilizaci ani na akciovém trhu, ani na trhu měnovém.

Po ukončení jednání s MMF a odsouhlasení reformního balíčku, kterým byla následná finanční pomoc podmíněna, byla část původního vládního reformního plánu do nového balíčku

⁸⁴ LINDGREN, Carl-Johan. *Financial sector crisis and restructuring: lessons from Asia*. Washington, DC: International Monetary Fund, 1999, ix, 103 p. Occasional paper (International Monetary Fund), no. 188. ISBN 1557758719

⁸⁵Yung Chul Park, *The Financial Crisis in Korea and Its Lessons for Reform of the International Financial System*, 1998

⁸⁶Kim Kihwan, *The 1997-98 Korean Financial Crisis: Causes, Policy Response, and Lessons*, MMF, 2006

⁸⁷ Irma Adelman, Song Byung Nak; *The Korean Financial Crisis of 1997-98*

začleněna a jednotlivá opatření blíže specifikována. Celkově je možno rozdělit reformy do tří skupin. Jednalo se o změny v institucionálním uspořádání sektoru, restrukturalizaci bank a zlepšení prostředí, v němž operují a změny provedené v korporátní sféře. Mimo to ještě MMF od Korejské republiky požadoval, aby země předložila časový harmonogram úplného odstranění obchodních bariér, zvýšila úrokové míry a prostřednictvím výběru vyšších daní a nižšího utrácení zabezpečila vládní přebytek alespoň ve výši 1,5 % HDP. Zároveň měla Korea vést přísnou monetární politiku a zpět naakumulovat zahraniční devizové rezervy.

3.2.1. Institucionální změny

Institucionálních změn bylo za účelem boje s krizí provedeno několik. Prvním významným zásahem do institucionálního uspořádání finančního sektoru byly změny v dohledu nad finančními institucemi. Orgány zajišťující dohled měly být nově více nezávislé a jejich činnost více transparentní. Původně byl dohled separován na dvě části. Jedna, spadající pod Korejskou centrální banku, dozorovala činnost bank. Druhá, fungující pod korejským ministerstvem pro finance a ekonomii, zas dohlížela na nebankovní finanční instituce a skládala se ze tří dalších subjektů (zvlášť pro dohled nad pojišťovnami, spořitelny atd.). Tato dělba dohledu byla značně neefektivní, a proto bylo přistoupeno ke vzniku jednotné regulační instituce „Financial Supervisory Commission“ (dále FSC) v dubnu 1998. V rámci této instituce byla zřízen útvar, jehož cílem byl celkový dohled nad prováděným restrukturalizačním plánem. V lednu 1999 byla posléze ustanovena další instituce „Financial Supervisory Service“ (dále FSS). Ta stejně jako FSC prováděla dohled nad všemi finančními institucemi, ale lišila se zejména v tom, že šlo o nevládní subjekt bez kapitálu, který měl menší pravomoce než FSC. Zatímco FSC se mohlo do jisté míry podílet na utváření zákonů a směřování celkového finančního dohledu, FSS spíše jen samotný dohled prováděla a byla v podstatě jakousi prodlouženou rukou FSC. Rozdíly v činnostech a pravomocích těchto organizací však nebyly a nejsou velké a uvádí se⁸⁸, že dokonce ani jejich zaměstnanci se v nich příliš neorientují.

Další novou institucí byla „Korean Deposit Insurance Corporation“ (dále KDIC), jež vznikla 1. června 1996 jako speciální právnická osoba bez kapitálu. Její hlavní funkcí byla ochrana vkladatelů a povinnost vyplatit jim jejich depozita v případě, že se banka, u níž měli peníze uložené, stane insolventní. Původně instituce zajišťovala ochranu vkladů jen u bank, později, po revidování zákona v dubnu 1998, spadly dříve separátní pojišťovací agentury pro nebankovní finanční instituce také pod KDIC. Činnost instituce byla financovaná na jedné

⁸⁸ You Kyung Huh; The Structure of Financial Supervision in Korea after the Global Financial Crisis; 2013

straně povinnými příspěvky jak nově vzniklých, tak i již dříve existujících finančních institucí a na druhé straně prostřednictvím veřejné emise dluhopisů, jejichž splatnost byla zpravidla pět a více let.⁸⁹ Za účelem uklidnění trhů, byly do konce roku 2000 vklady pojištěny v plné výši. Poté byl limit omezen na 20 mil. KRW.

Jednou z nejzásadnějších reforem bylo rozšíření pravomocí „Korean Asset Management Corporation“ (dále KAMCO). KAMCO bylo založeno již roku 1962 jako dceřiná společnost Korejské rozvojové banky za účelem shromažďování úvěrů v selhání (dále NPL – angl. non performing loans) od bank. V roce 1997 došlo k revizi zákona „The Kamco Act“ a pod touto organizací byl ustanoven nový fond, jenž měl v době krize financovat odkup NPL od všech finančních institucí, jež se ocitly v problémech. Existence fondu byla omezena na dobu pěti let. KAMCO zahájilo svou činnost v boji s krizí dne 27. listopadu 1997 odkupem NPL v hodnotě 4,4 mld. USD od Seoul Bank a Korea First Bank, což byly ze systematického hlediska nejdůležitější komerční banky v zemi. O dva dny později pokračovala u investičních bank, od nichž shromáždila NPL dosahující hodnoty 2,7 mld. USD.⁹⁰

Do června 1999 získalo KAMCO úvěry v selhání v celkové výši 46 bil. KRW. Instituce platila finančním institucím za odkup 45 % účetní hodnoty zástavy, kterou byl úvěr jištěn. V případě úvěru bez kolaterálu platila 3 % účetní hodnoty.⁹¹ S odkoupenými úvěry KAMCO dále pracovalo. Zpočátku prodávalo buď zástavu, nebo samotné úvěry ve veřejné aukci. To však mnoho úspěchů nepřinášelo a tak později instituce přistoupila i k prodeji úvěrů zahraničním investorům a zejména začala pracovat na inovativních metodách jako sekuritizace, kdy z úvěrů v selhání vytvářela cenné papíry tzv. ABS a ty následně prodávala třetím stranám.⁹²

Bylo nutné založit také překlenovací banku (angl. bridge bank). V Koreji nesla název Hanaerum Merchant Bank a byla ustanovena v prosinci roku 1997. Byla financována KDIC a jejím úkolem bylo převzetí depozit a výkonných aktiv od padlých investičních bank. Celková hodnota dosahovala 8,7 bil. KRW na straně aktiv a 12,1 bil. KRW na straně pasiv. Vkladatelům byla nabídnuta náhrada v hotovosti a to přednostně domácnostem a následně podnikatelským

⁸⁹ Korean Deposit Insurance Corporation, Annual Report 1998

⁹⁰ Dong He; The Role of KAMCO in Resolving Nonperforming Loans in the Republic of Korea, MMF, 2004

⁹¹ LINDGREN, Carl-Johan. *Financial sector crisis and restructuring: lessons from Asia*. Washington, DC: International Monetary Fund, 1999, ix, 103 p. Occasional paper (International Monetary Fund), no. 188. ISBN 1557758719

⁹² Asset Backed Security – cenný papír zajištěný aktivy

subjektům, jimž se ke konci června 1998 podařilo vyplatit kolem 95 % všech depozit. Zbylé zhruba 4 bil. KRW, které nebyly nahrazeny, patřily převážně finančním institucím.⁹³

3.2.2. Restrukturalizace bank

Jedním z prvních požadavků MMF, jímž bylo Koreji podmíněno získání finančních prostředků, bylo uzavření čtrnácti investičních a dvou komerčních bank, které byly insolventní. Banky poté musely vypracovat restrukturalizační plán a předložit ho dozorčím orgánům ke schválení. V případě, že plán schválen nebyl či se jím následně neřídily, byly banky definitivně uzavřeny. Uvedenými dvěma komerčními bankami byly Korea First Bank a Seoul Bank. Plánovalo se, že budou rekapitalizovány a následně prodány. To se však podařilo až koncem ledna 1999, neboť dříve se žádný vhodný kupec neobjevil. Nakonec byla Korea First Bank prodána konsorciu amerických bank a Seoul Bank skupině HSBC Holding,⁹⁴ což umožnila i reforma, která nově povolovala fúze domácích a zahraničních bank. Aby vláda podpořila restrukturalizaci a rekapitalizaci bankovního sektoru, načerpala do něj v prosinci 1997 finanční zdroje v celkové výši 11 mld. USD.⁹⁵

Krátce po vypuknutí finanční krize Korea přistoupila k zavedení tzv. PCA systému,⁹⁶ kde byl hlavním indikátorem ukazatel kapitálové přiměřenosti Basel Accord. Pět bank, které již v prosinci 1997 nedosáhly na minimální požadovanou hodnotu 8 %, bylo uzavřeno a převzato pěti zdravějšími bankami pomocí tzv. metody „purchase and assumption“⁹⁷. Tato metoda byla v Koreji provedena vůbec poprvé. Dalších sedm bank, které taktéž nedosáhly na stanovený limit, avšak stále u nich existovala reálná šance na přežití a další fungování, musely předložit restrukturalizační plán, který byl následně nejpozději do konce července 1998 schválen či upraven FSC. Plány zpravidla obsahovaly opatření jako fúze, omezení bankou poskytovaných služeb, načerpání potřebných finančních zdrojů atd. Mezi další podstatné zásahy patřilo uzavření velkého počtu poboček a snížení počtu zaměstnanců, mnohdy až o 30 %.⁹⁸

⁹³ MMF Working Paper, Angel J. Ubide, Tomas J. T. Baliño, The Korean Financial Crisis of 1997: A Strategy of Financial Sector Reform, 1999

⁹⁴ Hisanori Kataoka, Korean Banking Reform Following the Asian Financial Crisis, Columbia University, 1999

⁹⁵ LINDGREN, Carl-Johan. *Financial sector crisis and restructuring: lessons from Asia*. Washington, DC: International Monetary Fund, 1999, ix, 103 p. Occasional paper (International Monetary Fund), no. 188. ISBN 1557758719

⁹⁶ Prompt Corrective Action System

⁹⁷ Jedná se o transakci, kdy zdravá banka převezme od insolventní banky veškerá depozita a některé nebo všechny úvěry.

⁹⁸ Hisanori Kataoka, Korean Banking Reform Following the Asian Financial Crisis, Columbia University, 1999

Kromě uzavření, fúzí či restrukturalizace bank byla přijata také opatření, která měla v budoucnosti vést k efektivnějšímu fungování bankovního systému, případným nižším ztrátám a hlavně včasné signalizaci blížících se problémů. Jedním z těchto opatření byla změna v klasifikaci úvěrů. Před krizí byly za úvěry v selhání považovány úvěry po splatnosti více než 6 měsíců. Tato doba byla nově snížena na 3 měsíce. Další změnou, která měla vést k nižší vzájemné závislosti mezi bankami a čeboly, bylo stanovení maximální výše úvěrů, jež směly banky poskytnout jednotlivci, resp. jednomu podnikatelskému subjektu. U prvního jmenovaného bylo maximum sníženo z původních 45 % vlastního kapitálu banky na 20 %, u podnikatelských subjektů pak ze 45 % na 25 %.⁹⁹

Změny nastaly také v povinnostech bank zveřejňovat finanční data a informace. Finanční instituce byly nově povinny předkládat své finanční výkazy dvakrát ročně, od roku 2000 dokonce každé 3 měsíce. Navíc tyto finanční výkazy musely být v souladu s mezinárodně uznávanými standardy. Docházelo proto i k postupnému přecházení od účetního zachycení jednotlivých položek rozvahy k tržnímu stanovení jejich hodnoty (týkalo se to především obchodovatelných cenných papírů). Mezi další přijatá opatření patřila povinnost velkých bank nechat své finanční výkazy prověřovat velkými zahraničními auditorskými společnostmi. Tyto nové zásady měly přinášet lepší a především reálnější obraz finanční situace institucí působících v bankovním sektoru.

3.2.3. Změny v korporátní sféře

Za účelem úspěšného vyřešení krize bylo nutné přijmout i reformy týkající se korporátního sektoru, neboť zejména s čeboly bylo spojeno mnoho problémů a do jisté míry byly i jedním ze spouštěcích mechanismů finanční krize v Koreji. V červenci 1998 podepsalo 210 lokálních finančních institucí dohodu o restrukturalizaci korporátního sektoru, která se týkala 59 čebolů, konkrétně 6. až 64. největšího. Prvních pět bylo prozatím z dohody vypuštěno, jelikož byly příliš velké a restrukturalizace by byla obtížnější. Nejvýznamnější finanční instituce v zemi se jim měly věnovat až poté, co nasbírají potřebné zkušenosti při řešení situace menších čebolů. Restrukturalizace probíhala podle tzv. Londýnského přístupu a hlavní úlohu při ní sehrála nově založená komise The Corporate Restructuring Coordination Committee (CRCC), která plnila arbitrážní funkci a řešila vzniklé spory mezi dlužníky a věřiteli. Velká většina restrukturalizačních plánů byla dojednána do poloviny roku 1999. Náklady na restrukturalizaci

⁹⁹ Soo-Myung Kim, Ji-Young Kim, Hoon-Tae Ryoo, Restructuring and reforms in the Korean banking industry, BIS, dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap28q.pdf>

se vyšplhaly na 44 bil. KRW, z čehož 21 % představovalo finanční zdroje vynaložené na podnikové restrukturalizace a zbylých 79 % na restrukturalizaci dluhů.

Zároveň bylo nutno přijmout reformy, které měly zlepšit situaci v korporátním sektoru a do budoucna omezit problémy s ním spojené. Jednalo se především o změny v těchto oblastech:¹⁰⁰

- Posílení práv (zejména minoritních) akcionářů
- Zajištění větší nezávislosti mezi jednotlivými členy konglomerátu
- Zvýšení transparentnosti
- Umožnění snazšího zapojení zahraničních investorů
- Efektivnější řešení insolvence

Posílení práv minoritních akcionářů spočívalo především ve změně způsobu hlasování na valných hromadách a dále v usnadnění podání žaloby minoritním akcionářem na společnost. Zde došlo ke snížení minimálního podílu na společnosti opravňující akcionáře k podání žaloby na 0,01 % kmenových akcií. Jednou z nejdůležitějších změn byl dále požadavek platící od roku 1998, aby minimálně jeden člen představenstva veřejně obchodované společnosti, byl na společnosti nezávislý a nepracoval v ní. O rok později bylo pravidlo ještě více zpřísněno a nově minimálně jedna čtvrtina členů představenstva musela tento požadavek splňovat. Problémem však bylo, že nikde nebylo přesně specifikováno, jakým způsobem mají být tito členové představenstva voleni. Ve výsledku do způsobovalo poměrně velké střety zájmů a nezávislost zaručena nebyla.

Vztahy mezi jednotlivými členy konglomerátu byly velmi provázané a to v případě závažnějších problémů u jednoho z nich vedlo k dominovému efektu postihnoucí ostatní. Provázanost byla například způsobena tím, že za úvěry jednoho člena konglomerátu mohly ručit jiní členové. Takovéto záruky byly proto v březnu 2003 zakázány. Tato novinka měla významným způsobem ovlivnit i banky, které byly nyní více nuceny vylepšovat své schopnosti ohledně hodnocení úvěrových rizik, přičemž dříve se spoléhaly spíše na poskytnuté záruky.

Zvýšení transparentnosti mělo být zajištěno prostřednictvím přísnějších požadavků na finanční informace, jež společnosti musely povinně zveřejňovat. Informace měly nově přinášet více detailů o firemních plánech, o firemních kontrolních systémech a interním auditu či o položkách jako jsou nehmotná aktiva či finanční deriváty. Od fiskálního roku 1999 musely čeboly nově

¹⁰⁰ OECD Economic Surveys, Korea, 1998

zveřejňovat konsolidované finanční výkazy, které napomohly k lepší informovanosti o vnitroskupinových úvěrech, zárukách a jiných transakcích. Ke zvýšení transparentnosti napomohly také reformy zajišťující větší nezávislost externích auditorů.

V květnu 1998 byly povoleny všechny typy fúzí a akvizic (do té doby byla například tzv. nepřátelská převzetí – „hostile takeovers“ úplně zakázána) a také zahraniční investice v korejských podnicích a to jak portfoliové, tak zejména ty přímé. Zahraniční investor mohl nově získat až 100 % domácí korejské společnosti, a to nově i bez souhlasu představenstva.

Bylo také nutné řešit otázku insolvence podniků. Korea totiž v období před vypuknutím krize neměla mnoho příležitostí nasbírat v této oblasti potřebné zkušenosti. Uvádí se,¹⁰¹ že pouze 41 soudců osobně řídilo procesy týkající se bankrotů společností a mimo Soul prakticky neexistovali specialisté na obchodní právo. Proto způsobovalo mimořádné velké problémy, když bylo v roce 1997 registrováno několik tisíc případů insolvence. Hned následujícího roku, v únoru 1998, byl tedy přijat nový zákon, jenž problematiku insolvence řešil.

I přes přijetí těchto a i dalších, o něco méně významných reforem, však stále zůstávala velká část odpovědnosti na samotných čebolích. Musely dodržovat restrukturalizační plány a především přistoupit k větší diverzifikaci svých činností. Bylo nutné též posílit financování vlastními zdroji, které by zajistilo menší závislost čebolů na finančních institucích.

3.3. Zhodnocení provedených změn a výsledného stavu

Za účelem boje s finanční krizí bylo provedeno mnoho změn. Obecně je možno tvrdit, že většina z nich byla správná, snažila se eliminovat nedokonalosti finančního sektoru, jež pro něj byly typické před vypuknutím krize, a vedla k uklidnění trhů a celkové stabilizaci. Korejský finanční systém a společně s ním celá korejská ekonomika se z problémů poměrně rychle dostaly a země opět zaznamenávala dobré ekonomické výsledky a těšila se větší důvěře ze strany zahraničních i domácích investorů. Konkrétní data a srovnání situace před a po krizi přináší Tabulka 3-3.

¹⁰¹ OECD Economic Surveys, Korea, 1998

Tabulka 3-3 Vývoj makroekonomických a finančních ukazatelů v době před a po krizi

Ukazatel	1996	1997	1998	1999	2000
Růst reálného HDP (%)	7,6	5,9	-5,5	11,3	8,9
Bilance běžného účtu (mil. USD)	- 22 953	- 8 183	42 644	24 479	10 444
Bilance BÚ (% z HDP)	-3,8	-1,5	11,3	5,0	1,9
Směnný kurz KRW/USD	805	951	1401	1189	1131
Inflace (CPI %)	4,9	4,4	7,5	0,8	2,3
Nezaměstnanost	2,0	2,6	6,8	6,3	4,4
PZI přítok (mld. KRW)	2 238	3 140	8 394	12 752	13 017
PZI stav (mld. KRW)	20 699	13 450	31 098	49 752	49 466
PZI odliv (mld. KRW)	3 985	4 196	5 914	4 716	5 476
Podíl úvěrů v selhání na celkových úvěrech (%)	-	5,8	7,4	8,3	8,9

Zdroj: Databáze Passport

Nejrazantnější dopad finanční krize zaznamenala země především v roce 1998. Výrazně se propadl reálný hrubý domácí produkt (o 5,5 %) a značně znehodnotila domácí měna. 1 USD bylo možno nakoupit za 1 401 KRW, zatímco ještě v roce 1996 za 805 KRW. V roce 1998 se výrazně zvýšila inflace a zejména z důvodu bankrotů a restrukturalizací mnoha firem vzrostla též nezaměstnanost, a to o 4,2 p. b. na 6,8 %. U všech uvedených ukazatelů se však jednalo pouze o krátkodobou výchylku a v následujících letech, i díky vládou přijatým opatřením, docházelo k rychlému zlepšování a pomalému návratu k předkrizovým hodnotám. Pokud se zaměříme na bilanci běžného účtu a přímé zahraniční investice, je možno vidět poněkud odlišný vývoj. Tyto ukazatele totiž oproti předchozím dosáhly nejhorších výsledků již v roce 1997, v roce 1998 je patrné zlepšení.

Porovnáme-li pokrizové ekonomické výsledky Korejské republiky s ostatními asijskými zeměmi postiženými krizí, vychází z tohoto porovnání Korea více než dobře. Asijské státy zaznamenávaly v roce 1998 pokles HDP i o více než 10 %¹⁰², a i když v roce následujícím ekonomiky opět rostly, v podstatě nikde nepřekročil růst pěti procentní hranici. Průměrná míra inflace byla z obecného pohledu v Koreji vysoká – 7,8 %, ale oproti jiným zemím se stále jednalo o dobrý výsledek. V Indonésii totiž přesáhla míra inflace dokonce 70 %, jinde se pohybovala kolem 9 %. Jediným výrazně negativním výsledkem byla nezaměstnanost, kde Korea se 6,8 % vedla. Na rozdíl od ostatních zemí však dokázala s touto negativní situací úspěšně bojovat a nezaměstnanost rok od roku snižovala.

¹⁰² Např. Indonésie 13,1 %, Thajsko 10,5 % - Zdroj: Databáze Passport

Pokud však odhlédneme od celkového směřování ekonomiky a zaměříme se spíše na jednotlivé podniknuté kroky, ne vždy můžeme tvrdit, že byly v danou chvíli optimální, a že skutečně vedly ke zlepšení předchozího stavu. Jako první se zaměříme na úlohu MMF. Je zřejmé, že situace, v níž se Korea v průběhu roku 1997 nacházela, byla špatná a země neměla jinou možnost než požádat tuto měnovou instituci o pomoc. Korea sama nebyla schopna situaci řešit, neboť nedisponovala ani finančními prostředky, ani dostatečnými zkušenostmi a znalostmi. Kladně je třeba hodnotit, že jednání mezi protistranami probíhala velmi rychle a již nedlouho po podání oficiální žádosti o pomoc se Korea dočkala prvních finančních prostředků. Určitě bylo správné podmínit získání finančních zdrojů reformním plánem, a peníze zemi poskytnout v průběhu několika let ve formě splátek. Korea tak byla více motivována k dodržení dohodnutých reforem. Problematické však bylo, že MMF nedokázal optimálně zhodnotit potřebnou výši první finanční splátky, která měla vést k uklidnění situace na trhu. Částka byla příliš nízká, trh se nestabilizoval a MMF musel neplánovaně poskytnout ještě další dodatečné zdroje. Je složité hodnotit, co k tomu vedlo. Zda MMF optimálně nevyhodnotila situaci, měla příliš málo času na přijetí rozhodnutí, či spíše trh vyčkával, jaké budou další kroky.

Některé z reforem, jejichž přijetí MMF požadoval, byly do určité míry kontroverzní. Jako první je nutno jmenovat opatření vedoucí k ještě větší liberalizaci finančních toků a usnadnění přístupu k zahraničnímu kapitálu pro korejské společnosti, jež mohlo vést k další zahraniční dluhové krizi v budoucnosti. Ještě kontroverzněji se však jevil požadavek na korejskou vládu, aby zvýšila daně, snížila své výdaje a zajistila tak přebytek vládního rozpočtu. Korejské obyvatelstvo se již tak potýkalo s klesajícími příjmy z důvodu restrukturalizací a bankrotů firem a s tím souvisejícím snižováním mezd a propouštěním. Snížit jim prostřednictvím zavedení vyšších daní ještě více disponibilní důchod mohlo vést k omezení jejich výdajů na spotřebu a potažmo k poklesu HDP. Nakonec se tyto negativní scénáře úplně nevyplnily a HDP poklesl sice výrazně, ale jen v roce 1998. V následujících letech již ekonomika opět rostla. Otázkou však zůstává, co MMF vedlo k tomuto požadavku. Někteří autoři¹⁰³ se domnívali, že MMF finanční krizi považovala spíše za krizi makroekonomickou, podobně jako tomu bylo v 80. letech v Latinské Americe. Před vypuknutím samotné krize, počátkem 90. let tomu ovšem nic nenavštědčovalo. Korejská ekonomika si totiž vedla dobře, vládní rozpočet byl v plusu, výjimečně ve velmi lehkém a pouze krátkodobém deficitu. Korea však požadavek na udržení

¹⁰³ Steven Radelet, Jeffrey Sachs, *The Onset of the East Asian Financial Crisis*, 1998

přebytku vládního rozpočtu v nejbližších letech po krizi nebyla schopna dodržet a místo toho vykazovala mírný deficit. Do přebytku se dostala až počínaje rokem 2000.¹⁰⁴

Dále budou hodnoceny reformy provedené v institucionálním prostředí finančního sektoru. Institucionální uspořádání bylo v Koreji před krizí velmi nesystematické, nebyly jasné stanoveny pravomoce, funkce některých institucí se prolínaly, jiné zase naopak chyběly. Racionálním opatřením bylo sloučení regulatorních orgánů fungujících dříve pod rozdílnými vrcholovými institucemi (centrální bankou a ministerstvem financí). Nově přijatou reformou sice dozorčí orgán nově spadal pouze pod Korejskou centrální banku, jenže tento orgán nebyl vytvořen pouze jeden, ale dva. Sloučil se sice dohled nad bankovními a nebankovními institucemi, avšak k větší přehlednosti a systematičnosti nedošlo. Pravomoce těchto institucí nebyly jasné určeny a spíše než k efektivnosti to vedlo k dalším nejasnostem. Vyřešení tohoto problému tedy bylo pouze částečné a do následujících let zůstalo nadále potřeba tento stav vyřešit nějakým efektivnějším způsobem. Nejpravděpodobněji se jevilo jasnější vymezení pravomocí či sloučení obou organizací do jednoho celku. Navíc bylo stále velmi diskutabilní, zda jsou tyto dvě organizace opravdu na vládě nezávislé. Dle hodnocení mezinárodních organizací (např. Světová banka) tomu tak nebylo, vláda na ně stále vyvíjela tlak a udržovala si skrze ně ve finančním sektoru důležité postavení.

Další institucí, jež sehrála v boji s krizí významnou úlohu, bylo KAMCO odkupující úvěry v selhání od finančních institucí. Činnost této instituce je hodnocena převážně kladně. Korea do té doby neměla zkušenosti z řešením obdobné krize, a i přesto se jí díky založení KAMCA podařilo rychle a poměrně úspěšně vypořádat se s velkým množstvím úvěrů v selhání finančních institucí. Metody zvolené za účelem následného prodeje nebyly sice zpočátku příliš efektivní, ale postupem času začalo KAMCO používané metody více modernizovat a inovovat, zejména zavedením sekuritizace, a více se též snažila zapojovat zahraniční investory. To přece jen vedlo ke zvýšení poptávky a zároveň k pokrytí finančních zdrojů, jež instituce nalila do bank a dalších institucí odkupem těchto úvěrů. Negativní však bylo, že samotná činnost KAMCA byla poměrně nákladná a získané peníze za odprodej úvěrů ji nedokázaly ani zdaleka pokrýt. Do prosince 2002 získala instituce prodejem 30,3 bil. KRW za úvěry v selhání v nominální hodnotě 64,6 bil. KRW, jež odkoupila od finančních institucí za 26,5 bil. KRW. KAMCO tak sice dosáhlo zisku 3,8 bil. KRW, ale tato částka nestačila k pokrytí provozních nákladů, které dosahovaly v jednotlivých letech až na 30 % hodnoty odprodáných úvěrů za daný rok.

¹⁰⁴ Korean Statistical Information Service

Zároveň ještě v dubnu 2003 drželo KAMCO stále velký objem úvěrů (cca 1/3 v nominální hodnotě 44,2 bil. KRW).¹⁰⁵ Pravděpodobnost jejich možného prodeje byla velmi nízká, a tak se náklady vzniklé v souvislosti s činností KAMCA vyšplhaly ještě do vyšších hodnot. Přesto však svou úlohu instituce bez větších výhrad splnila.

Úspěšně se dá hodnotit opatření vlády zajišťující pojištění vkladů v plné výši prostřednictvím instituce KDIC. Tato záruka uklidnila situaci a odvrátila hrozící run na banky. Finančně si však instituce příliš dobře nevedla a vykazovala horší výsledky než výše uvedené KAMCO. KDIC získal na fungování finanční prostředky ve výši 95,5 mld. KRW, jeho náklady však dosáhly na 130 mld. KRW.¹⁰⁶ Vzniklý deficit musel být financován vládou.

Reformy provedené v bankovním sektoru, jež byly blíže specifikovány v odstavci 3.2.2., umožnily obnovit důvěru ze strany zahraničních a domácích vkladatelů a investorů a napomohly korejským finančním institucím ke znovuzískání konkurenceschopnosti. Výrazným způsobem došlo ke snížení podílů úvěrů v selhání na celkovém objemu poskytovaných úvěrů. Zatímco ještě v roce 1998 se jednalo o 13,5 %, v roce 2006 již jen o necelá 2 %. Zvýšila se také průměrná výše ukazatele kapitálové přiměřenosti (Basel Accord) ze 7,0 % v roce 1997 na 13,1 % v roce 2006. Změny se zároveň zásadním způsobem projeví na celkovém složení a uspořádání finančního sektoru. Vývoj mezi roky 1997 a 2004 charakterizuje Tabulka 3-4. Počet komerčních bank se snížil z 33 na 19. Devět komerčních bank zaniklo úplně, pět jich fúzovalo s jinými bankovními subjekty. Dále výrazným způsobem poklesl zejména počet investičních bank. Ke konci roku 2004 na trhu operovaly pouze dvě. Podobně negativní vývoj byl zaznamenáván také u počtu spořitelů, družstevních záložen a pojišťoven operujících na trh. Jejich počet poklesl o 50 %, 36 %, resp. 20 %. Za sledované období vzrostl pouze počet subjektů kolektivního investování.

¹⁰⁵ MMF, The Role of KAMCO in Resolving Nonperforming Loans in the Republic of Korea, 2004

¹⁰⁶ Bang Nam Jeon, From the 1997-98 Asian Financial Crisis to the 2008-09 Global Economic Crisis: Lessons from Korea's Experience, 2010

Tabulka 3-4 Změny v počtu finančních institucí mezi roky 1997 a 2004

	1997	1998-2004			
		Počet nově vzniklých	Počet zaniklých	Fúze	Výsledný stav
Komerční banky	33	0	9	5	19
Investiční banky	30	1	7	22	2
Pojišťovny	45	8	6	11	36
Družstevní záložny	1666	9	107	502	1066
Spořitelny	231	13	28	103	113
Subjekty kolektivního investování	31	24	2	6	47
Ostatní	36	22	4	8	46
Celkem	2072	77	163	657	1329

Zdroj: The Bank of Korea

Změny však nenastaly pouze ve struktuře sektoru, ale také v odlišném přístupu bank k úvěrům. Objem celkových poskytnutých úvěrů zaznamenal v roce 1998 poměrně výrazný pokles o 9,7 %. Již v následujícím roce však došlo ke zvratu tohoto negativního trendu a byl vykázán opětovný nárůst, dokonce ve výši 27,0 %.¹⁰⁷ Rozdíly ve struktuře poskytnutých úvěrů konkrétněji charakterizuje Tabulka 3-5. Zatímco ještě v krizovém roce 1997 mířilo téměř 64 % úvěrů do korporátního sektoru a pouhých 20 % domácnostem, o několik let později se tento trend naprosto obrátil. Co se korporátních úvěrů týče, zde nastal pokles zejména z důvodu snížení poskytnutých úvěrů velkým korporacím. U malých a středních podniků k žádným výrazným změnám nedošlo. Změna tohoto trendu byla způsobena především dvěma faktory. Na jedné straně to byl rozvoj kapitálových trhů a s tím související větší možnost využití přímého financování korporací, ať už z domácích či zahraničních zdrojů. Na druhé straně ale také fakt, že si banky pod vlivem nově přijatých reforem začaly více uvědomovat důležitost řízení úvěrového rizika a preferovaly tedy úvěry pro domácnosti, kde je riziko ve srovnání s firemním sektorem přece jen o něco nižší.

Tabulka 3-5 Podíl úvěrů poskytnutých bankami do jednotlivých sektorů (v %)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Podnikatelské úvěry	63,8	63,6	61,9	56,5	48,9	45,5
- velkým korporacím	25	22,9	19	16,3	10,4	7,6
- MSP	38,8	40,7	42,9	40,2	38,5	37,9
Úvěry domácnostem	20	18,3	34,3	39	49,1	52,9
Ostatní	16,2	18,1	3,8	4,5	2	1,6

Zdroj: Soo-Myung Kim a kol., Restructuring and reforms in the Korean banking industry, BIS

¹⁰⁷ Bang Nam Jeon, From the 1997-98 Asian Financial Crisis to the 2008-09 Global Economic Crisis: Lessons from Korea's Experience, 2010

Mnoho korejských bank bylo restrukturalizováno a v souvislosti s tím propustilo poměrně velký počet zaměstnanců a uzavřelo některé lokální pobočky. Pokles zaměstnanců byl u některých bank i o 30 %. Přesto však bankovní sektor jako celek příliš dobré výsledky nevykazoval. Chvilí trvalo, než se nově zavedená pravidla usadila, banky se dostatečně dokázaly adaptovat a zapracovat na svých schopnostech. V celém bankovním sektoru byl zisk zaznamenán až v roce 2001.¹⁰⁸

Většina reforem, jež byla přijata za účelem zlepšení situace v korporátní sféře, byla opodstatněná, vedla k posílení firem a k jejich menší zranitelnosti v případě nenadálých změn na trhu, ať již domácím či zahraničním. Korejské firmy byly i díky provedeným restrukturalizacím více efektivní, ziskové a zároveň z důvodu nutnosti poskytovat více finančních informací veřejnosti i více transparentní. Stále však nebylo dosaženo úplné konzistentnosti účetních standardů korejských s těmi mezinárodními. Razantní změnu k lepšímu bylo možno pozorovat u způsobu financování korejských konglomerátů. Poměr dluhu a vlastního kapitálu¹⁰⁹ zaznamenal výrazný pokles z 500 % na méně než 200 %.¹¹⁰ Postupem času začala narůstat důležitost malých a středních podniků na úkor čebolů. Například v roce 1999 byl počet nově vzniklých podniků o 50 % vyšší¹¹¹, než kolik odpovídalo průměru z předkrizových let.

¹⁰⁸ Financial Sector Assessment – Korea, Světová banka, 2003

¹⁰⁹ Debt-equity ratio

¹¹⁰ The Bank of Korea

¹¹¹ OECD, Reviews of Regulatory Reform, 2000

4. Současný korejský finanční systém a přetrvávající problémy

4.1. Finanční systém po asijské finanční krizi a provedené reformy

Po skončení asijské finanční krize chvíli trvalo, než se země a společně s ní celý finanční systém dokázal s jejími následky vypořádat a opět se stabilizovat. Období klidu však příliš dlouho netrvalo. V letech 2008 – 2009 postihla celý svět krize nová. V Koreji byl její počáteční průběh v mnoha ohledech podobný krizi předchozí. Opět došlo k výraznému odlivu zahraničních finančních zdrojů a zhoršily se podmínky pro domácí banky, které si chtěly půjčovat v zahraničí. Finanční a měnové trhy na tyto události okamžitě reagovaly. Korejský won deprecioval vůči americkému dolaru od srpna 2008 do listopadu téhož roku o 28 % na KRW/USD 1 513, vzrostly úrokové míry na korporátních i státních dluhopisech a akciové trhy poklesly o 36,3 %.¹¹² Postupem času se krize přelévala i do ekonomiky země. Poklesl hrubý domácí produkt a vzrostla nezaměstnanost.

Banky začaly pociťovat nedostatek likvidity a Korea na nastalou situaci byla nucena reagovat přijmutím několika opatření. K nejdůležitějším se řadí snížení základní úrokové míry centrální bankou celkově za pouhé čtyři měsíce o 3,25 p. b. na 2,00 %, což v té době představovalo historicky vůbec nejnižší úroveň. Dále banka poskytla dodatečnou likviditu do sektoru prostřednictvím operací na volném trhu ve výši 16,8 bil. KRW¹¹³ a rozšířila celkový počet subjektů, jež se do těchto operací mohl zapojit. K dalším krokům patřilo vytvoření restrukturalizačních a rekapitalizačních fondů a větší podpora bank v poskytování úvěrů. Ta měla být zajištěna například pomocí zvýšení úvěrových stropů (zejména pro MSP) či úročením povinných minimálních rezerv. Centrální banka také přistoupila k poměrně zajímavému kroku, když v říjnu 2008 podepsala swapovou dohodu s USA ve výši 30 mld. USD, dále s Čínou ve výši 180 mld. juan a rozšířila dohodu s Japonskem na 20 mld. USD. Tyto dohody umožňovaly centrální bance v jedné zemi směnit domácí měnu za určitou výši měny zahraniční. Takto získané finanční prostředky denominované v zahraničních měnách mohly být následně půjčeny domácím bankám dle vlastních podmínek centrální banky a na její riziko.¹¹⁴

Tato krize ve srovnání s krizí minulou zastihla Jižní Koreu více připravenou. Země mohla těžit ze zkušeností, jež získala v minulosti a tentokrát reagovala mnohem rychleji. Celkový dopad

¹¹² Hee Chun Chung, The Bank of Korea Policy Responses to the Global Financial Crisis, Bank for International Settlements, Paper No. 54, 2010

¹¹³ International Monetary Fund, Republic of Korea – Financial Sector Assessment Program, January 2015

¹¹⁴ Council on Foreign Relations, The Spread of Central Bank Currency Swaps since the Financial Crisis, dostupné z: <http://www.cfr.org/international-finance/central-bank-currency-swaps-since-financial-crisis/p36419#/>

na zemi a finanční systém byl ve výsledku poměrně malý. Ve druhé polovině roku 2009 se korejské finanční a měnové trhy postupně stabilizovaly. Ceny akcií opětovně rostly a zahraniční investoři se začaly do Koreji vracet. Jejich podíl na nákupech korejských akcií dokonce koncem roku 2009 dosáhl vyšších hodnot než před pádem Lehman Brothers (z 28,9 % na konci srpna 2008 na 25,7 % 14. dubna 2009 a zpět na 30,5 % koncem listopadu 2009).¹¹⁵ Korejský won z důvodu přebytku běžného účtu platební bilance a přílivu portfoliových investic aprecioval vůči všem hlavním měnám. Vůči americkému dolaru posílila korejská měna za období březen až listopad 2009 o 35 % a téměř se navrátila na předkrizovou úroveň. Od 3. čtvrtletí 2009 rostla i korejská ekonomika a inflace se stabilně pohybovala v rozmezí 2,5 – 3,5 %.¹¹⁶

Koreou přijatá opatření bývají hodnocena veskrze pozitivně. Zejména se to týká uzavření swapových dohod, jež přispěly nejen k vyřešení problémů s nedostatečnou likviditou, ale také k obnovení důvěry domácích a zahraničních investorů. Celkově byla opatření přijata bez zbytečného otálení, dokázala rychle obrátit negativně se vyvíjející trend a navrátit ekonomiku do stavu, v jakém se nacházela před krizí. Ratingové agentury dokonce ani nepřistoupily ke snížení hodnocení země.

Mimo změny provedené v souvislosti s vyřešení této nové krize byly korejskou vládou provedeny i reformy jiné. Od roku 2000 bylo umožněno zakládat finanční holdingové společnosti, které posléze začaly vznikat především kolem velkých bank. V současnosti jich na korejském trhu operuje třináct, z čehož jedenáct je bankovních holdingových společností a dvě nebankovní finanční společnosti.¹¹⁷ K významné změně došlo v prosinci 2004, kdy bylo v rámci čtvrté fáze liberalizace úrokových sazeb umožněno, aby úrokové míry pro všechna depozita byla stanovována individuálně jednotlivými finančními institucemi. Dříve o výši úrokových měr rozhodovala komise Korejské centrální banky. Tímto krokem byla úspěšně završena 13 let trvající postupná liberalizace.

Dalším důležitým přijatým zákonem počátku 21. století byl „Financial Investment Services and Capital Market Act“, který vznikl sloučením a revizí původně šesti různých zákonů v srpnu 2007. Na jeho základě byly finanční investiční domy rozděleny do šesti kategorií (investiční obchodování, kolektivní obchodování atd.) a byly definovány finanční instrumenty, jež mohly

¹¹⁵ Hee Chun Chung, The Bank of Korea Policy Responses to the Global Financial Crisis, Bank for International Settlements, Paper No. 54, 2010

¹¹⁶ Korean Statistical Information Service

¹¹⁷ The Bank of Korea, Financial Institutions, dostupné z:
<http://www.bok.or.kr/broadcast.action?menuNaviId=2368>

nabízet. Dále byly stanoveny požadavky, které musely investiční společnosti splnit, aby mohly poskytovat své služby veřejnosti a operovat na trhu. Subjekty mohly nabízet své služby buď pouze v jedné vybrané kategorii či ve více, musel být ale zamezen případný konflikt zájmů. Zejména bylo zakázáno sdílení informací o provedených transakcích. Tento zákon vedl k většímu rozvoji kapitálových trhů, zajištění jejich větší transparentnosti a stability a výraznějšímu nárůstu přímého financování. Během pouhých pěti let, mezi roky 2005 a 2010, významně vzrostl počet nových institucí působících v této oblasti. Bylo vytvořeno 39 společností kolektivního investování a 11 investičních společností.¹¹⁸

Nejzásadnější reformy však byly provedeny na kapitálových trzích. V dubnu 1999 byla otevřena burza obchodující s futures (Korea Futures Exchange), v březnu 2000 pak KOSDAQ¹¹⁹. Koncem následujícího roku byla zprovozněna elektronická komunikační síť (ECN), jež umožňovala transakce s 250 různými typy cenných papírů obchodovaných na burzách KOSPI a KOSDAQ po ukončení denního obchodování na těchto dvou standardních trzích. Korejský burzovní trh se skládal ze tří institucí, což se nezdálo být příliš efektivní. Proto se v lednu 2005 přistoupilo k jejich sjednocení a následně, o čtyři roky později, byla takto nově vzniklá instituce přejmenovaná na Korea Exchange (KRX). Korejská burza v této podobě funguje dodnes. V posledních letech však zejména díky nepříliš kladně působícím externím vlivům (slabý jen, zpomalující se tempo růstu některých rozvíjejících se ekonomik – zejména Číny, konec kvantitativního uvolňování v USA) zaznamenává instituce zhoršující se finanční výsledky. V roce 2014 klesly příjmy společnosti téměř o 10 % a jen díky výraznějšímu snížení nákladů (zejména mezd zaměstnanců), vykázala burza zisk. Meziročně horší výsledky vykazuje zejména trh KOSPI, jehož průměrný denní objem obchodů poklesl o 15,3 % na 278,08 mil. akcií a trh s deriváty, kde byl pokles o 22,3 % na 37,2 bil. KRW. Vzrostl pouze průměrný denní objem obchodů u KOSDAQ, konkrétně o 8,1 % na 1,97 bil. KRW.¹²⁰ Aktuálně burza zaměstnává 755 lidí, jedna část instituce sídlí v hlavním městě Soulu, další v Busanu.

¹¹⁸ The Bank of Korea; Recent Changes in the Korean Financial System; dostupné z: <http://www.bok.or.kr/broadcast.action?menuNaviId=2371>

¹¹⁹ Korea Securities Dealers Automated Quotation – elektronický burzovní trh v Jižní Koreji (vzorem byla americká burza NASDAQ)

¹²⁰ Korea Exchange; Annual Report 2014

4.2. Finanční instituce

4.2.1. Korejská centrální banka

Korejská centrální banka neprošla během posledních 15 let žádnými razantními změnami. Byla přijata pouze jedna revize zákona „The Bank of Korea Act“, a to v roce 2011. Hlavním cílem této reformy bylo posílení úlohy centrální banky v boji za udržení finanční stability. Korejská centrální banka je nově povinna předkládat dvakrát ročně Zprávu o finanční stabilitě („Macro-financial Stability Report“) ke schválení Národním shromáždění a je oprávněna požadovat od nebankovních finančních institucí více informací a dat o jejich podnikání. Banka také smí využívat nové způsoby vedoucí k zajištění požadované finanční stability. Má větší možnost poskytnout nutnou finanční asistenci či dočasně upravit pravidla týkající se povinných minimálních rezerv. K těmto opatřením je jí dovoleno přistoupit avšak jen v dobách ekonomické či finanční nestability.

V minulých letech začala centrální banka rozšiřovat svou působnost v regionálních organizacích, zejména ve sdružení zemí jihovýchodní Asie tzv. ASEAN, konkrétně v rámci jeho rozšíření ASEAN+3.¹²¹ Banka zde zaujala vůdčí postavení a v roce 2009 vstoupila do bilaterální swapové dohody v hodnotě 20,5 mld. USD s Čínou, Japonskem a vybranými zeměmi ASEAN. Dohoda pod tzv. Chiang Mai Initiative byla uzavřena s cílem omezení problémů s nedostatečnou likviditou při boji s regionálními finančními krizemi. O rok později, přispěla banka do fondu v rámci tzv. Chiang Mai Initiative Multilateralization, částkou 19,2 mld. USD, díky čemuž si zajistila hlasovací práva v této síti ve výši 14,8 %. To představuje třetí největší podíl po Číně a Japonsku.

Hlavním posláním banky je v současnosti zajištění cenové stability prostřednictvím cílování inflace. Inflační cíl je stanovován vždy na 3 roky dopředu po konzultaci s vládou. Jako měřítko inflace je využíváno ukazatele CPI (consumer price index). Pro aktuální období, roky 2012 – 2015, je inflační cíl vytyčen na 2,5 – 3,5 %. V předcházejícím tříletém období byl inflační cíl stanoven na 3 % ± 1 %.¹²²

¹²¹ Jedná se o země sdružení ASEAN + Japonsko, Jižní Korea a Čína).

¹²² The Bank of Korea; Inflation Targeting; dostupné z: <http://www.bok.or.kr/broadcast.action?menuNaviId=1612>

Tabulka 4-1 Cílování inflace v letech 1998 - 2015

Rok	1998	1999	2000 – 2003	2004 – 2006	2007 – 2009	2010 - 2012	2013 – 2015
Využívaný cenový index	Consumer price index		Core price index		Consumer price index		
Inflační cíl	3,0 ± 1 %	2,5 ± 1 %	3,0 ± 1 %	2,5±3,5 %	3,0±0,5%	3,0 ± 1 %	2,5-3,5 %

Zdroj: Korejská centrální banka, Monetary Policy Report

Základní monetární nástroje využívané Korejskou centrální bankou jsou operace na volném trhu, povinné minimální rezervy a depozitní a zápůjční facility. Povinnost držet minimální rezervy na účtech u centrální banky mají komerční a speciální banky. Přitom je jim umožněno držet až 35 % těchto rezerv ve formě hotovosti (bankovek vydaných Korejskou centrální bankou). Výše povinných minimálních rezerv se pohybuje v rozmezí 0 – 7 % v závislosti na typu depozita vykazovaného v pasivech bank. Například pro stavební spoření se použije 0 %, pro termínované účty 2 %.¹²³ Dalším významným monetárním nástrojem je základní úroková sazba. Tato sazba se aplikuje při transakcích mezi centrální bankou a finančními institucemi. Na depozitní facility se aplikuje základní úroková sazba -100 bazických bodů, na zápůjční facility poté základní úroková sazba +100 bazických bodů. K poslední změně této sazby přistoupila centrální banka dne 11. května 2015, kdy základní úrokovou míru snížila o 25 bazických bodů z 1,75 % na historické minimum 1,50 %.¹²⁴

Ke konci srpna 2015 vykazovala Korejská centrální banka celkové množství aktiv ve výši 481 642 mld. KRW. Oproti konci minulého roku se jedná o mírný pokles způsobený snížením domácím aktiv, především úvěrů, konkrétně například úvěrů poskytnutých vládě. Aktiva centrální banky jsou tvořena z 90,8 % zahraničními aktivy, nejvíce pak položkou zahraniční cenné papíry (71,6 %). Pasiva oproti tomu představují zejména domácí závazky, jejichž podíl dosahuje na 88,1 %. Nejvýznamnějšími položkami domácích závazků jsou depozita, jejichž absolutní hodnota se za sledované období prakticky nezměnila a vydané dluhopisy, jejichž množství vzrostlo během posledních čtyř let o 14,5 %. Výrazný nárůst lze pozorovat u položky bankovky a mince v oběhu. Jejich množství se od roku 2011 zvýšilo o 67,3 %.

¹²³ The Bank of Korea; Reserve Requirements; dostupné z: <http://www.bok.or.kr/broadcast.action?menuNaviId=1907>

¹²⁴ The Bank of Korea; The Bank of Korea Base Rate; dostupné z: <http://www.bok.or.kr/broadcast.action?menuNaviId=1899>

Tabulka 4-2 Aktuální finanční data - Korejská centrální banka 2011 – 8/2015 (v mld. KRW)

	2011	2012	2013	2014	8/2015
Aktiva	456 340,9	446 491,1	458 480,9	485 799,2	481 642,3
Domácí aktiva	29 928,3	36 423,9	40 415,8	50 290,2	44 190,7
Úvěry	7 893,2	7 808,6	9 184,8	14 162,5	13 681,3
Cenné papíry (vládní dluhopisy)	14 404,5	15 597,7	15 260,5	16 867,3	17 102,0
Úvěry vládě	1 117,2	5 117,2	3 117,2	4 117,2	1 117,2
Zahraníční aktiva	426 412,6	410 067,2	418 065,1	435 509,0	437 451,6
Zlato a stříbro	2 498,8	4 028,8	5 059,6	5 270,4	5 389,8
Zahraníční cenné papíry	319 076,9	316 413,8	325 861,3	347 406,9	344 943,9
Zvláštní práva čerpání (SDR)	3 975,1	3 776,4	3 682,9	3 605,8	3 896,8
Pasiva	446 711,2	434 912,8	448 399,3	475 179,9	469 862,2
Domácí závazky	368 795,2	366 057,3	380 605,0	410 026,0	413 736,8
Bankovky a mince v oběhu	48 657,6	54 334,4	63 365,9	74 944,8	81 415,7
Depozita	121 762,3	120 567,4	125 777,6	117 632,9	121 932,5
Rezervy bank	31 225,8	33 255,4	39 242,7	40 742,8	44 070,7
Depozita NBFI	265,2	754,4	1 648,8	654,0	1 058,8
Vydané dluhopisy	164 792,3	163 086,8	163 654,1	181 514,9	188 706,2
Zahraníční závazky	77 916,0	68 855,5	67 794,3	65 153,9	56 125,4
Čisté jmění	9 629,7	11 578,3	10 081,6	10 619,4	11 780,1

Zdroj: Korean Statistical Information Service

4.2.2. Komerční banky

Nejvýznamnější změnou, jež bylo možno v bankovním sektoru v posledních letech zaznamenat, bylo značné rozšíření produktů a služeb, které mohou tyto instituce nově poskytovat. Jedná se zejména o pojišťovací služby a investiční prodej cenných papírů. Tento krok měl vést k zajištění větší konkurence mezi jednotlivými subjekty operujícími na trhu a k větší dostupnosti finančních služeb pro veřejnost. Jednou z dalších změn byla revize „The Banking Act“ a „Financial Holding Company Act“ v dubnu 2002 s cílem omezit restriktce uvalené na vlastnictví finančních institucí. Došlo ke zvýšení maximálního možného procentuálního podílu akcií s hlasovacím právem vlastněného jednotlivcem ze 4 na 10 %.¹²⁵

V tomto období také nadále pokračovaly fúze bank, a to především zahraničních poboček s korejskými bankami. Typickým příkladem bylo převzetí KorAm bank americkou Citi Bank a vytvoření Citibank Korea v listopadu 2004. V lednu 2005 SC Standard Chartered Bank koupila First Bank a přejmenovala ji na SC First Bank.

¹²⁵ The Bank of Korea and Sang Woo Lee. *Financial Institutions in Korea*. Seoul: Bank of Korea, 2011. ISBN 9788992858496

V současné době v Koreji působí 7 celostátních bank, 6 lokálních bank, 39 poboček zahraničních bank a 5 specializovaných bank.¹²⁶ Největší korejskou komerční bankou je KB Kookmin Bank, následovaná Woori Bank a Hana Bank. Mezi nejvýznamnější specializované banky se řadí Industrial Bank of Korea a Korea Development Bank.

KB Kookmin Bank

Kookmin Bank je největší komerční bankou v zemi, jejíž služby využívá více než polovina korejské populace. Patří pod finanční skupinu KB Financial Group, která vznikla v roce 2008. Banka vybudovala velice hustou síť svých poboček. Jejich počet aktuálně přesahuje 1200. Mimo to působí také v zahraničí, kde provozuje celkem 15 kanceláří (např. New York, Tokio, Londýn, Hongkong).

Banka v minulém roce vykázala růst příjmů i celkového objemu aktiv. Zvýšil se jak objem poskytnutých úvěrů (o 2,3 %), tak přijatých vkladů (o 1,9 %). Kapitálová přiměřenost banky byla dostatečná a dokonce byl v meziročním srovnání zaznamenán nárůst. Negativně se oproti tomu vyvíjely čisté úrokové příjmy a ukazatel NPL,¹²⁷ který zaznamenal lehký nárůst na 1,71 %. Přesto je banka stále velmi dobře hodnocena ratingovými agenturami (Fitch A; Moody's Aa3).

Tabulka 4-3 Aktuální finanční data – KB Kookmin Bank 2011 - 2014

	2011	2012	2013	2014
Aktiva	256 512 260	257 748 697	265 258 942	275 453 664
Úvěry a hypotéky	199 583 769	197 991 052	202 449 356	211 235 317
Depozita	190 984 850	194 290 041	200 967 688	211 611 432
ROA	0,8	0,6	0,3	0,4
ROE	10,2	7,3	4	4,8
Total Risk Based Capital Ratio	13,6	14,4	15,4	16
Tier 1 Capital Ratio	10,3	10,9	12,6	13,4

Zdroj: KB Kookmin Bank, Bloomberg

Woori Bank

Woori Bank se v roce 1956 stala první korejskou bankou, jejíž akcie byly obchodovány na Korejské burze. V současnosti je druhou největší komerční bankou v zemi. Z 51 % ji vlastní KDIC a patří pod finanční skupinu Woori Financial Group zformovanou v roce 2001. Stát se

¹²⁶ The Bank of Korea, Financial Institutions, dostupné z: <http://www.bok.or.kr/broadcast.action?menuNaviId=2368>

¹²⁷ NPL ratio (non-performing loan ratio) – ukazatel vyjadřující podíl úvěrů v selhání vůči celkovému objemu úvěrů

pokouší banku zprivatizovat, zatím však neúspěšně. Aktuálně banka provozuje 996 poboček po celé Korejské republice a působí v 18 státech v zahraničí.

V roce 2014 zaznamenala Woori Bank nejednoznačné výsledky. O 20,7 % jí poklesly aktiva, depozita i úvěry však vykázaly růst o 7,5 % resp. 5,4 %. Čistý příjem byl kladný ve výši 1 214 mld. KRW, což představuje výrazné oživení oproti roku 2013, kdy banka vykázala ztrátu ve výši 538 mld. KRW. Kapitálová přiměřenost banky se meziročně zhoršila, avšak stále bez problémů splňuje požadovaná minima. NPL ukazatel poklesl na 0,88 %. Banka je ratingovými agenturami Fitch a Standard & Poor's hodnocena A-, Moody's ji udělila A1.

Tabulka 4-4 Aktuální finanční data – Woori Bank 2011 - 2014

	2011	2012	2013	2014
Aktiva	242 472 162	247 248 351	249 984 771	270 157 219
Úvěry a hypotéky	176 949 426	184 744 162	189 082 688	208 094 828
Depozita	164 092 476	168 007 679	175 209 309	188 516 465
ROA	0,9	0,6	0,2	0,5
ROE	12,5	7,8	2	7,4
Total Risk Based Capital Ratio	13,8	14,7	15,5	14,3
Tier 1 Capital Ratio	10,7	13,5	12,7	10,7

Zdroj: Woori Bank, Bloomberg

Hana Bank

Třetí největší korejská komerční banka vznikla v roce 1991 fúzí několika bank včetně např. Chungcheong Bank, Boram Bank a Seoul Bank. V současnosti je členem finanční skupiny Hana Financial Group. Banka disponuje sítí čítající na 136 poboček a operuje ve 25 zemích, zejména v regionu Asie a Tichomoří.

Hana Bank zaznamenala v minulém roce nárůst čistého zisku (o 21 %) i objemu aktiv (5,9 %). Celkové úvěry vzrostly o 3,3 %, vklady o 4,3 %. Kapitálová přiměřenost se meziročně zvýšila a aktuálně dosahuje uspokojivých hodnot ve výši 11,38 % (ukazatel Tier 1) resp. 14,72 % (BIS ukazatel). Ukazatel NPL vykázal mírný pokles a pohybuje se kolem 1,18 %. Tyto výsledky se odrážejí na hodnocení Hana Bank. Agentura Fitch jí udělila A- se stabilním výhledem, Standard & Poor's A, Moody's A1.

Tabulka 4-5 Aktuální finanční data – Hana Bank 2011 - 2014

	2011	2012	2013	2014
Aktiva	153 686 401	155 312 739	162 894 654	172 455 354
Úvěry a hypotéky	117 898 726	113 988 816	119 604 425	125 823 295
Depozita	106 424 262	109 499 046	116 075 010	126 903 712
ROA	0,8	0,4	0,4	0,5
ROE	13,1	5,9	6,3	7,2
Total Risk Based Capital Ratio	13,4	13,9	13,9	14,7
Tier 1 Capital Ratio	9,6	9,6	10,5	11,4

Zdroj: Hana Bank, Bloomberg

Industrial Bank of Korea

Banka operující na korejském trhu už velmi dlouhou dobu založila svou první zahraniční pobočku v roce 1991 v New Yorku a nyní působí již v osmi státech. Na domácím trhu je činných osm jejích dceřiných společností s téměř 630 pobočkami. Od prosince 2003 je dle novelizace zákona banka nově více nezávislá na vládě, která po několika odprodejích aktuálně vlastní podíl na instituci ve výši 51,2 %. Banka se zaměřuje především na poskytování služeb malým a středním podnikům.

Industrial Bank of Korea v současnosti dosahuje ve srovnání s ostatními bankami nejvyššího hodnocení od ratingových agentur. Fitch ji udělila AA-, Moody's Aa3 a Standard & Poor's A+. Odpovídají tomu i výborné výsledky z roku 2014. Bance vzrostl celkový objem aktiv a po předchozích dvou letech poklesu zaznamenala banka i rostoucí čistý zisk. Zvýšil se objem depozit o 3,7 % i úvěrů o 6,8 %. Kapitálová přiměřenost měřená podle standardů Basel III vzrostla na 12,4 %, avšak ukazatel Tier 1 poklesl na 8,98 %, což sice splňuje minimum 8 %, avšak ve srovnání s ostatními významnými finančními institucemi působícími v Jižní Koreji se jedná o poměrně nízké číslo.

Tabulka 4-6 Aktuální finanční data – Industrial Bank of Korea 2011 - 2014

	2011	2012	2013	2014
Aktiva	185 976 134	198 270 298	212 582 797	219 760 786
Úvěry a hypotéky	142 415 975	146 069 445	154 419 847	165 346 331
Depozita	66 919 658	76 324 919	80 846 495	85 428 947
ROA	0,8	0,6	0,4	0,5
ROE	10,5	7,9	5,4	6,1
Total Risk Based Capital Ratio	11,7	12,4	12,3	12,4
Tier 1 Capital Ratio	8,9	8,9	9	9

Zdroj: Industrial Bank of Korea, Bloomberg

Korea Development Bank

Korejská rozvojová banka byla založena již v roce 1954. Do soukromého vlastnictví přešla v roce 2009, kdy byla začleněna do finanční holdingové společnosti KDB Financial Group. Banka se nově musela podřídit zákonu „The Banking Act“ a mohla začít poskytovat služby v oblastech korporátního financování, financování investic, finančního consultingu a vydávání dluhopisů. Banka aktuálně zaměstnává přes 2600 zaměstnanců, má 64 lokálních a 8 zahraničních poboček, 5 zahraničních dceřiných společností a 4 zastupitelské úřady.¹²⁸ V Evropě se nacházejí pobočky v Londýně, Maďarsku, Irsku a zastupitelský úřad v německém Frankfurtu. V současné době plánuje banka rozšířit svou působnost zejména v regionu střední a východní Evropy, což se projevilo v otevření první pobočky v této oblasti - na Slovensku v roce 2013.

Banka v roce 2013 vykázala ztrátu ve výši 1,447 bil. KRW, což se stalo poprvé za posledních 13 let. V minulém roce však došlo k opětovnému mírnému oživení a byl zaznamenán zisk dosahující na 183 mld. KRW. Aktiva meziročně narostly o značných 65,3 %, úvěry se zvýšily o 46 % a depozita o 5,9 %. Po špatném roce 2013 bylo loni opět dosaženo kladných hodnot rentabilit. Ukazatele kapitálové přiměřenosti v posledních 4 letech klesají, ale přesto zatím dosahují uspokojivých hodnot. Ratingovými agenturami je Korejské rozvojové bance uděleno hodnocení AA- (Fitch), AA3 (Moody's) a A+ (Standard & Poor's).

Tabulka 4-7 Aktuální finanční data – Korea Development Bank 2011 - 2014

	2011	2012	2013	2014
Aktiva	149 021 800	165 524 167	167 724 717	277 277 995
Úvěry a hypotéky	82 481 205	92 910 414	98 059 191	143 484 363
Depozita	26 299 067	39 775 944	39 335 843	41 665 836
ROA	0,9	0,6	-0,7	0,4
ROE	7,9	5,2	-6,9	4,6
Total Risk Based Capital Ratio	15,3	15	14,6	13,7
Tier 1 Capital Ratio	14,2	13,6	12,3	11,9

Zdroj: Korea Development Bank, Bloomberg

4.3. Současný stav a identifikace přetrvávajících problémů

Pro charakteristiku aktuálního stavu finančního sektoru v Jižní Koreji a identifikaci problémů jsem zvolila několik na sobě nezávislých zdrojů. Jedním z nich je Korejskou centrální bankou dvakrát do roka vydávaná Zpráva o finanční stabilitě, a to konkrétně nejnovější číslo z června

¹²⁸ The Korea Development Bank; dostupné z: <http://www.kdbbank.eu/kdb-bank-seoul>

roku 2015.¹²⁹ Dalšími zdroji jsou pak Financial Sector Assessment Program¹³⁰, jehož autorem je Mezinárodní měnový fond a dále žebříček konkurenceschopnosti Global Competitiveness Report 2015 - 2016¹³¹, který publikuje Světové ekonomické fórum.

Hodnocení celého finančního sektoru

Finanční sektor je jednou z hodnocených oblastí žebříčku konkurenceschopnosti zemí „Global Competitiveness Report“. Tuto publikaci každoročně vydává Světové ekonomické fórum, což je nezisková organizace původem ze Švýcarska. Dle aktuálního žebříčku, publikovaného k 30. 9. 2015, obsadila Jižní Korea stejně jako v minulém roce 26. místo se skórem 5,0. Avšak právě finanční sektor je jednou z největších slabin Korejské republiky a hlavním důvodem, proč země nedosahuje lepšího umístění.

Při sestavování tohoto žebříčku se autoři věnují 12 různým oblastem a finanční sektor/trh je 8. z nich. V jeho rámci se hodnotí osm kritérií. S výjimkou dvou (financování prostřednictvím domácího akciového trhu - 47. místo a index zákonných práv - 63. místo), se Korea umístila vždy až ve druhé polovině z celkem 140 zemí zařazených do srovnání. Nejhorší hodnocení bylo uděleno bankám, jejichž zdraví a solventnost bylo ohodnoceno až jako 113. na světě a také kritériu, jak snadný je přístup k úvěrům (119. místo). Lépe si však Korea nevede ani v dalších oblastech. V dostupnosti (lokální a cenové) finančních služeb obsazuje 99. resp. 89. místo, u regulace burzy cenných papírů 78. místo. Meziročně si země výrazněji polepšila pouze v dostupnosti rizikového (venture) kapitálu, kde oproti minulému roku zaznamenala posun o 21 příček na aktuální 86. pozici.

Za celý 8. pilíř získala Korejská republika hodnocení 3,6 a obsadila 87. místo. Ve srovnání s minulým vydáním se jedná o propad o sedm míst, a to i přes to, že ve většině ukazatelů si země mírně polepšila. Důvodem byl razantní propad v indexu zákonných práv, kde se země zhoršila z 29. místa a hodnocení 8 až na 63. místo a hodnocení 5.

Korea si v rámci žebříčku konkurenceschopnosti nevede ve srovnání s ostatními zeměmi tohoto regionu dobře. Jak dokládá Tabulka 4.8, tak zatímco v celkovém hodnocení dosahuje Korea na 26. místo, což představuje po Japonsku a Malajsií třetí nejlepší výsledek, tak v rámci hodnocení 8. pilíře je Korea ze všech uvedených zemí suverénně nejhorší. Výrazně zle je na tom u hodnocení přístupu k úvěrům, kde druhá nejhorší země tohoto regionu (Filipíny)

¹²⁹ The Bank of Korea; Financial Stability Report, June 2015

¹³⁰ MMF; Republic of Korea; Financial Sector Assessment Program, 2015

¹³¹ World Economic Forum; Global Competitiveness Report 2015-2016

obsadila 30. místo s hodnocením 3,5, zatímco Korea až 119. místo s hodnocením 2,2. Podobně tristní výsledky jsou zaznamenány i u dalších ukazatelů.

Tabulka 4-8 Hodnocení vybraných zemí v rámci 8. pilíře

Země	Umístění		Umístění podle vybraných ukazatelů 8. pilíře			
	Celkové	8. pilíře	Dostupnost finančních služeb	Přístup k úvěrům	Dostupnost rizikového kapitálu	Banky
Jižní Korea	26	87	99	119	86	113
Japonsko	6	19	26	19	21	28
Čína	28	54	61	21	16	78
Thajsko	32	39	27	23	33	31
Malajsie	18	9	17	2	2	43
Filipíny	47	48	41	30	39	47
Indonésie	37	49	45	15	17	74
ČR	31	24	37	37	31	13

Zdroj: Global Competitiveness Report 2015-2016

Zpráva o finanční stabilitě

Po zhodnocení celého finančního sektoru bude nyní další část věnována konkrétním datům a podrobnější charakteristice současného stavu, a to nejprve na základě Zprávy o finanční stabilitě. Počínaje rokem 2003 je tento dokument vydáván Korejskou centrální bankou každých šest měsíců. Dělí se na dvě části. V první je prověřováno finanční zdraví domácností a podniků, ve druhé části poté navazuje hodnocení stability bank a nebankovních finančních institucí a celého finančního systému.

Finanční zdraví domácností zatím významné problémy nevykazuje, avšak do budoucna je nutno sledovat tento sektor s obezřetností a věnovat mu náležitou pozornost. Důvodem jsou aktuálně zveřejněná čísla, která ukazují, že celková zadluženost domácností vzrostla o 7,3 %. Nárůst byl způsoben především přijetím značného objemu hypoték. Korejská vláda totiž v srpnu 2014 sjednotila pro celou zemi regulaci tzv. LTV a DTI úvěrů¹³² na 70 %, resp. 60 % a také snižovala základní úrokovou míru. To vedlo ke zlepšení dostupnosti úvěrů, především hypoték, a tím pádem i poptávky po nich. Jako problematický se jeví zejména fakt, že nárůstu zadluženosti nekorespondovalo zvýšení disponibilního příjmu domácností. Ten se za poslední rok prakticky nezměnil. Ukazatel vyjadřující poměr dluhu k disponibilnímu důchodu se proto

¹³² LTV („loan to value“) je ukazatel, prostřednictvím kterého banka limituje objem prostředků, které si subjekt může půjčit poskytnutím své nemovitosti jako zástavy. Pokud je např. hodnota LTV 60 % a hodnota nemovitosti 1 mil. EUR, může si subjekt půjčit maximálně 600 tis. EUR. DTI („debt to income“) je zas ukazatel určující objem úvěrů, jež jednotlivec může přijmout ve vztahu k jeho ročnímu příjmu.

za poslední půlrok zvýšil o 2,7 p. b. až na 138,1 %. Vzrostlo zároveň riziko defaultu u nízkopříjmových skupin obyvatelstva. Tito lidé si ovšem zpravidla berou hodnotově nižší úvěry, proto v případě jejich nesplacení je riziko ohrožení celého sektoru poměrně malé.

Podniky se v poslední době potýkaly především s negativním vývojem tržeb. V loňském roce se snížily o 1,5 %, což je na korejské podmínky poměrně velký propad. V krizovém roce 2009 totiž tržby podnikům poklesly o pouhou jednu desetinu procenta. Pokles tržeb byl zaznamenán zejména u velkých korporací působících v elektronickém a loďařském průmyslu a zpracovávajících ropu. Malé a střední podniky rostly, avšak tempo růstu se snížilo. Zároveň byl zaznamenán i pokles ziskové marže. Důvodem byla zejména apreciacie korejského wonu vůči japonské měně o 56,6 % za poslední 3 roky a stále přetrvávající světová ekonomická stagnace. Přes tyto problémy je však finanční situace podniků poměrně dobrá. Procento společností s ukazatelem zadluženosti nad 200 % poklesl o 1,7 p. b. na 13,9 %, avšak ukazatel úrokového krytí signalizuje možné budoucí problémy. Podíl společností vykazujících tento ukazatel v hodnotě pod 100 %, což značí, že nejsou schopné pokrýt své úrokové závazky svým provozním ziskem, se u velkých podniků zvýšil o 3,3 p. b. na 28,1 %. U MSP dosahuje podíl těchto společností dokonce na 37 %, byl zde však zaznamenán meziroční pokles o téměř 2 p. b.

Dalším hodnoceným subjektem byly banky. Ty se ve sledovaném období nejvíce potýkaly s klesající ziskovostí, jež byla způsobena stále se snižujícím rozpětím mezi úroky na depozitech a úvěrech. Příjmy z různých poplatků jako za vedení účtu, výběry z bankomatů apod. se v Jižní Koreji prakticky neplatí, není to zvykem, a proto většinu příjmů získávají banky díky rozdílům mezi úroky.

Objem celkových aktiv komerčních bank meziročně vzrostl a ke konci března 2015 dosahoval na 79 bil. KRW. Na straně aktiv se jednalo zejména o zvýšení úvěrů poskytnutých malým a středním podnikům, resp. domácnostem. Na straně pasiv pak o růst převoditelných vkladů. Zdraví bankovních aktiv je na dobré úrovni. Podíl úvěrů v selhání na celkových úvěrech aktuálně dosahuje na 0,6 % a na kapitálu na 3,8 %. To je výrazně méně, než kolik odpovídá průměru zemím OECD. Zde se tyto ukazatele aktuálně pohybují na hodnotách 2,5 % resp. 6,6 %.

Kapitálová přiměřenost bank je nadále uspokojivá. Ukazatel Basel III i přes mírný pokles v posledním čtvrtletí o 0,56 p. b. na 14,73 % značně přesahuje požadavek BIS ve výši 8 %. Za účelem zajištění ještě větší stability finančního sektoru se Korea rozhodla počínaje lednem 2015 zavést Basel III LCR, přestože jinde by implementace těchto pravidel měla započít až

v roce 2018. Jedná se o novinku, jež vytvořila komise BIS po krizi v letech 2008/9. Do té doby platící pravidla se totiž příliš neosvědčila a banky, které v té době nastavené limity splňovaly, měly i přes tuto skutečnost problémy s nedostatečnou likviditou. LCR („liquidity coverage ratio“) má zajistit, aby banky disponovaly dostatečným množstvím vysoce likvidním aktiv, které mohou být rychle konvertovány do hotovosti. Výše LCR musí být minimálně 100 %, korejské bankovníctví ho tedy se svými aktuálními 107 % překračuje.

Dobré výsledky zaznamenávají nebankovní finanční instituce. Podobně jako banky vykazují dostatečnou kapitálovou přiměřenost; všechny jednotlivé sektory výrazně překračují nastavená minima. Oproti bankám se jim zároveň mírně zvyšuje profitabilita. Co do objemu aktiv, jsou aktuálně největšími nebankovními finančními institucemi pojišťovny. Přispěla k tomu rostoucí poptávka zejména po penzijních připojištěních, pojištění nemovitostí a úrazovém pojištění. Meziročně došlo k nárůstu aktiv o 13,7 %, zatímco loni se jednalo o zvýšení jen ve výši 8,2 %.

Hodnocení finanční stability

Zpráva o finanční stabilitě vydávaná Mezinárodním měnovým fondem se spíše zaměřuje na fungování celého finančního sektoru a efektivnosti dohledu nad ním. Snaží se charakterizovat jeho slabiny a zároveň definuje možné způsoby řešení těchto nedokonalostí.

Jižní Korea, jak vyplývá ze Zprávy, stále nepodnikla žádné kroky vedoucí k vyřešení problémů plynoucích z určité rozpolcenosti dohledu nad finančním sektorem. Existence dvou hlavních regulatorních orgánů a nevyjasněnost jejich pravomocí, zmiňovaná již v minulé kapitole, nadále přetrvává. Dle MMF by se jako řešení nabízelo konání pravidelných fór, během nichž by docházelo ke koordinaci přijatých opatření a vzájemné spolupráci. Těchto fór by se kromě zástupců FSC a FSS měli taktéž účastnit představitelé Korejské centrální banky, Ministerstva financí a KDIC. Dle mého názoru by to určitě byl krok správným směrem, otázkou však zůstává, zda by přece jen nebylo efektivnější, a to jak nákladově, tak co do koordinace přijatých opatření, FSC a FSS sloučit v jednu instituci. Konání fór sice nemusí být na škodu, ale z dlouhodobého hlediska to příliš věci neřeší.

Určité změny by měly být provedeny také v souvislosti s KDIC, aby tato instituce mohla lépe a efektivněji zasáhnout v případě krize. KDIC by neměla povolovat, aby insolventní banky směly pokračovat v přijímání a vyplácení depozit. Měla by být také uzavřena dohoda ideálně s Korejskou centrální bankou či vládou o záložním zdroji financování, v případě, že by fondy instituce nebyly dostatečné.

Korea za účelem boje s předchozími krizemi založila několik fondů, které měly poskytovat dodatečnou likviditu a kapitálovou podporu finančním institucím. Tato jejich role byla splněna, avšak do budoucna může snižovat motivaci finančních institucí a způsobovat morální hazard. Obzvláště za předpokladu, že finanční prostředky budou z fondů získávány, aniž by to bylo spojeno s nějakým postihem managementu banky, akcionářů či dlužníků, tedy tak, jak tomu bylo doposud.

Země se musela v minulosti vypořádat již se dvěma finančními krizemi, přesto však nebyl vytvořen jednotný rámec, jak s krizí bojovat. To by mělo dle MMF být zajištěno vytvořením speciálních týmů zabývajících se touto problematikou v rámci jednotlivých regulačních orgánů a zároveň jedné společné skupiny. Dále by měl být vydán manuál boje s krizí čerpající především z minulých zkušeností či by pravidelně měly být prováděny simulace krize, aby byla testována a ověřena celková připravenost finančního sektoru a byly případně identifikovány jeho slabiny.

4.4. Zhodnocení současného stavu

Otázkou zůstává, proč vlastně Jižní Korea vychází z hodnocení žebříčku konkurenceschopnosti Global Competitiveness Report tak nelichotivě, když, jak již je uvedeno i dříve v této kapitole, banky bez problému splňují všeobecná kapitálová kritéria, po překonání dvou finančních krizí bylo přijato mnoho nových opatření a na první pohled se nezdá, že by korejský finanční systém nějaký vážnější problém ohrožoval. Problémem zůstává, že se Korea nepoučila ze svých chyb z minulosti a vláda stále do značné míry zasahuje do fungování finančního sektoru. V minulých dekáдах v rámci své industrializační politiky podporovala různými výhodnými úvěry konglomeráty v předem stanovených strategických odvětvích. Poté, co však problémy čebolů spustily finanční krizi, si Korea začala do jisté míry uvědomovat, že to nebyl krok správným směrem. V posledních dvou desetiletích proto přeorientovala svou pozornost na malé a střední podniky a domácnosti, u nichž takové hrozby nespátrovala. Úvěry MSP aktuálně tvoří $\frac{3}{4}$ všech podnikatelských úvěrů, což je jeden z největších podílů mezi zeměmi OECD. Z těchto úvěrů je 12 % zajištěno zárukou vlády (průměr OECD pouze 5 %).¹³³

Vládní podpora MSP je samozřejmě do jisté míry potřeba, ale neměla by překračovat určité hranice. V Jižní Koreji díky ní MSP více preferují vládní úvěry, jelikož jejich získání je snazší a úrokové míry jsou u nich nižší, než kolik odpovídá průměrným hodnotám na trhu. Stále též

¹³³ OECD Economic Surveys KOREA, 2014

nebyly naplno rozvinuty schopnosti bank v hodnocení úvěrového rizika klientů a risk management. Pro banky je totiž stále nejdůležitějším instrumentem zajištění (či právě vládní záruka), v průměru se jedná o 85 % hodnoty úvěru, často i o jeho plnou výši. Tato vládní štědrost však neomezuje motivaci jen u bank ale i u samotných malých podniků. Ti často z důvodu obavy ze ztráty podpory zachovávají své status quo a nemají snahu se rozšiřovat. Dle údajů Korejského statistického úřadu¹³⁴ mezi roky 2002 až 2012 pouze 696 malých podniků, jež je v Koreji dohromady registrováno několik milionů, expandovalo do středně velkých společností (300 až 999 zaměstnanců). Ve výsledku dokonce ani nebylo doloženo, že by vládní podpora vedla k růstu zisků a tržeb. Studie vydaná Korejským rozvojovým institutem,¹³⁵ která porovnávala výkonnost MSP podniků, jež těžily z vládní podpory s těmi, co fungovaly bez ní, nepotvrdila, že by se jejich výsledky nějakým zásadním způsobem lišily.

Vládní podpora malých a středních podniků by měla v určité omezenější formě zůstat i nadále. Měla by však být lépe cílená, zaměřovat se zejména na ten segment, který má s financováním obecně největší problémy (např. start-upy), zamezit, aby firmy těžily z podpory dlouhodobě a spoléhaly se na ní. Vláda by také neměla konkurovat komerčnímu financování poskytovanému bankami. Zároveň by se mělo přistoupit ke snížení počtu vládních programů, týkajících se podpory MSP. V současné době jich je na vládní úrovni 201, na regionální 16 a dalších 130 různých organizací zabývajících se MSP jich poskytuje 1 101.¹³⁶ Není proto jednoduché se v nich zorientovat a často dochází k jejich vzájemnému překrývání.

Dalším problémem se do budoucna může stát přílišná zadluženost domácností. Zhruba od roku 2008 si boj s ní stanovila vláda jako jednu ze svých priorit. Situace totiž začala docházet tak daleko, že finanční instituce nechtěly dále poskytovat úvěry nízkopříjmovým domácnostem. Těm pak nezbývalo nic jiného než si půjčovat za vysoké úroky od nebankovních institucí. Opatření přijatá vládou však jsou poměrně rozporuplná a situaci příliš neřeší, některá dokonce zhoršují.

Vláda například umožnila nízkopříjmovým skupinám obyvatelstva přístup k preferenčním spotřebitelským úvěrům s úrokovými mírami v rozmezí 5 až 10 %, což je výrazně méně, než jak se tato míra pohybuje na korejském trhu (kolem 20 %).¹³⁷ Jenže i přes nízké úrokové míry,

¹³⁴ Korean Statistical Information Service; dostupné z: <http://kosis.kr/eng/>

¹³⁵ Korea Development Institute, Korea Small Business Institute and Research Institute for the Assessment of Economic and Social Policies, 2011

¹³⁶ OECD Economic Surveys Korea 2014

¹³⁷ OECD Economic Surveys Korea 2014

mnoho dlužníků nebylo schopno dostát svým závazkům. Dalším opatřením bylo rozšíření restrukturalizačních programů pro neplátící dlužníky. Nejznámějším z nich byl tzv. National Happiness Fund,¹³⁸ který odepsal dluhy až do 70 % v závislosti na situaci dlužníka. Od roku 2008 pomáhaly programy téměř milionu lidí, jež nebyly schopny své dluhy splácet, a dokázaly snížit jejich celkový počet z 2,3 mil. na 1,1 mil. To však stále představuje cca 5 % všech domácností. Razantní snížení dlužníků lze hodnotit kladně. Zůstává však otázkou, zda to ve výsledku nevede k růstu morálního hazardu. Lidé totiž mohou počítat s tím, že pokud v budoucnosti budou mít potíže se splácením úvěrů, vláda je padnout nenechá a z nejhoršího se dostanou. Nemusí být proto tolik motivováni chovat se obezřetně. Zároveň tato opatření bojují spíše s aktuálně vyskytlými problémy, ale nevytvářejí žádný dlouhodobý konstruktivní rámec pro boj s vysokou zadlužeností.

Chování vlády v posledních dvou letech je však ještě více diskutabilní a nekoresponduje s původní snahou snížit zadluženost. Vláda v minulém roce sjednotila a zjednodušila podmínky pro poskytování hypoték a omezila jejich regulaci. Centrální banka zároveň snižovala základní úrokovou sazbu. Získání hypotéky se tedy začalo stávat jednodušší a levnější a poptávka po nich zejména od roku 2014 razantně roste. V případě, že budou mít domácnosti nedostatečné disponibilní příjmy, což se může stát, jelikož v současné době jejich příjmy spíše stagnují, mohou se domácnosti znovu dostat do situace, v jaké byly před několika lety. Pokud se navíc budou propadat ceny nemovitostí, jimiž jsou hypotéky zajišťovány, mohou se potíže velice rychle přesunout i do bankovního sektoru.

Z výše uvedeného vyplývá jediné. Vláda by se měla pokud možno vyvarovat přílišného zasahování do sektoru a zvýhodňovat úvěrové podmínky určitým skupinám. Měla by spíše vytvořit takové prostředí, kde banky mohou svobodně fungovat, jsou motivovány zlepšovat své schopnosti a bez konkurence ze strany státu a státem zřízených organizací poskytovat své služby. V souvislosti s tím je samozřejmě nutné, zajistit dostatečnou regulaci bank. Pokud se tato elementární pravidla někdy podaří prosadit, může Korejská republika počítat s tím, že se její ekonomice bude dařit ještě lépe než dosud a i v žebříčku konkurenceschopnosti si zajistí lepší umístění.

¹³⁸ Bloomberg View; South Koreans Bicker Over Their Tanking Economy; Apr. 2015, dostupné z: <http://www.bloombergvew.com/articles/2015-04-22/south-koreans-bicker-over-their-tanking-economy>

Závěr

Korejský finanční systém prošel zejména v posledních desetiletích velkými změnami. Postupem času docházelo k větší liberalizaci finančního sektoru, posílení autonomie finančních institucí se zachováním a zefektivněním regulace a dohledem nad nimi. Mnoho změn bylo provedeno zejména v souvislosti s plánovaným vstupem země do OECD a po zasažení Koreje asijskou finanční krizí.

Mnoho z přijatých opatření lze hodnotit kladně. Postupem času země liberalizovala úrokové sazby, změnila kurzový režim z pevného na plovoucí, omezila podporu velkých korejských korporací – čebolů, zpřísnila regulaci finančních institucí a mnohé zákony a pravidla sladila s mezinárodními standardy. Přesto však je možno nalézt několik zásadních přetrvávajících problémů a hrozeb, jež mohou zkomplikovat budoucí vývoj země.

Patrně nejproblematictější je stále přetrvávající významný vliv korejské vlády ve finančním sektoru. Korejští představitelé se nedokázali poučit z minulosti a stále významným způsobem využívají tohoto odvětví k podpoře jimi vybraných subjektů. Dříve se jednalo o čeboly, dnes naopak o malé a střední podniky a domácnosti. Z dlouhodobého hlediska tento fenomén nepomáhá ani příjemcům této podpory, kteří mohou být motivováni spíše zachovat své status-quo, ani finančním institucím, jež jsou z důvodu konkurence ze strany státu znevýhodněny a bez motivace pracovat na zlepšování svých schopností.

V současnosti je patrně největší hrozbou finanční stability zadluženost domácností, která značně vzrostla zejména po v loňském roce přijatých opatřeních, jež zjednodušující poskytování hypoték. Další kritickou oblastí jsou malé a střední podniky, kam směřuje většina vládní podpory. Jejich zadluženost zatím přílišné obavy sice nevyvolává, avšak pokud bude trend klesajících tržeb nadále pokračovat, mohou se u nich objevit problémy se splácením závazků.

Bankovní sektor vykazuje poměrně stabilní výsledky. Kritickou oblastí je však klesající profitabilita. Kapitálová přiměřenost je dostatečná a v případě, že se nenaskytnou žádné neočekávané změny, nejsou banky nedostatkem kapitálu výrazněji ohroženy. Jejich fungování a stabilita značným způsobem závisí zejména na tom, jak se bude vyvíjet situace u domácností a malých a středních podniků. Pokud se tato situace zhorší a subjekty nebudou ve větší míře schopni dostát svým závazkům, může to velice rychle vést k vzrůstu objemu úvěrů v selhání

v rozvahách bank a způsobit tak finančním institucím vážné problémy. V současnosti je však výše nesplacených úvěrů poměrně malá a nebudí výraznější obavy.

Situace u nebankovních finančních situací je v současnosti obdobná, snad je s tím rozdílem, že oproti bankám se tolik nepotýkají s klesající ziskovostí. Tento trh je nyní přece jen lépe regulován než v době před asijskou finanční krizí a poměrně dobře doplňuje trh klasických bankovních institucí.

V nejbližší době není celková stabilita finančního sektoru, za předpokladu že nenastanou žádné nečekané události, zásadnějším způsobem ohrožena. Přesto však existuje mnoho úkolů, s nimiž by se korejská vláda měla vypořádat, aby i z celosvětového porovnání začala vycházet o něco lépe. Je totiž velmi neobvyklé, že finanční sektor v Jižní Koreji, i přes to, že se jedná o jednu z nejvyspělejších zemí světa, je světovými agenturami hodnocen velmi špatně a řadí v tomto směru Koreu spíše mezi země rozvojové.

Citovaná literatura a ostatní použité zdroje:

- [1] ADELMAN Irma, Song Byung Nak; The Korean Financial Crisis of 1997-98, dostupné z: <http://are.berkeley.edu/~irmaadelman/crisis.pdf>
- [2] AKIMOV A., DOLLERY B., Financial System Development in Indonesia and South Korea in 1980s and early 1990s: Policies and Outcomes, 2009, dostupné z: https://www.griffith.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/139199/financial-system-development-in-indonesia-and-south-korea-in-1980s-and-early-1990s-policies-and-outcomes.pdf
- [3] ARIFF, Mohamed a Ahmed M KHALID. Liberalization, growth, and the Asian financial crisis: lessons for developing and transitional economies in Asia. Northampton, MA: Edward Elgar, c2000, xix, 520 p. ISBN 185898839x
- [4] BANG Nam Jeon, From the 1997-98 Asian Financial Crisis to the 2008-09 Global Economic Crisis: Lessons from Korea's Experience, 2010, dostupné z: <http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1041&context=earl>
- [5] Bank of Korea, Sang Woo Lee. Financial Institutions in Korea, 2011. ISBN 9788992858496
- [6] Bank of Korea: A sixty-year history. Seoul, Korea: Bank of Korea, 2010, ISBN 9788992858373
- [7] Bank of Korea, Monetary Policy Report April 2015, dostupné z: <http://eng.bok.or.kr/contents/total/eng/boardView.action?menuNaviId=723&boardBean.brdid=16213&boardBean.menuid=723>
- [8] BOSWORTH, Barry. The Asian financial crisis. Brookings Review, 1998, 16.3: 6-9
- [9] CARGILL T.F., The Bank of Korea in Historical and Comparative Perspective, Academic Paper Series on Korea, 2010, Dostupné z: http://www.keia.org/sites/default/files/publications/APS-Cargill_Final.pdf
- [10] CLAESSENS, Stijn, Simeon DJANKOV a Daniela KLINGEBIEL. Financial Restructuring in East Asia: Halfway There?. The World Bank. 1999, (3). Dostupné z: http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/Fs03_web1.pdf

- [11] COE, David T a Se-Jik KIM. Korean crisis and recovery. Washington, D. C.: [Korea], 2002, x, 531 p. ISBN 1589060687
- [12] COLE, David Chamberlin a Yŏng-ch'ŏl PAK. Financial development in Korea, 1945-1978. Cambridge, Mass.: Distributed by Harvard University Press, 1983, xxii, 349 p. ISBN 0674301471
- [13] DALLA, Ismail a Deena R KHATKHATE. Regulated deregulation of the financial system in Korea. Washington, D. C.: World Bank, c1995, vii, 32 p. ISBN 0821333569
- [14] DAS, Dilip K. Asian Crisis: Distilling Critical Lessons. 2000, (152). Dostupné z: http://unctad.org/en/Docs/dp_152.en.pdf
- [15] DE BROUWER, Gordon a Wisarn PUPPHAVESA. Asia Pacific financial deregulation. New York: Routledge, 1999, xvi, 325 p. Pacific Trade and Development Conference series
- [16] DONG He; The Role of KAMCO in Resolving Nonperforming Loans in the Reublic of Korea, MMF, 2004, dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=17691.0>
- [17] DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2008, xx, 343 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-0751
- [18] GOLDSTEIN, M., The Asian Financial Crisis: Causes, Cures, and Systematic Implications, Institute of International Economics: Washington, DC., 1998, ISBN 0-88132-261-X
- [19] Ha-Joon Chang, Hong-Jae Park, Chul Gyue Yoo, Interpreting the Korean crisis: finncial liberalisation, industrial policy and corporate governance, Cambridge Journal of Economics, 1998
- [20] HAGGARD, Stephan, Wonhyuk LIM a Euysung KIM. Economic crisis and corporate restructuring in Korea: reforming the chaebol. New York: Cambridge University Press, 2003, xxii, 342 p. ISBN 0521823633
- [21] HONG G. Min, Jong-goo Park, How the Republic of Korea's Financial Structure Affects the Volatility of Four Asset Prices, The World Bank, 2000, dostupné z: <http://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/1813-9450-2327>
- [22] CHUNG H. C., The Bank of Korea Policy Responses to the Global Financial Crisis, Bank for International Settlements, Paper No. 54, 2010, dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap54o.pdf>

- [23] IMF, Republic of Korea: Financial Sector Assessment, 2014, ISBN 22092-9781484323670
- [24] IMF; Republic of Korea; Financial Sector Assessment Program, 2015, dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1505.pdf>
- [25] IMF, Financial Crisis: Characteristics and Indicators of Vulnerability, 1998, dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/weo0598/pdf/0598ch4.pdf>
- [26] IMF Working Paper, Angel J. Ubide, Tomas J. T. Baliño, The Korean Financial Crisis of 1997: A Strategy of Financial Sector Reform, 1999, dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=2903.0>
- [27] JOMO, K. S. Growth After the Asian Crisis: What Remains of the East Asian Model?. G-24 Discussion Paper Series. 2001, (10). Dostupné z: <http://core.ac.uk/download/pdf/7043184.pdf> Arnold Wayne, the NY Times, 2003
- [28] KATAOKA Hisanori, Korean Banking Reform Following the Asian Financial Crisis, Columbia University, 1999, dostupné z: <http://www8.gsb.columbia.edu/apec/sites/apec/files/files/discussion/kataoka.pdf>
- [29] KIM Soo-Myung, Ji-Young Kim, Hoon-Tae Ryoo, Restructuring and reforms in the Korean banking industry, BIS, dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap28q.pdf>
- [30] KISHI, Masumi, et al. Korean financial system reform: Shifts in modes of large-scale production and related issues. Journal of Asian Economics, 1998, 9.1: 103-118.
- [31] Korea Exchange; Annual Report 2014, dostupné z: http://eng.krx.co.kr/m9/m9_1/m9_1_7/JHPENG09001_07.jsp
- [32] Korean Deposit Insurance Corporation, Annual Report 1998, dostupné z: <https://www.kdic.or.kr/english/index.jsp>
- [33] KOWN, E. (2004). Financial liberalization in south korea. Journal of Contemporary Asia, 34(1), 70-101. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/194235973?accountid=17203>
- [34] KRUGMAN, Paul R. Návrát ekonomické krize. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2009, 168 s. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 978-80-7021-984-3

- [35] LINDGREN, Carl-Johan. Financial sector crisis and restructuring: lessons from Asia. Washington, DC: International Monetary Fund, 1999, ix, 103 p.
Occasional paper (International Monetary Fund), no. 188. ISBN 1557758719
- [36] MATHIESON, Donald J., Anthony RICHARDS a SHARMA. Financial Crisis in Emerging Markets. 1998, (4). Dostupné z:
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1998/12/mathies.htm>
- [37] OECD, Structural aspects of the East Asian crisis. Paris, 1999. ISBN 926417043x. ISSN 978-9264170438
- [38] OECD Economic Surveys Korea 2014, dostupné z:
http://www.oecd.org/eo/surveys/Overview_Korea_2014.pdf
- [39] OECD Economic Surveys, Korea, 1998, dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-korea-1998_eco_surveys-kor-1998-en
- [40] PARK Y. C., The Financial Crisis in Korea and Its Lessons for Reform of the International Financial System, 1998, dostupné z:
<http://fondad.org/uploaded/Regulatory%20and%20Supervisory%20Challenges/Regulatory-Park.pdf>
- [41] PARREÑAS, The New Basle Accord: Challenges for Asia's Banks and Regulators. 2002. Dostupné z:
http://www2.hawaii.edu/~fima/PDF/PECC_papers/Parrenas.pdf
- [42] RADELET Steven, Jeffrey Sachs, The Onset of the East Asian Financial Crisis, 1998, dostupné z: <http://www.nber.org/chapters/c8691.pdf>
- [43] SHARMA, Shalendra D. The Asian financial crisis: crisis, reform and recovery. Manchester, UK: Manchester University Press, 2003, vii, 400 p.
- [44] SHIM, Jae-Seung a Moosung LEE. The Korean economic system: governments, big business and financial institutions. Burlington, VT: Ashgate, c2008, x, 209 p.
- [45] YAP Josef T.: Inflation and Economic Growth in the Philippines, Philippine Institute for Development Studies, discussion paper, 1996
- [46] YI, Kyu-sŏng. The Korean financial crisis of 1997: onset, turnaround, and thereafter. Washington, D. C.: World Bank, 2011, xx, 449 p
- [47] YOU Kyung Huh; The Structure of Financial Supervision in Korea after the Global Financial Crisis; 2013, dostupné z: <http://dosen.narotama.ac.id/wp->

- content/uploads/2014/10/The-Structure-of-Financial-Supervision-in-Korea-After-the-Global-Financial-Crisis-Focus-on-Consumer-Protection.pdf
- [48] WALKER Ch., Contagion: How the Asian Crisis Spread, 1998, Asian Development Bank, dostupné z: <https://aric.adb.org/pdf/edrcbn/edrcbn03.pdf>
- [49] WEISBROT, Mark. Ten Years After: The Lasting Impact of the Asian Financial Crisis. Center for Economic and Policy Research. 2007, (2).
Dostupné z:
http://www.cepr.net/documents/publications/asia_crisis_2007_08.pdf
- [50] World Bank East Asia: the road to recovery. Washington, DC:1998, xvi, 138 p. ISBN 08-213-4299-1
- [51] World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2014 – 2015, dostupné z: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/>
- [52] World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2015 – 2016, dostupné z: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2015-2016>

Internetové zdroje:

- [1] Bank of Korea; dostupné z: <http://www.bok.or.kr/eng/>
- [2] Bloomberg View; South Koreans Bicker Over Their Tanking Economy; Apr. 2015, dostupné z: <http://www.bloombergvview.com/articles/2015-04-22/south-koreans-bicker-over-their-tanking-economy>
- [3] Bloomberg Business; dostupné z: <http://www.bloomberg.com/europe>
- [4] CIA, The World Factbook, data platná k červenci 2015, dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html>
- [5] CNBC, South Korea's 10 Biggest Companies, Dostupné z: <http://www.cnbc.com/2012/07/23/South-Koreas-10-Biggest-Companies.html?slide=5>
- [6] Council on Foreign Relations, The Spread of Central Bank Currency Swaps since the Financial Crisis, dostupné z: [http://www.cfr.org/international-finance/central-bank-currency-swaps-since-financial-crisis/p36419#/?](http://www.cfr.org/international-finance/central-bank-currency-swaps-since-financial-crisis/p36419#/)
- [7] Databáze Passport; dostupné z: <http://www.portal.euromonitor.com.zdroje.vse.cz/portal/magazine/homemain>

- [8] Economic Development Cooperation Fund (EDCF), Dostupné z:
<http://www.edcfkorea.go.kr/edcfeng/about/message/minister.jsp>
- [9] Hana Bank; dostupné z: <http://www.hanabank.com/contents/eng/index.jsp>
- [10] The Chinese University of Hongkong; International Economics; Historical Exchange Rate Regime of Asian Countries; dostupné z:
http://intl.econ.cuhk.edu.hk/exchange_rate_regime/index.php?cid=7
- [11] Industrial Bank of Korea, Resolution Plan for United States Operations, 2013, Dostupné z: <https://www.fdic.gov/regulations/reform/resplans/plans/ibk-165-1312.pdf>
- [12] Industrial Bank of Korea: dostupné
z:<http://eng.ibk.co.kr/lang/en/au/ceoMsg.jsp>
- [13] KB Kookmin Bank; dostupné z: <https://omoney.kbstar.com/quics?page=oeng>
- [14] Korea Eximbank, Dostupné z: http://www.koreaexim.go.kr/en/ikcf/ikcf_01.jsp
- [15] The Korea Development Bank; dostupné z: <http://www.kdbbank.eu/kdb-bank-seoul>
- [16] Korean Statistical Information Service (KOSIS); dostupné z:
<http://kosis.kr/eng/>
- [17] National Federation of Fisheries Cooperatives, dostupné z:
<http://www.suhyup.co.kr/eng/index.jsp>
- [18] The Wall Street Journal, South Korea to Question Officials in Hanbo Group Bribery Scandal, 1997, dostupné z:
<http://www.wsj.com/articles/SB855489071875146000>
- [19] The Wall Street Journal, MMF Admits Errors in Asia But Defends Tight Money, 1999; dostupné z:
<http://www.wsj.com/articles/SB916780804168167000>
- [20] Woori Bank; dostupné z:
<https://spot.wooribank.com/pot/Dream?withyou=en&LCL=EN>